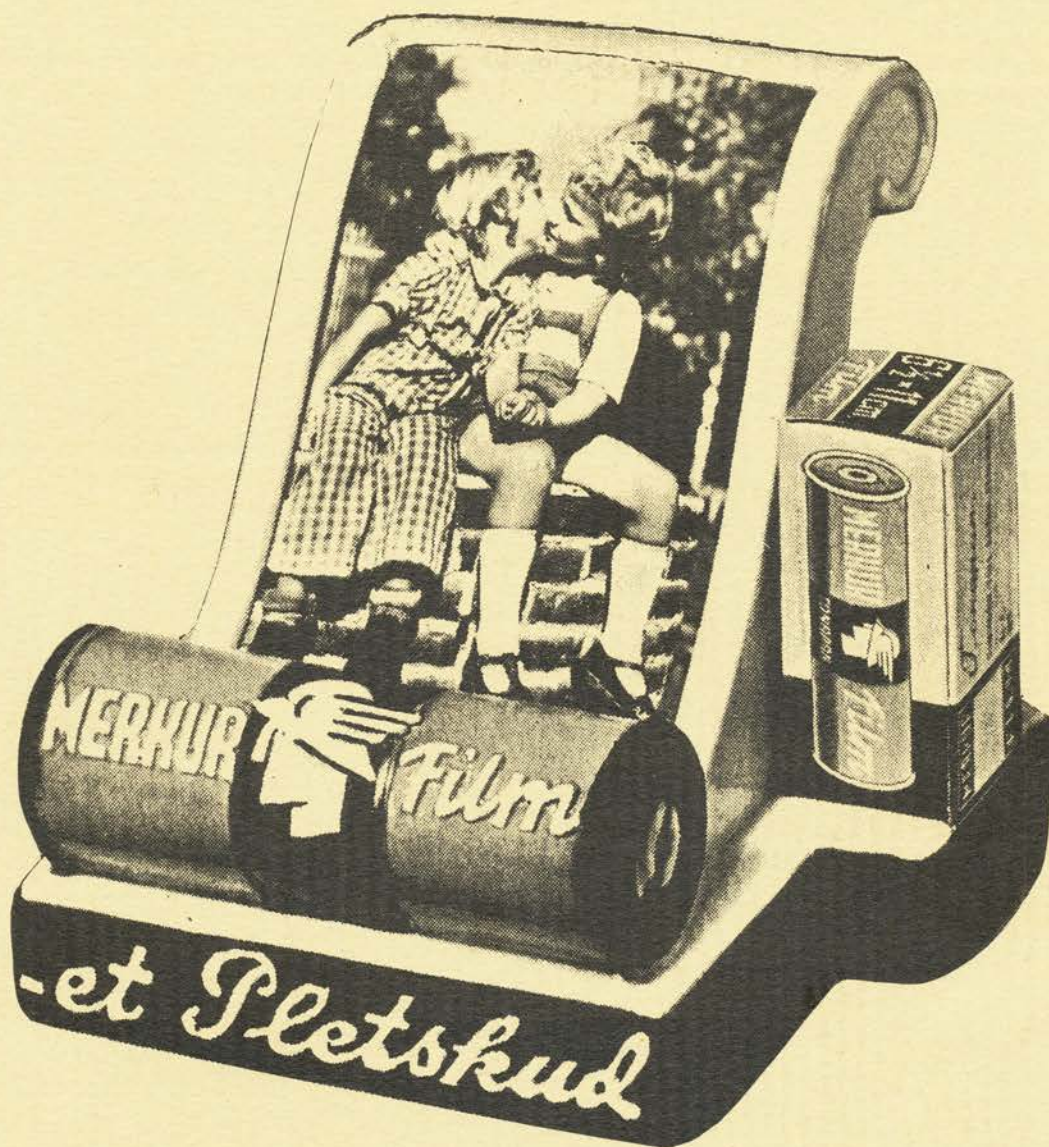

OBJEKTIV

Nr. 58

September 1992

Sæt en MERKUR film i fotografiapparatet

– det vil Deres kunder blive glade for!

Dansk Fotohistorisk Selskab

Indhold

- HISTORIEN OM FOTOFIRMAET MERKUR.
"Mig og Merkur".
O.V. Glistrup.
- 1
- CAMERA OBSCURA.
- kunsten og fotografiet.
Flemming Berendt.
- 16
- EKSKURSIONEN TIL SORØ AKADEMI.
"PHYSISKE CABINET".
Flemming Berendt.
- 32
- HASSELBLAD 50 ÅR - 1941-1991.
Flemming Berendt.
- 34
- PHOTOGRAPHIA - MUSEU.
"VICENTES" 1846-1982.
Erich Secher.
- 51
- SAMPLERDILLEN.
OM AT GÅ PÅ LOPPEMARKED.
"Mine bedste fund".
Ole Schelde.
- 57
- KONTAKTEN.
Svenn Hugo.
- 60
- LANDSMØDE- OG GENERALFORSAMLING.
- 62
- FORMIDLINGSSALGSLISTEN.
- 63
- MØDERÆKKEN.
- 65

Dette nummer er udgivet med velvillig
bistand fra Kodak a.s. - Grafisk Division

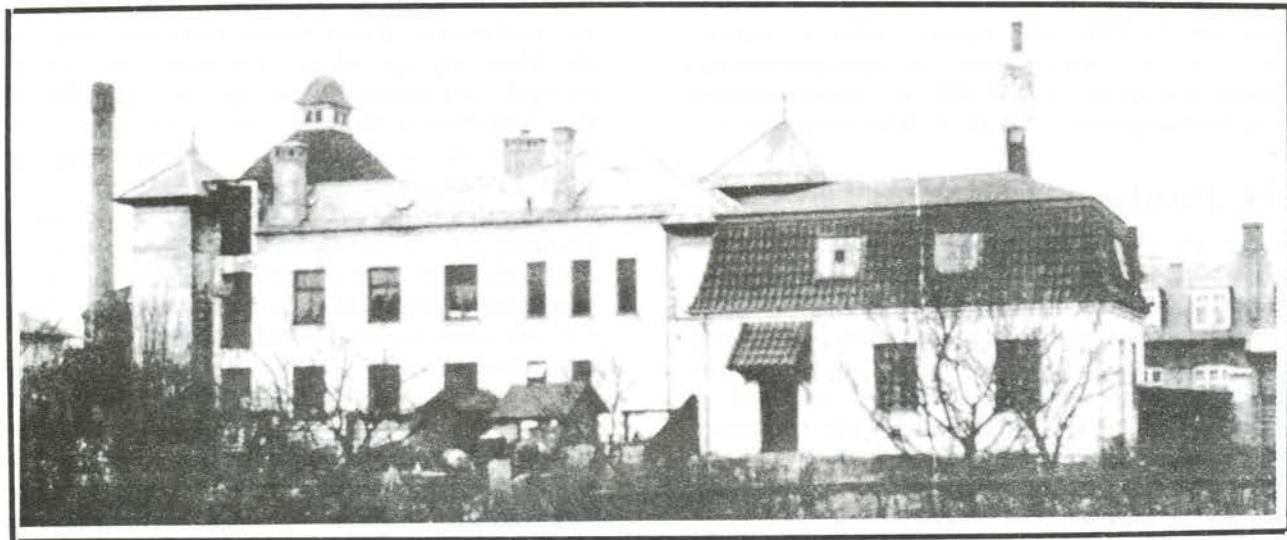
Forsiden: Denne dekorative og informative reklamegenstand
blev lanceret af Merkur Foto i 1953.

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af skriftet samt dele deraf er kun tilladt
efter skriftlig tilladelse fra Dansk Fotohistorisk Selskab.
No part of this publication may be reproduced in any form, without prior permission in writing from the Copyright holder.
Copyright D.F.S. all rights reserved under international Copyright Conventions ISBN 0107-6329 Denmark.

Historien om fotofirmaet Merkur

» Mig og Merkur «

Fhv. lektor, civilingeniør Ole Viggo Glistrup

"MERKUR FOTO" set fra hjørnet af Bryggerivej og Strindbergsvej. Danmarks største fabrik for produktion af fotografisk papir, film og kemikalier. Fabrikken blev bygget i Tre Kroner-gade 15-17 i 1899/1900.

Sådan begyndte det

Som så mange enkeltmands-virksomheder, der senere voksede til industrier, startede MERKUR i slutningen af forrige århundrede, idet en begavet fotograf Carl Poulsen (1), der tilmed besad mekanisk og teknisk snilde begyndte at fremstille sine egne fotomaterialer, endda sit forbedrede Celloidinpapir (dagslyspapir).

Celloidinpapirets lysfølsomme hinde var en kolloidum-emulsion bestående af finfordelt sølvklorid (klorsølv) i en opløsning af skydebomuld (cellulose-nitrat) i æter (= kolloidium).

Carl Poulsen fremstillede papiret i hånden ved at råpapiret udspændtes i en ramme af arkets størrelse, så det hele dannede en skål, med papiret som bund og rammen som sider. Emulsionen blev hældt på papiret og ved bevægelse fordelt jævnt over papirfladen, hvorefter den overflødige emulsion blev hældt fra. Rammen med papir og emulsion stilledes til tørring. Processen var ret besværlig og tidsrøvende for Carl Poulsen. Den efterhånden store efterspørgsel fra fotograferne udvirkede, at han fik konstrueret en passende gydemaskine og resultatet blev en fabrik på Tre Kronergade i Valby bygget i året 1900.

I Danmark var der i 1898 tre, der erhvervsmæssigt beskæftigede sig med fabrikation af Celloidinpapir: Ferdinand Hahn, Frederiksberg, Emanuel Mohr i København, samt Carl Poulsen på Vesterbrogade, senere Valby.

Mohr var den eneste, der ikke anskaffede maskiner til papirfremstillingen, men holdt stædigt på den manuelle fremstilling og måtte bøde for det.

I 1911 opgav Ferdinand Hahn fabrikationen og virksomheden overtoges af Carl Poulsen og hans to sønner Johannes og Axel og herved var grunden lagt til fabrikken MERKUR, som dengang blev kaldt "Carl Poulsen og Sønner".

Celloidinpapiret var i mere end 20 år en meget stor artikel for fotografer, men blev senere, ca. 1910, ved tilsætning af guldsalte også meget anvendt af amatører, som selvtonende papir TONAFIX, et papir, som mange af os lidt ældre kender. Papiret lagde man i en kopiramme samt maske i kontakt med negativet, stillede rammen ud i solen og ved visuel kontrol stoppede man processen for derefter at behandle det i et fikserbad. Herved opnåede man et nydeligt bruntonet billede af forbavsende god permanens.

Holdbarheden af det ueksponerede papir var i begyndelsen meget ringe, den blev gradvis forbedret og for Merkur's vedkommende yderligere forbedret ved anvendelsen af STRÅPAPIR som mellemlæg mellem emulsionssiderne. Dette medførte så stor en succes, at fabrikken kunne udvides - der blev eksporteret bl.a. til Rusland - og herved skabt basis for videre forskning, således at man omkring 1933, hvor den sidste rulle Tonafix-papir blev gydt, havde nye og mere tidssvarende produkter af fremkaldespapir på markedet, såsom det såkaldte gaslyspapir CAPOX (jvf. navnet gaslys = mørkekammerlys - klorsølvemulsion til kontaktkopiering) forstørrelsespapiret SCALA BROM (bromsølvemulsion) og portrætpapiret RELIEFA (klorbromsølvemulsion).

J. H. Poulsens bedrifter

Her var det at cand. pharm. Johannes Heegaard Poulsen - udnævnt som chefkemiker i 1914 - havde været den drivende kraft i udvikling af såvel receptur som det maskinelle apparatur, en virkelig bedrift, når man vidste, hvor lukket og hemmelighedsfuld fotobranschen var. Faderens tekniske og mekaniske snilde var virkelig gået i arv til sønnen. Johannes Heegaard Poulsen har fortalt mig mange pudsige historier fra denne periode, og han var kendt for at berette med megen humor. Bl.a. om Tonafix-produktionens brandfarlighed.

Ved emulsionsfremstillingen opvarmede man oprindeligt materialer over åben ild (?) indtil han - som nybagt cand. pharm, under stor protest og med megen besvær, fik overbevist sin far om, at man udmærket godt kunne benytte dampbade. Her var et typisk generationskløft-problem.

Ved selve gydningen, hvor de brandfarlige æterdampe under varmetørring forlod kolloidopløsningen, havde man som lyskilde gaslys-lamper, altså igen åben ild, men da disse sad højere end æterdampene nåede op, gik det hele naturligvis godt. Nutidens fabriksstyring for ikke at tale om miljøstyringen ville nok omgående have forbudt produktionen - og hvad mon medierne ville have sagt ?

Men, som Heegaard-Poulsen smilende tilføjede: "Man var ikke klar over faren og måske derfor gik det godt - hvis man da ikke var ualmindelig heldig".

Johannes Heegaard Poulsen holdt vågent øje med udviklingen inden for fotoindustrien, og han havde gode kontakter med fotokemiske virksomheder i udlandet bl.a. Dr. Gustav Keil i Wien, som fremstillede specialprodukter til fotoindustrien, og især Dr. Kurt Jacobson, Tyskland - sidstnævnte måske i fotokredse bedst kendt som forfatter af bøgerne "Development" og "Enlarging" (fremkaldelse og forstørrelse). Dr. Jacobson var i en periode redaktør af tidsskriftet "Das Photographische Industrie" P.g.a. sin jødiske afstamning måtte han i midten af 30'erne flygte til England bl.a. med hjælp af Johannes Heegaard Poulsen, en hjælp der medførte en enorm goodwill ikke alene over for Heegaard Poulsen, men også os andre. I 1961 var

jeg på besøg hos Dr. Kurt Jacobson i Epsom og fik en fantastisk god modtagelse og behandling. Da der samtidig var en stor udstilling i London fik jeg lejlighed til at stifte bekendtskab med en del fotofolk fra hele verden.

En dag, hvor vi skulle drøfte tekniske spørgsmål med dr. Jacobson var vi 5-6 forskellige nationaliteter fordelt i hvert sit rum og Jacobson gik fra den ene til den anden modtog og besvarede spørgsmål - han havde en fantastisk paratviden om foto-produktion. I Epsom havde han videreudviklet sit fotokemiske laboratorium, hvor hans gode ven, dr. White tog sig af de organiske synteser, som nu også omfattede materialer til farvefotografi. Her fremstillede de også farveemulsioner, som så blev gydt på fabrikker rundt omkring i England og solgt til eksport til varehuse o. lign.

Man producerede også kopierings- og fremkaldelsesanlæg til farvematerialer, ligesom man selv havde en fremkalderanstalt. Materialerne var bedst kendt som PAKOLOR og det økonomiske bagland var den amerikanske PAVELLE-koncern.

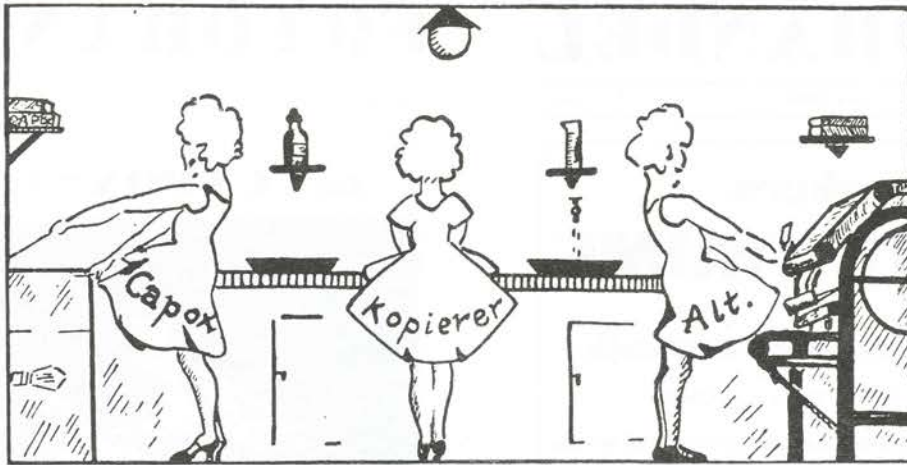
Under dette besøg mødte jeg også dr. Jacobsons søn, Ralph E. Jacobson, der senere blev Senior Lecturer in Photographic Science ved Polytechnic of Central London og underviser i fotografisk kemi og teknologi. Under en middagsamtale betroede han mig, at både han og hans søster som børn var led og ked af altid at skulle lade sig fotografere, når faderen havde nye prøver til undersøgelse, men blev noget trøstet af at høre, at i Danmark var det ligeså med mine to børn.

Tonachrom og Tonapan film

I 1936 udsendte Merkur sin TONACHROM-film, en orthokromatisk amatørfilm og senere kom den pankromatiske film under navnet TONAPAN (den vi som drenge kaldte "gråvejr-film").

Den principielle forskel mellem disse typer er udover selve emulsionsrecepturen anvendelse af de såkaldte SPEKTRALSENSIBILISATORER, d.v.s. komplicerede organiske stoffer, der udvider sølvhalogenemulsionens naturlige spektralfølsomhedsområde til at omfatte grønt lys (orthokromatisk) endda rødt (pankromatisk) lys. Nogle af disse kemikalier er meget kostbare - selvom de bruges i ret svage koncentrationer for ikke at virke som filtre - de stammende oprindeligt fra dr. Jacobson's laboratorium, men Merkur fik sikret sig recepturen og blev derfor selvforsynende (specielt under Den Anden Verdenskrig). Da Johannes Heegaard Poulsen var den eneste kemiker på fabrikken, gjorde han brug af sine forbindelser på Farmaceutisk Lærestalt og lod daværende amanuenser udføre synteserne, hvilket var et kærkomment supplement til deres beskedne løn. Flere apotekere og en enkelt professor, måske er de nu enten pensionerede eller døde, har nydt godt deraf.

Efter afslutningen af krigen begyndte flere udenlandske firmaer at levere spektralsensibilisatorer til rimelige priser og i fine kvaliteter, hvilket kom os andre til gode, nu, hvor man ikke længere kunne

Forlang „CAPOX“ til Foto Aftryk.

Hvorfor hænge ved det gamle, naar der er gjort
Fremskridt; ovenikøbet af den danske Fabrik

Merkur

Visse Finesser ved »Capox« Fabrikationen er patentbeskyttet.

Enefabrikanter: *Carl Poulsen & Sønner*, København, Valby.

Reklame fra 1930.

interessere de videnskabelige assistenter for at ud-
føre synteserne og de "gamle" ikke gad længere.
Selv havde det været for kostbart at ansætte folk
til egen produktion heraf.

Fotokemikalier

Udover de før nævnte lysfølsomme materialer ud-
viklede man også hjælpekemikalier som BROMAX
og AZURAL (slørhindrende, toneforbedrende og
fremkaldersbesparende tilsætningsstoffer) der i dag
tilsættes praktisk talt alle kommercielle fremkalde-
re.

Selentoneren TONAL, jævnfugtningsmidlet (sulfo-
produktet) EGALOL, optisk hvidtoner FLOURAL og
højglansmidlet KRYSTALGLANS kan også nævnes.
Derefter fulgte forskellige fremkaldere, universal-
fremkalderen B-6, RELIEFA-fremkalderen, MER-
FIN til negativer, MERGOL (konc. fremkaldere a
la Agfa's Rodinal), samt hurtigfikseren MERFIX.
Det lykkedes fabrikkens ledelse at klare sig igen-
nem de to verdenskrige, hvor mulighederne for at
få råprodukter fra udlandet var begrænset. Under
den sidste verdenskrig var sølv manglen så stor, at
kunderne blev opfordret til først at aflevere sølv
fra brugte fikserbade (Merkur solgte Zn-støv til
udfældningen, så transportomkostningerne kunne
nedsættes), senere afleveres sølvtøj og som Johan-
nes Heegaard Poulsen engang i et interview i an-
ledning af hans 70 års dag sagde: "Adskillige ejere
af gafler, sølvopsatser, ragoutfade og potageskeer
fulgte opfordringen: "Denne vej med sølvtøjet" -
alt sammen for at kunne købe lysfølsomme foto-
grafiske materialer".

Spar den dyre Platin

og brug

Merkur-Mat-Guldpapier

(selvtonende),

Højeste Udmærkelse.
Landsudstillingen 1909.

som nu gennem flere Aar har staaet sin Prøve; giver holdbare, fra brillante rød-
brune til blaaorte Toner efter særlig Brugsanvisning.
Er fænomenalt let, sikkert og hurtigt at behandle.

Pr. Ark 85 Øre.

NYHED!

Mat-Chamois-Guldpapier

(elfenbensfarvet) nyeste

Kunsttrykpapir.

Pr. Ark 95 Øre.

Samtlige Merkur-Guldpapirer egner sig ogsaa i særlig Grad for fløve
Negativer. Absolut billigste Papir at bruge. Intet Forbrug af sødte Metaller.
Faas hos de fotografiske Handlende.

Celloidin-Papirfabriken „Merkur“.

CARL POULSEN.

Trekronersgade 15-17, København Valby. Telf. Valby 144.

Reklame fra 1911.

Toning af Gaslyspapir

foretages bedst med

„ARTON“ (Mærke: Merkur)

$\frac{1}{10}$ Lt. $\frac{1}{2}$ Lt. $\frac{1}{4}$ Lt.

Kr. 12.00 6.00 3.75 incl. Flaske

Til Eksprestoning anbefales

„TONAL“ $\frac{1}{10}$ Lt. $\frac{1}{4}$ Lt.

Kr. 2.00 3.75 incl. Flaske.

Paa ovennævnte Priser gives 20% Rabat.

Faas hos alle Foto-Handlende.

Enefabrikanter

Carl Poulsen & Sønner,

København, Valby.

Reklame fra 1946.

Merkurs SIDSTE TRUMF

or

„Capox“ Gaslyspapirer til Amatørarbejde.

Fabrikeres nu i 2 Typer à 3 Grader

nemlig Type R, der kan behandles fejlfrit selv af uøvede

Type VX for rutinerede Kopister

(amerikansk Type)

Forlang „Capox Bogen“ tilsendt gratis.

Halvmat VELVET Overflade — Blaa-sort Tone —

mere sikkert at forarbejde end noget

andet Gaslyspapir — gulner ikke —

— slører ikke —

Fortrinligt til Massearbejde.

Faas gennem Grossister og i modsat Fald fra:

Foto-Papir-Fabriken „Merkur“

Carl Poulsen & Sønner.

København — Valby.

En „CAPOX“ Central

Det bedste eksisterende Gaslyspapir for Amatørarbejde er „CAPOX“ 3 Grader possende til alle Negativer, Blaa-sort Tone, Sikker størri Fremkaldelse.

Enefabrikanten

Carl Poulsen & Sønner, København, Valby.

BRUGSANVISNING

for

„Capox“ Gaslyspapir

Dansk Fabrikat fra Carl Poulsen & Sønner (MERKUR), København—Valby.

„CAPOX“ fremstilles i 4 forskellige Graders

- „Capox“ Kontrast — for bløde og tynde Negativer.
- „Capox“ Regular — (normal) for normale Negativer.
- „Capox“ Medium — for temmelig kraftige Negativer.
- „Capox“ Special — for kraftige og haarde Negativer.

Ved at følge nedenst. Anvisning og Fig. 1 og 2 kan enhver i Løbet af en Aften nemt fremstille 100 Billeder paa Capox-Papir.

Belysningen:

Det aller vigtigste er rigtig Belysning, som — for at man kan arbejde ens fra den ene Gang til den anden — maa være fast indstillet med Hensyn til Lampens Styrke og Afstand. Hvis man ikke vil bekoste en Kopierkasse (Pris: 12—15 Kr.) kan man for et Par Kroner selv lave sig den nedenfor afbildede Indretning (Fig. 1) af et Brædt, en Lampefatning og en Kopiramme paa Hængsler, saaledes at denne kan lægges ned under Paalægning af Papiret og rejses op igen uden at Afstanden fra Lampen ændres. Ved Hjælp af en tæt rød eller gul Pose over Lampen kan man bruge Apparatet som Mørkekammerlampe under Paalægning og Fremkaldelse; — Belysningen foretages ved at rejse Rammen op og løfte Posen fra Lampen saa længe, som Papiret skal belyses. Ved Hjælp af Forsogsstrimler findes den rigtige Belysningstid for hvert Negativ. En sort Maske anbragt mellem Negativet og Papiret giver Billedet en hvid Rand.

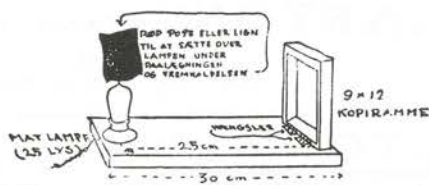

Fig. 1.

„Capox“ Kopierapparat, som enhver selv kan lave sig. (Eftertryk forbydes).

Apparatet kan ogsaa forsynes med 2 Lamper (rød og hvid) med Afbryder til den hvide Lampe.

Et normalt Negativ vil alt efter Tætheden fordrer fra 15—30 Sek. Belysningstid ved en Afstand af 25 cm fra en 25 Lys mat Metaltrådslampe. Har man flere Negativer, der skal kopieres, sorteres disse efter Tæthed og Karakter og kopieres i Rækkefølge.

Det ubelysede Papir maa opbevares godt tilskættet for Lyse under Arbejdet.

Fremkaldelsen: Se Fig. 2 („Capox“ Processen).

Efter Belysningen (I) lægges Papiret i en Skaal med Fremkaldende (II) og fremkaldes i 30—60 Sek. til den rigtige Kraft er naaet, hvorefter Billedet lægges i det sure Fixerbad (III), hvori det bevæges jævnlige i 10—15 Min. for derefter at komme i Skyllenvand (IV) i ca. 1 Time under rigelig Fornyelse af Vandet.

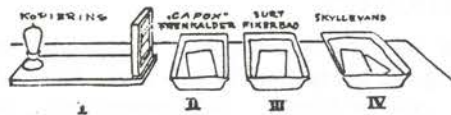

Fig. 2.

„Capox“ Processens fire Trin.

Man bør kun anvende følgende originale „Capox Fremkaldere“:

1. Destilleret Vand	500 ccm
2. Metol	1,6 gram
3. Hydrochinon	6,4 —
4. Svovlsyret Natron, kryst.	82 —
5. Kulsuri Natron, kryst.	100 —
6. Bromkalium Opløsning 10 pCt.	4—5 ccm

Opløses i Rækkefølge.

Mere Bromkalium giver varmere Tone — mindre giver blaligere Tone. — Fortyndes med lige Dele Vand. Temp. 18° C. — Hvis man vil fremkalde hurtigere (i 25-30 Sec.) og have en udpræget blaalig Tone, forhøjes det kulsure Natron (5) til 120 d 140 gr. „Capox“ Fremkalderen faas jærdig i Handelen.

Fixeringen:

Til Fixeringen anvendes 1 Daase „Merkur“ surt Fixersalt eller følgende Opskrift:

Alm. Vand	1000 ccm.
Svovlsyret Natron	150 gram
Kaliummetabisulfid	15 —

Det anbefales at holde Badets Surhedsgrad vedlige ved af og til at tilsette et Par Ccm. Iseddikesyre.

Efter Udvandningen tørres Billederne enten ved Ophængning i Klemmer eller paa et rent linned Klæde. Naar Billederne er tørre, kan disse gattes med et varmt Strøgejern.

„Capox“ Papiret er paa Grund af sin hærdede Hinde fortrinligt egnet til Tørring i Torremaskine og til Opsætning paa Emaillerede (Spejlglassbilleder).

Vil man hærde Hinden yderligere anbefales en 10% Opløsning af Formalin eller 5% frisklavet Opløsning af Kromalun eller almindeligt Alun.

Føjl:

Underbelysede Billeder mangler Kraft og bliver ved Pining i Fremkalderen (over 1 Minut) let gule eller graa-slørede.

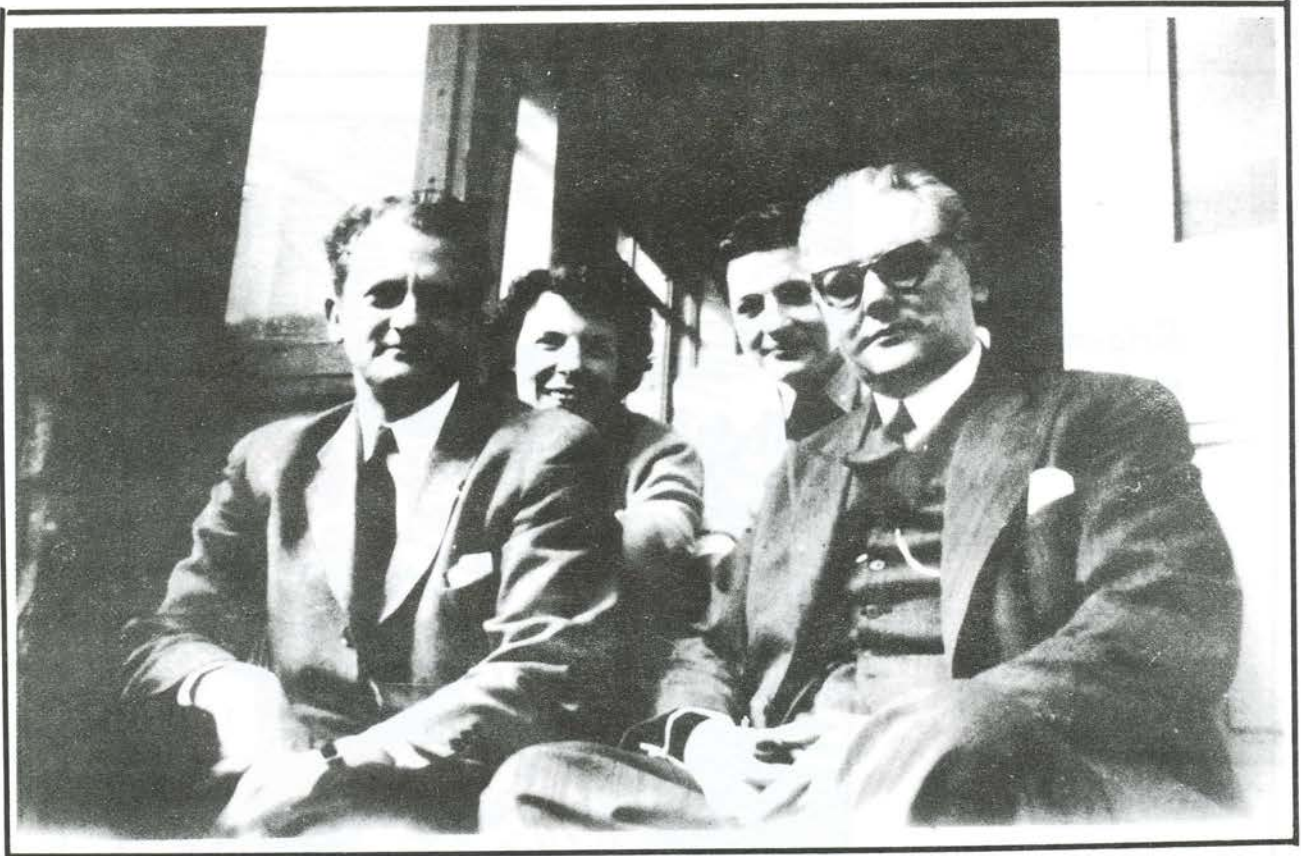
Overbelysede Billeder bliver for mørke og flove og har ofte en grønlig Tone.

Gras Aftryk skyldes Anvendelsen af for blødt Papir — prøv en haardere Grad.

Hvide Skjolder skyldes for tynd eller for sodafattig Fremkaldende — brug „Capox“ Fremkalderen eller blød Papiret et Øjeblik i Vand for Fremkaldelsen.

Grat Slør i de hvide Partier skyldes for lidt Bromkalium i Fremkalderen eller for stærkt Lys under Arbejdet.

Gult Slør: Billederne er pint i Fremkalderen eller Fixerbadet ubrugeligt (opbrugt eller ikke surt). Fremkalderen for varmt.

Et amatørfoto af repræsentanterne Harry Paulsen, Carl Stoltz, prokurist Tove Lynge og civilingeniør O.V. Glistrup.

Af sølv fra fikserbade var alt ikke lige rent. Jeg husker, at jeg engang fandt et glas fra den tid og foretog en sølvanalyse på indholdet - der var højst 30% rent sølv.

A/S Merkur-Foto

I 1922 var Johannes Heegaard Poulsen blevet medindehaver af fabrikken og i 1937 døde Carl Poulsen (hans enke døde i 1944). I 1951 blev Merkur omdannet til aktieselskab med Johannes og Axel Heegaard som administrerende direktører. Axel Heegaard Poulsen tog sig fortsat af den fotografiske side, vedrørende ledelse af prøveafdelingen og selve atelieret (reklamebilleder). Han døde allerede i 1952 og først nogle år senere blev fotograf Jespersen leder af atelieret. En tredje broder, Kaj Heegaard Poulsen var almindelig ansat på fabrikken og beskæftigede sig med film-produktion (emulsionsfremstilling og gydning), men som lillebroder havde han en del privilegier.

I føromtalt interview i Berlingske Aftenavis 5. august 1957 udtalte Johs. Heegaard Poulsen:

"I dag er amatørfotografien en hverdags hobby, men i de dage var amatørfotografen en slags søndagsjæger, der brugte tonfikser-bad til at tone og fikserer dagslyspapiret, det var en alt for langsom proces, men så trådte jeg til som ung kemiker ind i arenaen og tog tyren ved hornene: opgaven var at fremstille det selvtonende dagslyspapir, og efter

jeg havde studeret fabrikationen i udlandet, blev jeg i 1914 ansat som chefkemiker i min fars fabrik, Merkur-Foto, hvor jeg udarbejdede alle recepter til fotopapir og film".

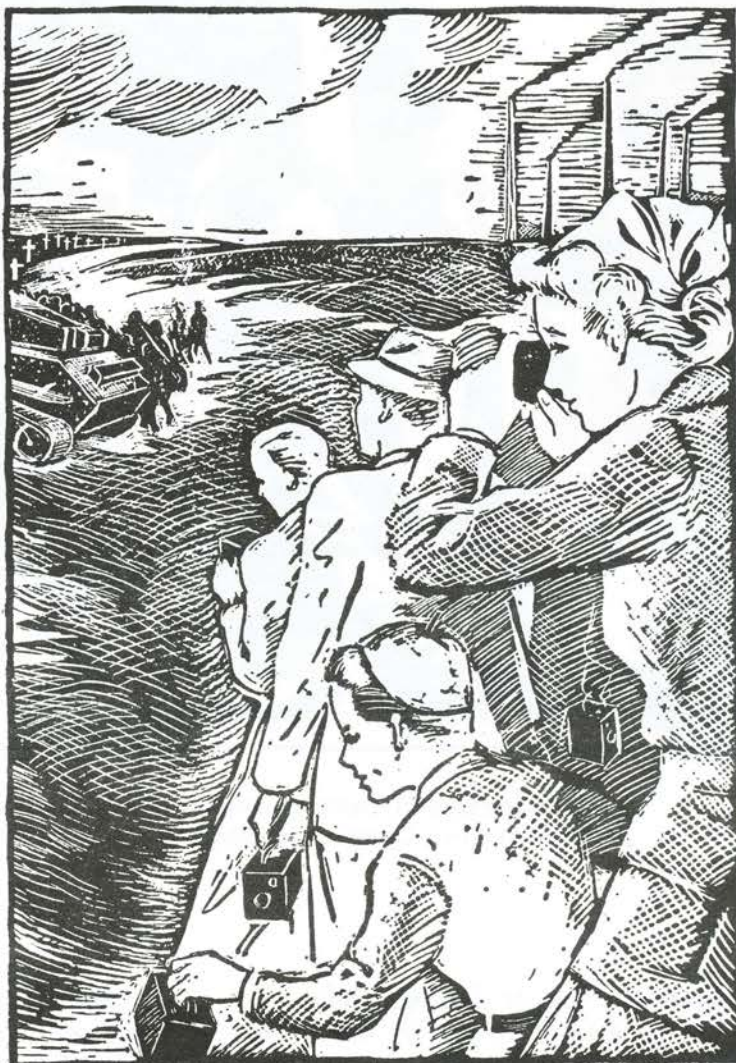
Ansættelse og kvalifikationer

Nu, hvor jeg nærmer mig de 70 år, kan jeg med passende beskedenhed sige noget lignende, idet jeg i 1950 som civilingeniør (fabriksingeniør) blev ansat på Merkur-Foto og som en ny toreador tog fat på de næste tyres horn og fik ny- og videreudviklet samt forbedret alle recepter til fotopapir og film, faktisk fra A til Z.

Jeg havde ganske vist ikke studeret i udlandet, men havde visse forudsætninger, idet jeg som speciale på Polyteknisk Lærestalt arbejdede med røntgenfilm-emulsioner og som eksamensprojekt udarbejdede en fabrik til fremstilling af røntgenfilm til det skandinaviske marked. Desuden havde jeg med støtte af det teknisk videnskabelige forskningsråd arbejdet videre med røntgenemulsioner i 3/4 år, men afbrød dette til fordel for ansættelsen på Merkur.

Laboratorieforstanderen dr. phil. Max Møller havde planer om at bruge mig som efterfølger, men det mislykkedes i første omgang. Efter hans død ville skæbnen, at jeg faktisk blev hans efterfølger.

*Krigen
er endt. . .*

Fredens lyse Dage

knipser vi med MERKUR Film. . .

Snart skal vi ud i den fredfyldte danske Sommer og knipse en Mængde minderige Motiver. . . Gør Kameraet skudklar allerede nu — for inden længe faas MERKUR Film Tonachrom og Tonapan igen overalt. MERKUR er dansk helt igennem.

MERKUR-FOTO

Enefabrikanter:
J. & A. HEEGAARD-POULSEN
København — Valby.

Den 13. maj 1945 bragte Nationaltidende denne reklame for Merkur-film. Bemærk de retirerende tyske tropper. Linoleumssnit af ukendt kunstner.

Der afholdes regelmæssigt møder i firmaets direktionssal, hvor cheferne drøfter fabrikkens anliggender med deres ledende medarbejdere.

Fra venstre: værkfører Edv. Nielsen, Kaj Heegaard Poulsen, Axel Heegaard Poulsen for bordenden Johannes Heegaard Poulsen. Til højre: repræsentanterne Harry M. Paulsen, Carl Stoltz og bogholder (?) Mellerup.

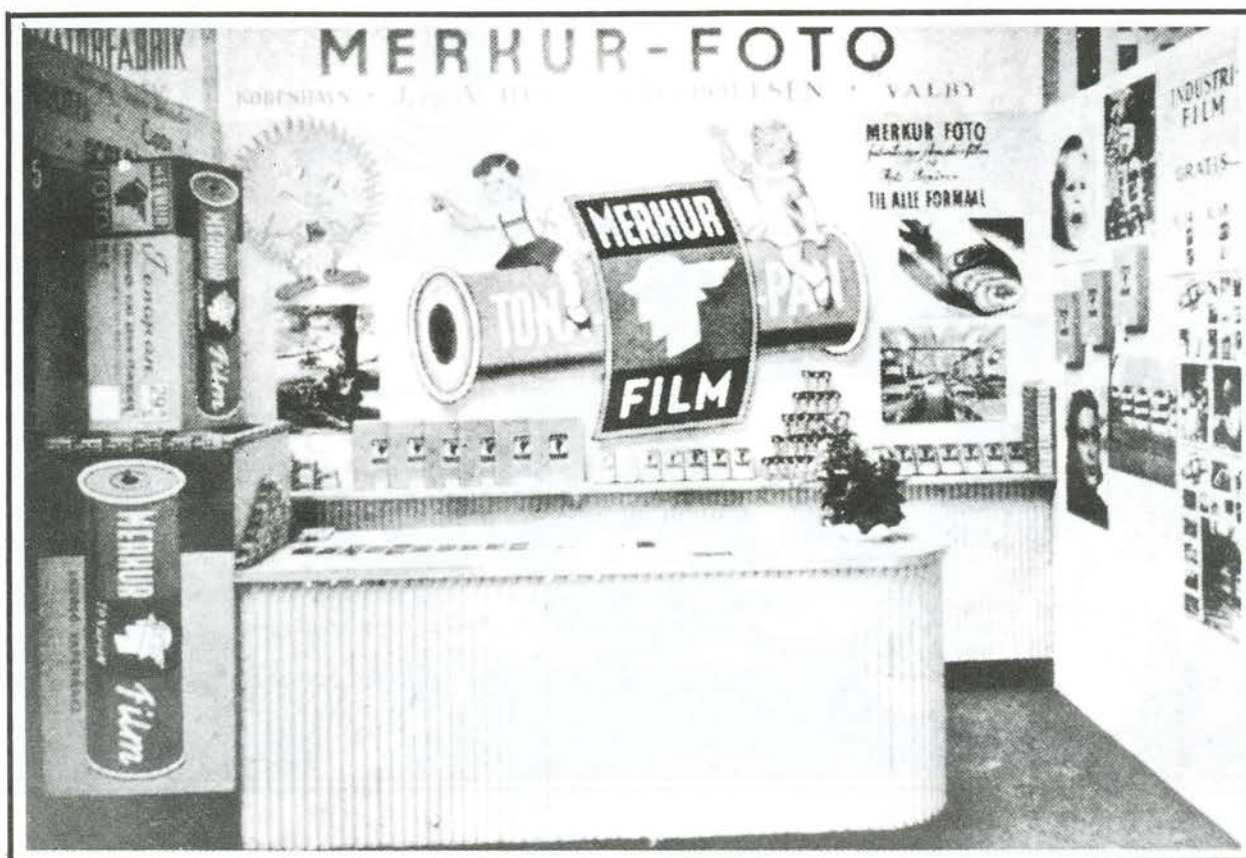
På Fotokemisk-fotografisk Laboratorium - det var startet af professor Chr. Winther, der nu som emeritus gik som gæst - havde jeg både i min studietid og som stipendiat uvurderlig støtte af civilingeniør Jens Herman Christensen, en opfinder bl.a. af et farverastersystem med farvede stivelseskorn (additivt system), som Agfa anvendte til de første farvefilm, men også af sølvudblegningsprocessen, der under krigen, trods Herman Christensens patenter, kom som GASPARCOLOR, senere udviklede det sig til CIBACHROME. Herman Christensen lærte mig meget om emulsioner og som litteratur havde jeg tillige de værdifulde rapporter (FIAT) fra de allieredes fotofolks gennemgang af den tyske fotoindustri efter afslutningen af verdenskrigen. Denne litteratur var ikke helt let at gå til p.g.a. fejl, bevidste eller ubevidste.

En grim fejl var det at opdage, at den senere så udbredte yderst effektive sensibilisering med guld-salt var i rapporten i en receptur skrevet som sølv-salt. Et andet eksempel, som jeg senere fik forklaret af en tysk gelatine-kemiker, var recepten til Agfa's Lupex Ultra hård. Man havde udleveret en recept, der aldrig kunne give denne ekstreme gradation og fremstillede - på forlangende - emulsionen medens de allierede kontrollerede det. Da emulsionen skulle igennem en vaskeproces og proceduren først kunne fortsætte en dag senere,

havde man ganske stille ombyttet den med en sand ultra-hård emulsion og kunne således demonstrere at resultatet blev som ønsket. Ja, som emulsionsmand kan man faktisk forstå det, når man ved, hvor mange forsøg man skal igennem for at opnå en vellykket receptur, undertiden kan det tage år. Da er det svært uden videre at skulle udlevere sine hemmeligheder.

Fra gode forbindelser blandt leverandører af gelatine, fotoråpapir og fotokemikalier fik jeg også værdifulde informationer til brug for mit arbejde på fabrikken. Gennem tidsskrifter især det fortræffelige "Science et Industrie Photographique" fik jeg glæde af at studere især, hvad japanerne havde af artikler - de var heldigvis på fransk, ikke japansk. Japanerne var ved at udvikle deres fotoindustri og arbejdede med emner, som passede til min situation.

Selve starten i 1950 lignede nok ikke den, de unge civilingeniører får i dag, når de begynder på det første job. Jeg fik at vide, at jeg udover det kemiske arbejde skulle hjælpe til med alt, lige fra at hænge op under loftet for at sætte en rem på en remskive til at lave emulsioner og ellers klare alle vanskeligheder ved produktionen, og så blev det understreget, at "hvis jeg hang i en klokkestreng, skulle det i hvert fald ikke være på Merkur". Og sådan blev det faktisk også.

Her er man ikke i tvivl om hvilket produkt som føres.

Jeg startede den 2. januar 1950 og fik i begyndelsen lov til at gå rundt og orientere mig og lave en beskrivelse af fabrikken og fabrikationen (herunder recepterne).

Efter 3 måneders forløb fik jeg at vide, at nu havde man betalt mig så mange penge uden at få noget til gengæld, så fra 1. april ville fabrikken begynde på 2-holds drift og jeg skulle sørge for det ene hold, medens værkføreren tog sig af det andet.

Værkfører Edvard Nielsen, der foruden skulle sørge for at alt fungerede på fabrikken, stod tillige helt og holdent for produktionen af fotopapirerne. Edvard Nielsen var startet som arbejdsdreng, men var et af disse naturtalenter med teknisk og mekanisk snilde, som fik alt til at fungere, endda med ret primitive hjælpemidler. Da han tillige besad autoritet, avancerede han hurtigt til værkfører, og jeg må nok sige, at uden ham var Merkur ikke blevet det, det var. Det var lidt vanskeligt i begyndelsen for ham at indfinde sig med, at en ung akademiker ("bogorm") nu skulle blande sig i hans arbejde, men heldigvis fik vi meget hurtigt et godt samarbejde i gang, hvor vi gensidigt kunne berige hinanden, og jeg er ham meget taknemmelig for hans hjælp i de situationer, hvor min kunnen og viden var mangelfuld. Han var en brav mand, en af de stille eksistenser, som gjorde me-

re end sin pligt, og som aldrig blev takket nok herfor.

Han hører i høj grad til en af de personer, der har bidraget til denne del af den danske fotohistorie.

Med 2-holds drift kørte fabrikken en række år og værkfører Nielsen og jeg fik hurtigt fundet frem til en hensigtsmæssig fordeling af arbejdet mellem os. For mit vedkommende skulle jeg møde tirsdag, torsdag og lørdag kl. 9-17, mandag, onsdag og fredag kl. 14-23. Dette betød, at jeg i disse år, hvor mine børn endnu ikke var begyndt at gå i skole, havde tid til dem om formiddagen og samtidig også mulighed for at tage rundt og fotografere på såvel egne prøver som konkurrencefabrikater.

Foruden aktiv deltagelse i selve produktionen, især fremstilling af emulsionerne, havde jeg også forsknings- og udviklingsarbejdet med nye emulsioner, afprøvning af råmaterialer, især gelatine, så i store træk bestod mit arbejde i disse år af med i weekenden at lægge forsøgsplaner, i ugens løb fremstille prøverne, som så blev gydt fredag aften. Lørdag formiddag teknisk afprøvning i fotolaboratoriet, derefter møde med repræsentanterne og direktionen til hen ad kl. 15-17, hvorpå jeg kunne fortsætte hjemme med praktiske afprøvninger (fotografering), samt ofte fremkaldelse i køkkenet - næ, her var ingen klokkestreng at hænge i!

"Merkur-bilen" - en folkevogn. 1955.

Kemien

For at få et indtryk af, hvad det hele drejer sig om er vi nødt til at komme lidt ind på kemien.

Fotografiske emulsioner defineres som de komplekse lysfølsomme fotokemiske systemer bestående af mikrokrystaller af sølvhalogenider (sølvklorid, sølvbromid, sølvjodid) dispergeret i gelatine og tilsat en række additiver, der hver for sig fremmer de fotografiske egenskaber såsom følsomhed, spektralfølsomhed, holdbarhed evt. farvekoblere m.v.

Gelatine er ikke veldefineret i kemisk henseende, idet dens sammensætning og struktur afhænger både af råmaterialernes oprindelse og fremstillingsprocessen.

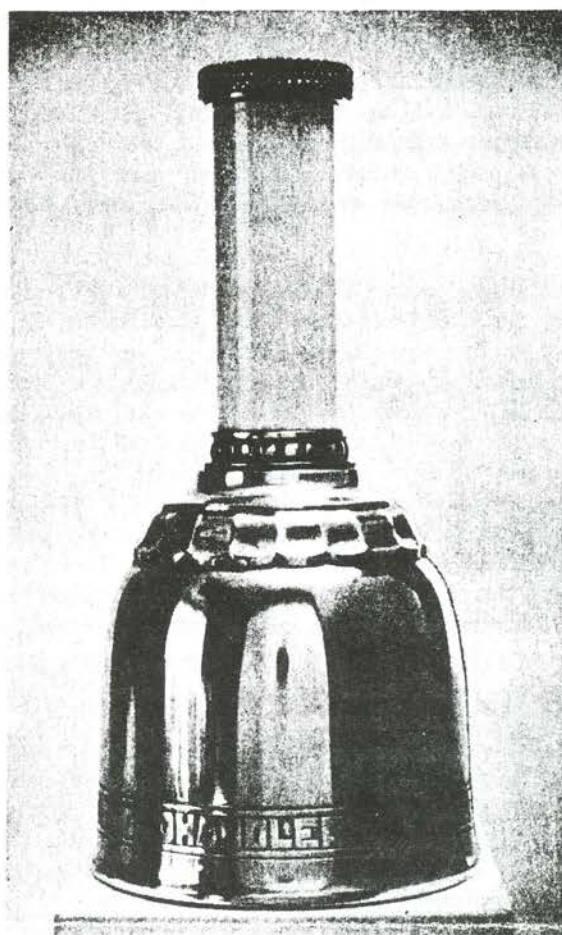
Gelatine er et komplekst protein, dannet ved hydrolyse af collagen/ossein og hører til gruppen af fibroid protein fra animalsk bindevæv (scleroproteinerne). Det er således ikke noget naturprodukt.

Det nævnte collagen stammer fra fremstilling af gelatine ud fra huden af ungt kvæg eller svin, medens ossein stammer fra vævet omkring knogler af kvæg. Der er forskellige måder at fremstille gelatine på, men det vil føre for vidt at komme nærmere ind på dette.

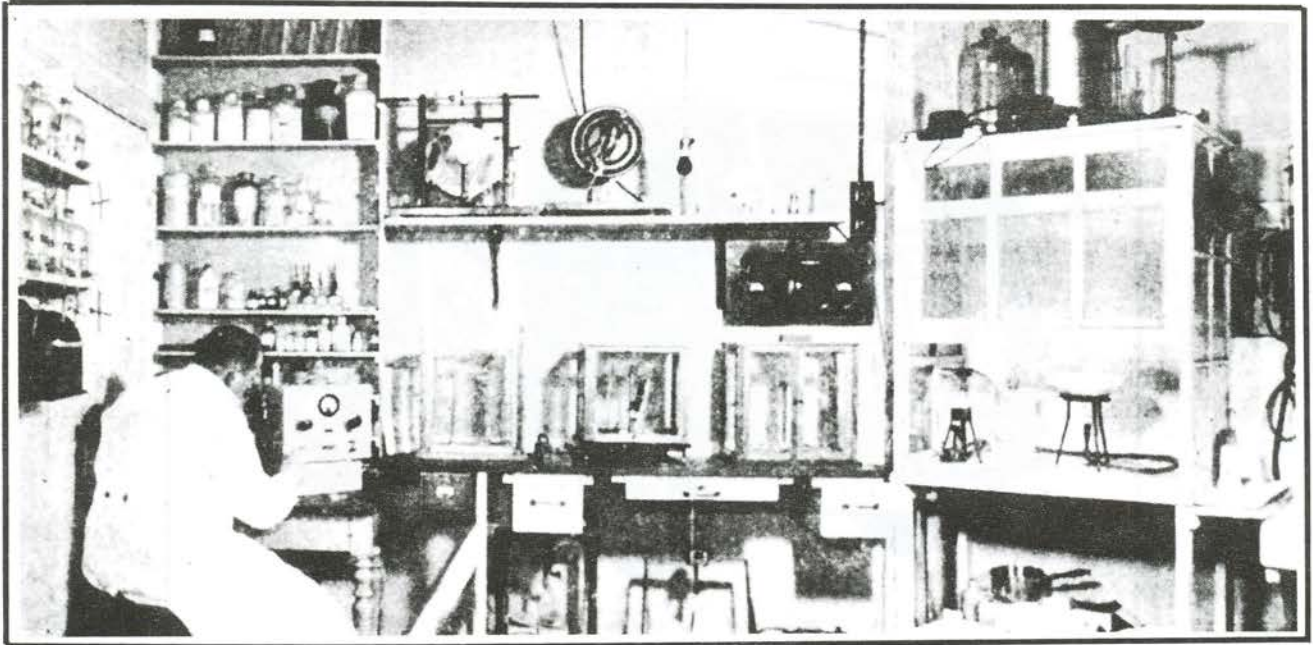
Fotografiske emulsioner fremstilles principielt ved at man i mørke evt. mørkekammerlys fælder f.eks. sølvbromid ud fra en opløsning af alkaliske f.eks. kaliumbromid, der befinder sig i en smeltet gelatineopløsning, med en opløsning af sølvnitrat. Der er utallige måder at gøre dette på og alt efter recepturen kan man nå frem til de forskellige typer emulsioner inden for film og papir, men ved valget har man grundlagt netop den ønskede type afhængig af den initiale kornstruktur.

Sølvhalogeniderne er krystaller, som nu er omgivet af en gelatinehinde og ved fortsat behandling, lader man kornene vokse, den såkaldte fysiske modning. Processen stoppes på forskellige måder og afsluttes med en nedkøling, hvorved gelatinen

En ny dirigentklokke fra MERKUR-FOTO A/S

I 1953 skænkede Merkur-Foto A/S ved Palle Thomsen Fotohandlerforeningens bestyrelse en ny dirigentklokke. Den var fremstillet af restbeholdningen af det sølv, som danske fotohandlere havde udvundet under krigsårene 1940-45.

Analytisk laboratorium. En medarbejder i færd med at bestemme en gelatines reaktion (p.H.) ved hjælp af et rør-lonometer.

(emulsionen) stivner. I de fleste tilfælde skal emulsionen udvaskes d.v.s. de overskydende salte må fjernes, især de med bromidioner, der senere vil hæmme muligheden for spektralsensibilisering. Principielt kan vaskningen foregå ved at man først presser den stivnede emulsion gennem en si og får dannet nudler, dernæst lader dem svømme rundt i rindende vand, og medens vandet diffunderer ind i gelatinen, diffunderer ionerne ud. Med kontrolmålinger følges udvaskningen til en passende bromidionkoncentration, evt. passende elektrisk ledningsevne.

Der findes iøvrigt andre former for fjernelse af overskudssalte end en direkte udvaskning. Dernæst kan emulsionen eftermodnes d.v.s. ved opvarmning og henstand ved en passende temperatur bringes ned til den ønskede tilstand m.h.t. følsomhed, kontrast og slør, som løbende kontrolleres, hvorefter der tilsættes en række hjælpestoffer, stabilisatorer, slørhindrende midler, antiseptika, pH-regulatorer (evt. stødpuder), spektralsensibilisatorer, gydefremmende stoffer (sulfo), evt. farvekoblere m.v., og nu kan den gydes, d.v.s. anbringes på en forpræpareret base, plast, fotopapir evt. glas.

Urenhedens positive og negative indflydelse

Dette var i meget korte træk emulsionsfremstillingen og lyder måske så enkelt, men det er det absolut ikke. Vi har at gøre med en - helst reproducerbar - opbygning af mikrokrystaller i forskellige krystalformer og blandinger og i varierende størrelse, noget som kun styres af faktorer som tid, temperatur, omrøring, koncentrationer og miljø (surt/alkalisk), som i allerhøjeste grad er afhængig af gelatinens sammensætning/beskaffenhed, samt dens indhold af urenheder i mikroskopiske mængder, urenheder af såvel positiv som negativ effekt.

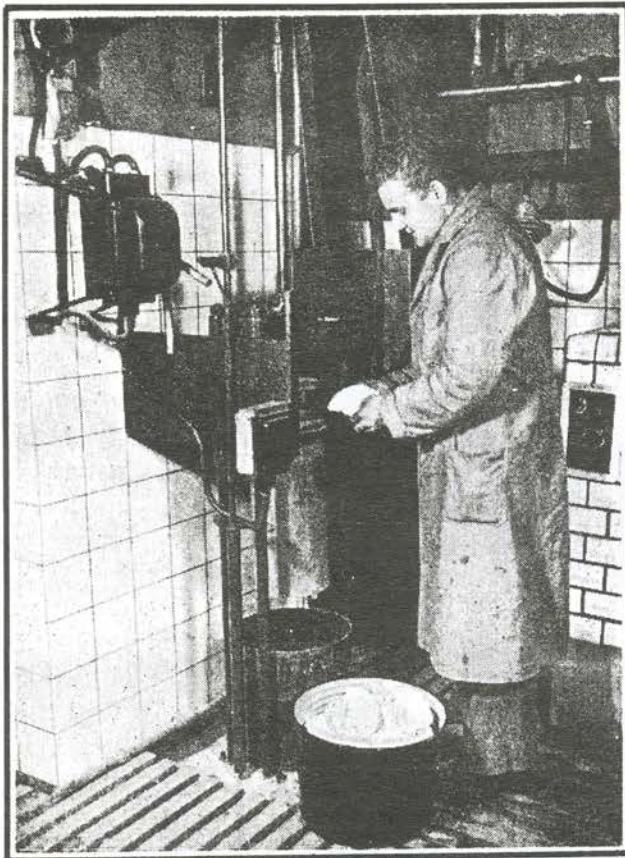
Nogle af de vigtigste positive urenheder er svovlforbindelser, der stammer fra den føde kvæget - hvorfra gelatinen udvindes - har spist.

Via stofskifteprocessen inkorporeres svovl i kvægets proteiner og under gelatineproduktionen bevares urenheder på en sådan måde, at de ved emulsionsfremstillingen frigøres meget lempeligt og doper krystallerne, hvorved man opnår et grundlag for en lysfølsomhed, som yderligere med tilsætning af specielle kemiske sensibilisatorer, f.eks. guldsalte + slørhæmmende stabilisatorer, kan give ekstrem høj følsomhed.

Det vil nok føre for vidt at komme ind på yderligere detaljer indenfor dette interessante emne, og jeg skal her begrænse mig til at nævne, at denne sensibilitet overfor mikromængder af urenheder også kan medføre, at emulsionen ødelægges og der er eksempler på, at sprøjtning med insektbekæmpende midler (insekticider = DDT (dichlorphenyl-tricchlor-ethan) herbicider m.v. har medført at gelatine fra kvæg der har spist græsset, har været komplet umulig som fotografisk gelatine og således ødelagt produktioner.

Da gelatinens kvalitet er alfa og omega for en fotografisk emulsions kvalitet og da man stadig ikke har fuld klarhed over gelatinens kemi i alle enkeltheder d.v.s. alle avancerede analyser, kemiske og fysiske bestemmelser endnu ikke kan beskrive dens anvendelighed, må man stadig til afprøvning benytte "naturmetoden" d.v.s. lave en prøve-emulsion i mindre enhed og gennemføre hele processen fra a til z også m.h.t. emulsionens afprøvning. Dette betyder at afprøvning af gelatine er en essentiel og tidsrøvende del af råvarekontrollen.

Dette medfører derfor et intimt samarbejde med gelatinefabrikkerne, idet man år efter år opbygger erfaringerne fra de utallige afprøvninger, der viser

Blanding af emulsion.

Øvrige urenheder, metalpartikler og gasser

Mindre drastisk, om end ikke mindre katastrofalt var metalliske urenheder og gasser i luften, som absolut måtte filtreres fra inden den blev anvendt som tørreluft til emulsionsgydningen. Medens visse gasarter f.eks. svovldioxyd eller svovlbrinte kan påvirke emulsionens gradation og slørtendens, vil metalpartikler f.eks. kobber, jern og aluminium lokalt henholdsvis sensibilisere eller desensibilisere emulsionen og give sorte eller hvide pletter efter fremkaldelsen. Derfor blev der sat store kræfter ind på denne bekæmpelse. Men ikke nok hermed, man kunne også risikere at disse fejl var opstået under råpapirproduktionen, og derfor var det vigtigt at have pålidelige leverandører. Det skal nævnes, at råpapirfabrikkernes meget omhyggeligt checkede deres fabrikationer ved at udtage prøver under produktionen (rulle for rulle) og checke ved gydning af specielt følsomme emulsioner, f.eks. havde man typer, der var særlig følsomme for jern og kobber, andre for aluminium og atter andre for svovl o.s.v., men ikke desto mindre kunne der ske fejl, og jeg har flere gange oplevet sådanne.

En

Atombombe

Politiken og Berlingske Tidende bragte under 4/11 1951 følgende enslydende telegram fra Reuters bureau, som måske vil interessere vore læsere og som vel nu ikke længere kan genere nogen:

Radioaktiv sne over New York

Stort lager af fotografiske materialer ødelagt af støv fra Nevada-forsøgene

New York, lørdag. (RB — Reuter).

EN stor fabrik i Rochester, der fremstiller film og andre fotografiske materialer, har maattet indstille driften siden torsdag eftermiddag paa grund af radioaktiv sne.

Det drejer sig om firmaet E. I. du Pont, de Nemours og Co., som beskæftiger 700 mennesker. Radioaktivt støv, der øjensynlig stammer fra atombombe-eksplosionerne i Nevada ca. 2800 kilometer borte, er kommet ind i fabrikkens luftkonditionerings-system og dermed ført rundt overalt i lokalerne. Partiklerne har samme virkning paa fotografisk papir, som om dette var blevet udsat for daglys. Et meget stort lager af film, der netop skulle skræres til og pakkes, er blevet ødelagt.

Det radioaktive støv, der formentlig har befundet sig i meget høje luftlag, er blevet trukket ned mod jorden af et snefald i torsdags.

sig nødvendige. Jeg kan nævne, at vi med den anerkendte franske fabrik Rousselot ofte måtte igennem en halv snes gelatineprøver, før en faldt helt tilfredsstillende ud, og når man tænker på, at man for hver prøve skal have et passende antal tons reserveret i prøvetiden (ca. 1 måned), er det ikke så underligt, at dette råmateriale var forholdsvis kostbart sammenlignet med medicinal- eller fødevarerindustriens gelatine.

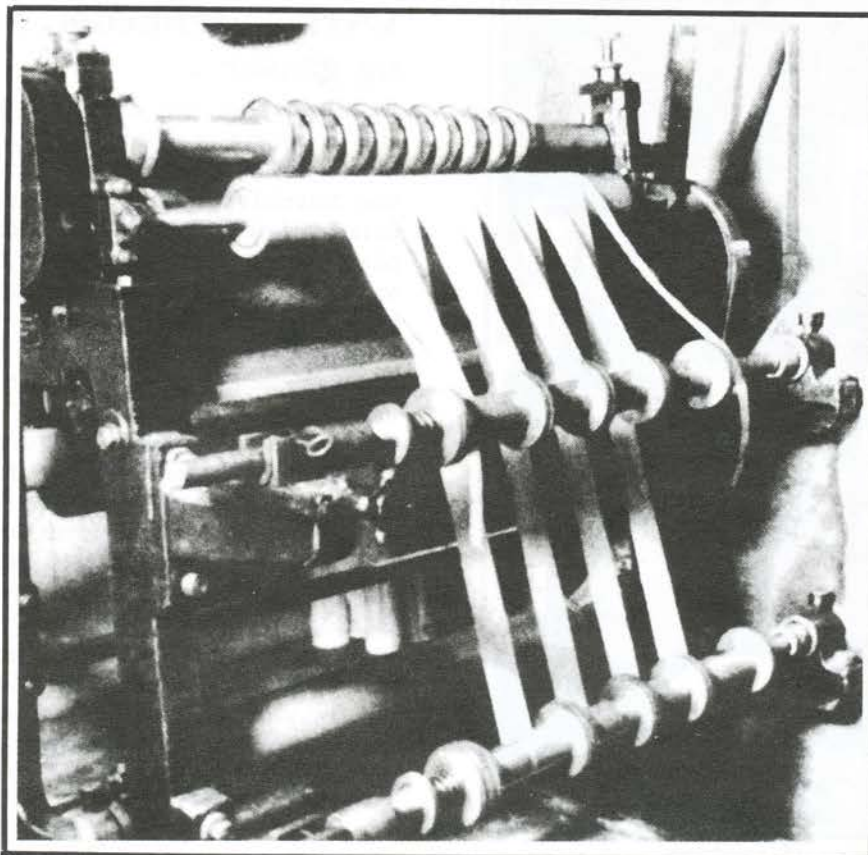
For yderligere at sikre sig en ensartet emulsionsproduktion, anvendte man altid blandinger af gelatine-batches af samme type og tidsforskudt, så kun en mindre del af blandingen blev fornyet ad gangen.

Atomnedfald

Man bør nok også tilføje, at forurening fra omgivelserne altid har været et kæmpeproblem for fotoindustrien.

Et af de allerværste og uhyggeligste forureningstilfælde var nedfald af radioaktivt støv. Dette medførte i 1950'erne, hvor der var mange atombombeprøvesprængninger, at mange tons dækpapir til rullefilm måtte kasseres, idet radioaktive partikler var kommet ind i papirmassen, hvor de bestrålede emulsionen med en række uønskede sorte pletter efter fremkaldelsen.

Merkur fik det indirekte at føle da vores leverandør af cellulose-triacetat (film-base) Du Pont i USA pludselig stoppede produktionen, fordi en radioaktiv sky havde forvildet sig ind i fabrikkens luftanlæg, så partiklerne kom ind i basen. Heldigvis opdagede Du Pont det i tide og heldigvis kunne vi ret hurtigt få sikkert triacetat fra Gevaert i Belgien.

Når filmen er nedrullet, bringes denne til en skæremaskine, der spalter rullen i den filmbredde, der ønskes, og ruller filmen op igen i smallere ruller på ca. 400 meters længde.

Vi udtog prøver for ca. hver 100 m af produktionen og undersøgte disse og skulle der indenfor zonerne vise sig tendenser blev der heraf udtaget mange prøver og i værste tilfælde blev det kasset. Helt sikker kunne man aldrig føle sig før alt af et bestemt emulsionsnummer var brugt op.

Urenheder i emballage m.v. måtte naturligvis også checkes og jeg tror nok, at samtlige papir- og papleverandører for ikke at tale om bogtrykkeren, fik den opfattelse at jeg var kværlulant, men her var ingen pardon- alt skulle checkes.

I denne forbindelse kan jeg nævne en rystende erfaring jeg fik i forbindelse med check af rullefilms dækpapir, det rød-sortede duplexpapir som beskytter filmen mod lys. Vi havde konstateret "kopier" af oblater (til lukning af den færdigeksponerede film) på ældre d.v.s. lagrede film og i arbejdet med at forhindre dette, lavede jeg et simpelt forsøg. Jeg rullede dette dækpapir sammen og anbragte med passende mellemrum små stykker af fotografisk (inaktivt) råpapir, lod rullen stå en passende tid, hvorefter papiret blev anvendt til film. Disse film blev anbragt i termostat og ved senere fremkaldelse kunne man tydeligt se, hvor disse stykker papir havde ligget på dækpapiret.

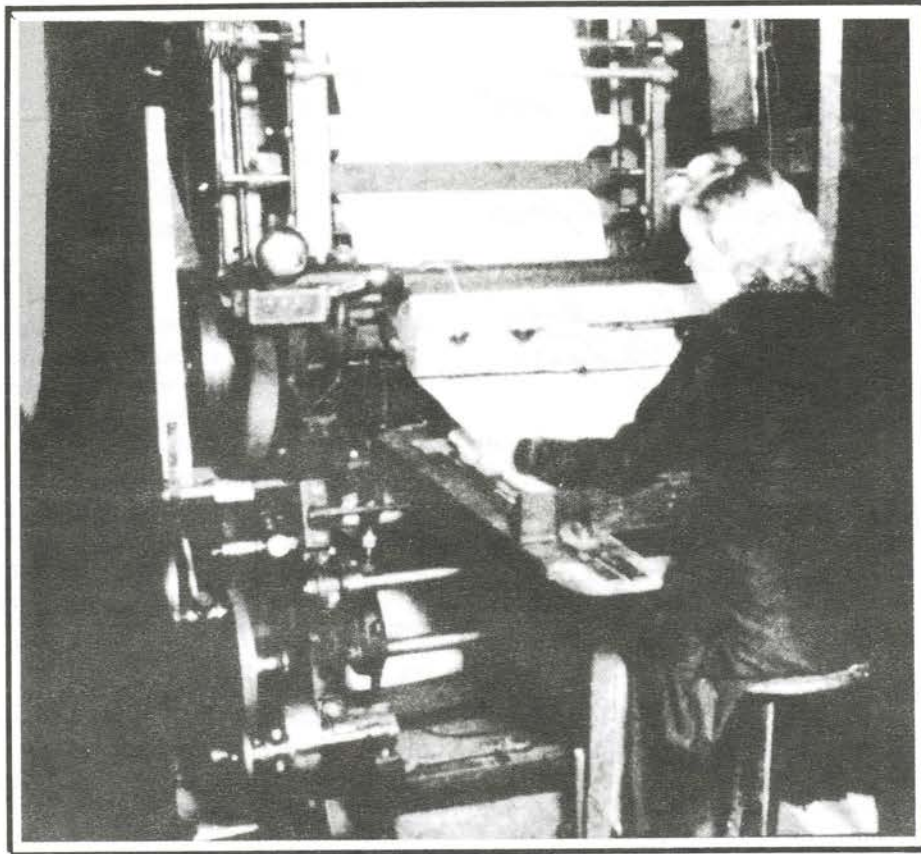
Emulsioners levetid

Det at checke en emulsions levetid var praktisk talt umuligt. Man kunne naturligvis gemme den en årrække og følge dens udvikling med passende mel-

lemrum, men så kunne den ikke sælges. Man gemte ganske vist prøver og checkede dem regelmæssigt for at danne sig et indtryk af emulsions-typens holdbarhed, men det eneste middel man havde, var en termostatprøve, d.v.s. man behandlede emulsionen i flere døgn ved bestemt temperatur (50-60 C) og fugtighed (50% rel. fugtighed) og fulgte dens ændring af egenskaber som følsomhed, kontrast, slør m.m., men metoden var kun vejledende.

Forklaringen herpå er, at en færdig emulsion er et kompliceret system i labil ligevægt (jfv. en kegle, der står på spidsen og ikke på fladen) idet man har modnet den til et vist stade, derefter stoppet, ofte ved hjælp af stabilisatorer, men den vil fortsætte med at modne videre for til sidst at gå i fordærv.

Derfor gør man i dag udstrakt brug af køle- og fryseskabe til opbevaring af fotografiske emulsioner. I dette komplekse system har der været og er en række kemiske reaktioner, reversible (d.v.s. de kan gå begge veje) eller irreversible (de kan kun gå een vej), men alle med forskellig temperaturkoefficient, så hvad der sker ved kort tid ved høj temperatur (ved termostatprøven) er nødvendigvis ikke helt det samme som sker ved lang tid og lav temperatur (almindelig opbevaring).

Det nedrullede fotopapir skæres i ark på en automatisk skæremaskine, der selv afmåler arkens størrelse. Af arkene udskæres på andre maskiner de forskellige formater.

Vedrørende reklamationer

Dette var lidt om emulsionerne og arbejdet hermed. Men der var også meget andet, jeg måtte tage mig af til daglig. F.eks. måtte jeg behandle reklamationer, finde frem til årsagen til fejl, hvad enten det skyldtes materialefejl eller fejl, som kunderne - ofte ubevidst selv var skyld i.

I starten var det kun den tekniske side af sagen jeg tog mig af, senere måtte jeg også klare korrespondancen samt tage ud til fotoanstalter og fotografer for at hjælpe, og her var altid noget at lære. Da jeg begyndte, troede jeg, at årsagerne til reklamationer måtte være ret komplicerede, men jeg blev klogere og vænnede mig hurtigt til, når jeg skulle ud, at have dels et termometer med - fremkaldelsestemperaturerne varierede fra de frisk fremstillede fremkaldere omkring 40 C til de i kælderen opbevarede på 10-12 C - dels havde jeg en flaske med sølvnitratopløsning til check af udvaskningsgraden.

Nu skal man huske på, at billedfremstillingen på den tid var endnu ikke blevet automatiseret og mange sad og fremkaldte de enkelte blade i skål, ofte så mange ad gangen at fremkaldelse og fiksering gav skjolder og den senere udvaskning tillige blev utilstrækkelig. En hyppig fejl var, at man ikke skyllede sine fingre ordentligt, når de havde været i berøring med fikserbad, så håndklædet blev "inficeret" med fikser, og når man så bagefter rørte ved emulsionshinden på det ueksponerede

papir, kom lyse fingeraftryk på kopien. Nogle fingeraftryk kunne også opstå på specielle papiroverflader f.eks. Reliefa Minigran (107) hvis fremkalderen var slidt så dets alkali-indhold var for lavt til at kunne fjerne eventuelt fedt fra fingrene, men højt nok til at kunne fremkalde.

Selvom man fra slutningen af 50'erne begyndte med maskinel kopiering og fremkaldelse var problemerne langt fra forsvundet, de blev blot af anden karakter. Jeg erindrer endnu en kunde, faktisk en dygtig mørkekammermand, men uhyre kolerisk og med et sprog, der kunne få vore damer i ekspeditionen til at rødme. En dag var han bogstaveligt talt ved at vælte hele fabrikken ved at påstå, at vi bevidst gav hans rullepapir lys. Det var en alvorlig anklage, når man vidste hvor streng kontrol der var over anvendelse af hvidt lys på fabrikken. Nattevagterne f.eks. fik overhovedet ikke adgang til de lokaler, hvor det ikke-indpakkede fotopapir befandt sig.

Det var naturligvis heller ikke nogen rar situation for kunden, som ved kopiering af sine rullefilm på en Kennington-Printer, havde strimler med lysløb nu og da, og selvom jeg vidste, at kunden hørte til dem der brugte alle kneb for at opnå kæmpeerstatninger - han havde iøvrigt under besøg på fabrikken ved en god frokost pralet af, hvor meget han forrige år havde opnået i erstatning hos en af konkurrenterne - ja, så måtte sagen undersøges til bunds.

Hermed sender vi Dem vor
 hjerteligste Tak for behagelig
 Forretningsforbindelse i det fore-
 løbne Aar og ønsker Dem og
 alle hvad Til Dem bliver en
 glædelig Jule og et godt Nyt Aar.

Med venlig Hilsen
 J. Heegaard - Ventzen.
 A. Heegaard - Ventzen;

En julehilsen fra chefen selv!

KØBENHAVN - VALBY

Mødet med kunden var i begyndelsen ikke behageligt og krævede at man koldt og roligt fandt sig i, hvad han sagde, men han blev hurtig "from som et lam", da jeg gik hen til maskinen og skruede en løs papir-slisk fast. Her var nemlig mulighed for at lyskilden under rystelser kunne sløre papiret gennem en ganske lille sprække. Det var sandelig et af mine lyse øjeblikke og resultatet blev, at vi efter den tid altid kunne tale stille og roligt sammen, når han senere kom ud for problemer.

Det historiske

Merkur fabrikken var, som tidligere nævnt et familieforetagende. Foruden de tre brødre var også direktørens ældste datter, fru. Tove Lynge, ansat som prokurist.

I 1953 blev direktørens nye svigersøn til den yngste datter, Palle Thomsen ansat, først som prokurist, senere som underdirektør og han foranledigede at der blev dannet et holding-selskab, så man kunne importere og handle med alle typer fotografiske varer. Det blev til et 4x4 Gezi-kamera, Ericssons forstørrelsesapparater, reprostativer, kino-stativ, samt en synchrotest. Endvidere fotoalbum med plastlommer. I den tid blev kemikalieprogrammet udvidet og plastic-flasker indført. Også agentur i Sverige blev oprettet.

Den 1. februar 1958 døde direktør Johannes Heegaard Poulsen - det var før vi nåede at få sendt en hel ny pankromatisk film på markedet, rullefilm såvel som 24x36 film.

I de følgende år skete der ændringer i ledelsen, idet Palle

Thomsen gik til Kodak, hvor han senere blev direktør. På Merkur blev han afløst af salgschefen Harry Poulsen, der senere blev afløst af fru Tove Lynge, som i den sidste tid overlod posten til sin mand, Erik Lynge.

Harry Poulsen kom til fotofirmaet Emil Hother, og en anden sælger, Carl Stoltz, en mangeårig medarbejder, gik til Agfa. Firmaets oprindelige chauffør, senere ekspeditionschef, Rich. Petterson blev ansat hos Goecker og min assistent, Erik Kissum, endte som leder af Kodak's fremkalderanstalt i Albertslund.

I mellemtiden havde vi i forbindelse med et udenlandsk firma fået mulighed for at konfektionere og forhandle en farveomvendefilm, Merchrome, som blev fremkaldt i Sverige.

Der skete store forandringer med rationaliseringer, indførelse af strenge kalkulationer, men også med forøgelse af eksporten bl.a. til Singapore og Brasilien.

MERKUR KEMIKALIER

BROMAX fremkaldertil sætning	gr.	100	250	500	1000
	kr.	3,00	5,00	8,10	16,00
AZURAL fremkaldertil sætning (spec. til amatør-gaslys papir)	gr.	100	250	500	1000
	kr.	3,00	6,25	11,50	19,50
	kr.	2,25	4,75	7,00	13,50
EGALOL jævnfugtemiddel	gr.	100	250	500	1000
	kr.	2,25	4,75	7,00	13,50
TONAL selentonbad	gr.	100	250	500	1000
	kr.	2,50	5,00	9,50	18,00
RELIEFA-FREMKALDER i pulverform til 500 ccm fremkalder. Automat med 20 stk. à 1,50 kr. pr. stk. = 30,00 kr.					
UNIVERSAL-FREMKALDER i pulverform til 500 ccm forrådsopløsning. Automat med 15 stk. à 1,80 kr. pr. stk. = 27,00 kr. Fagpakning til 5 l. forrådsopløsning = 11,50 kr. Kontaktpapir 1:1 . Forstørrelsespapir 1:2 . Film 1:5					
KRYSTALGLANS pulver til forbedring af højglansen. Pakning til ca. 10 lt. opløsning 4,50 kr. Amatorpakning 10 stk. à 1,10 kr.					
FLURAL fluorescens-hvidtoner i æske med 5 pulvere à 1 g. à 0,80 = 4,00 kr.					

MERKUR fotokoverter pr. 1000 stk. 22,50 kr. netto.

Gradation og overfladebetegnelser

(Bedes benyttet ved bestillinger)

Kendingsbogstav	Gradation	Overflade nr.
(C) CAPOX (klorsølv)		
blankt hvidt papir	EB. B. S. N. H. EH.	1
(R) RELIEFA (klorbromsølv)		
halvmat hvidt glat papir	B. S. N. H.	2
halvmat hvidt glat karton	B. S. N. H.	103
do. cham. do.	B. S. N. H.	113
hvidt minigran do.	B. S. N. H.	107
blankt hvidt do.	B. S. N. H.	101
(SB) SCALA BROM (bromsølv)		
blankt hvidt papir	B. S. N. H. EH.	1
do. karton	B. S. N. H. EH.	101
halvmat hvidt glat papir	B. S. N. H. EH.	2

EB = ekstra blødt . B = blødt . S = special . N = normalt
 H = hårdt . EH = ekstra hårdt.

Sep. 1958

⌘ MERKUR-FOTO Trekronergade 15-17, København-Valby

Personligt fik jeg et forbedret forsøgslaboratorium med mulighed for at eksperimentere med colorpapir og nåede også enkelte forsøg.

Desværre kunne der ikke skabes enighed i bestyrelsen om at tilføre fremmed kapital - ud over familiens - og gennemføre større nødvendige moderniseringer af fabrikken og konkurrencen blev hårdere og hårdere. Jeg kan nævne, at vi inklusive told skulle betale næsten lige så meget for filmbasen, som det kostede Kodak at lave en rullefilm i de store produktionsenheder de anvendte. Tillige var der også priskrig i branchen. Det endte med - som alle ved - at man besluttede at stoppe produktionen i 1963 og med udgangen af 1964 ophørte alle aktiviteter fra Merkur-Foto.

Aktiekapitalen blev - så vidt jeg ved - reddet takket være en rolig opbremsning. Vi købte kun ind, så råvarerne på lageret kunne udnyttes og så var der naturligvis også salg af grund og bygninger til en Liebhaber - en Valby-dreng - der fik sin drøm opfyldt.

OVG's videre skæbne

Jeg fik bl.a. tilbudt en stilling i Sverige hos CEA-verke der hovedsagelig fremstillede røntgenfilm, men valgte af forskellige grunde, bl.a. p.g.a. rygtet om at virksomheden skulle købes af Perutz, at blive i Danmark for at genoprette Fotokemisk-fotografisk Laboratorium på Danmarks tekniske Højskole, som Max Møllers efterfølger. CEA fik en kapitalindsprøjtning fra Procordia, og med Agfa's hjælp blev der en ret stor stor og god virksomhed, som jeg pudsigt nok ca. 20 år senere fik et samarbejde med.

Medens jeg på Merkur fik 14 hårde, men gode år, fik jeg yderligere 26 gode år, hvor jeg fortsatte med den inerti, der var en følge af Merkuransættelsen, men desværre måtte laboratoriet på DTH ikke fortsætte - det gik til i spareplanerne - og blev nedlagt med udgangen af 1990!

Firmaets ekspeditionschef - tidligere chauffør, Rich. Petersson har beskrevet nogle episoder fra hans arbejdsområde under Den Anden Verdenskrig i 1940'erne:

"Til produktionen blev der indkøbt store ruller papir og råfilm fra Tyskland og Belgien. Disse store ruller råfilm blev opbevaret ude i haven, hvor man havde bygget en stor "cementkasse" nede i jorden. Der var en trappe ned til en stor metal-dør. Foruden råfilmen opbevarede man store dunke med æter og sprit, samt kartoner med bomuld, som blev blandet i en stor beholder til ca. 50 liter. Af dette lavede man emulsion af til prøvepapiret, som fotograferne dengang anvendte til prøvebilleder.

En meget tør sommerdag, skulle jeg tappe blandingen over i 10 liters flasker, da der pludselig sprang en gnist fra aftapningsrøret - eksperter sagde at det var statisk elektricitet - og der gik ild i væsken. Jeg forsøgte at slukke ilden, hvilket dog var umuligt, så jeg måtte skyndsomt forlade rummet, hvor ilden fortærede det hele, medens det buldrede som bomber og kanoner. Så kom

Falck der fyldte rummet med vand, der var ikke afløb, og lidt senere pumpede de den tom igen, men alt var ødelagt.

MERKURS PRØVEPAPIR.

I 1940'erne fremstillede vi prøvepapir i en rødbrun tone der anvendtes som prøvebilleder til brug af portrætkunderne, der kunne bestille forstørrelser efter dem. Desværre for kunderne blev de meget mørkebrune, hvis de beholdt dem længe, uden at gå til fotografen og bestille deres forstørrelser. Ingen var klar over at de kunne fikseres, og på den måde blive holdbare.

Fremstillingen af papiret foregik i en lille bygning, ca. 6x5 m ude i haven. I huset stod en gydemaskine som jeg arbejdede med i ca. 3 år.

Emulsionen blev fremstillet af æter, sprit og bomuld og visse andre kemikalier, og var så lidt lysfølsom, at vi kun kunne arbejde ved en 25W klar pære. En stor rulle papir ca. 60 cm bred blev sat ind i maskinen, og min opgave var at sørge for, at papiret som passerede en bred lineal sugede alt den emulsion der kunne være på det - vi var to mand om opgaven.

Den anden mand modtog papiret fra maskinen og skar det i hel ark, efterhånden som det kom ud. Undervejs i maskinen blev det blæst tørt af en kraftig varmluft. Når vi efter ca. fire timer (to gange om ugen) var færdige havde vi indsnuset så meget æter/sprit dunst at vi havde en lille "dim-melim" på. Folk der ikke kendte mig troede at jeg var ansat på et apotek".

Noter:

I.
Carl Sofus Poulsen (1857-1938). Kom i lære hos Carl Bech, Odense, og overtog i 1883 fotograf W.A. Schulenburgs atelier i Gothersgade 52. Senere atelier "Bjørndal", Vesterbrogade 41 København. Udstiller i 1890 hos kunsthändler J.C. Stockholm, Bredgade 28 samt i Industriforeningen bl.a. et fotografi til pragtværket: "Thorvaldsen, hans liv og værker" - forestillende Alexandertoget. 1891 averterer han for første gang med: "Nyt 1ste Klases fotogr. Atelier, elegant og smagfuld udførelse". Udgiver et lille hefte i 1892 med titlen: "Nogle nyttige Vink for enhver, som vil fotografere". (Se Objektiv nr.43 s.38). 1894 begynder han at fremstille fotopapir under navnet Merkur.

FØLGENDE HAR LEVERET BILLED MATERIALE:

O.V. Glistrup.

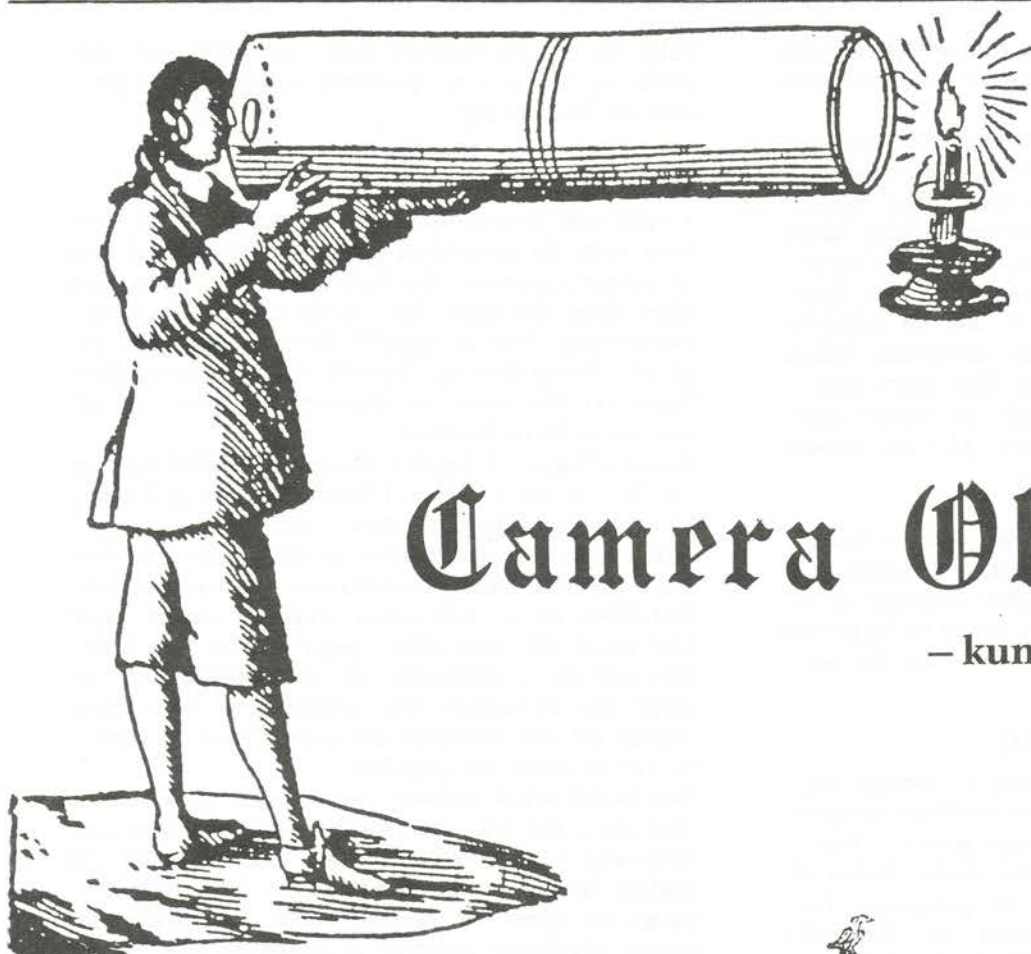
Jørgen Gregersen.

Danmarks Fotomuseum, Herning.

Merkur's eget blad FOTORIUM (navnet er dannet ved en sammensætning af ordene "Foto" og "Laboratorium").

Repro: Prof-Color.

Foto: Poul Pedersen, Århus.

Camera Obscura

– kunsten og fotografiet

Indstillelig camera obscura.

Flemming Berendt

Det begyndte med Aristoteles

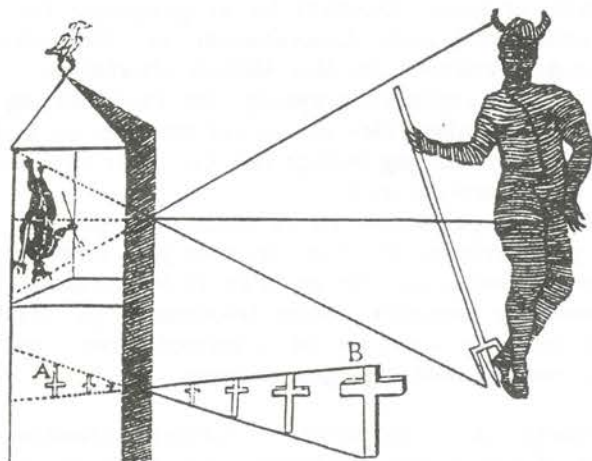
Solens lys, dets indvirkning på mennesket, og de ting det skabte, har betaget os fra tidernes morgen. De ældste folkeslag kendte kun praksis - teorien begynder først med grækerne.

Fra Demokrit, Epikur, Zeno til Platon og Aristoteles, vi bevæges af den iver som oldtidens filosoffer og videnskabsmænd lagde for dagen. Uden brug af væsentlige hjælpemidler bestræbte de sig på at forklare sig selv og andre, hemmeligheden ved lysets stråler, og dets påvirkning af jordisk stof.

Platon tror på en flamme, som udgår fra ethvert legeme, Aristoteles kalder det en vildfarelse, øjet er vandagtigt ikke ildagtigt, thi hvorfor ser det ellers ikke i mørke?

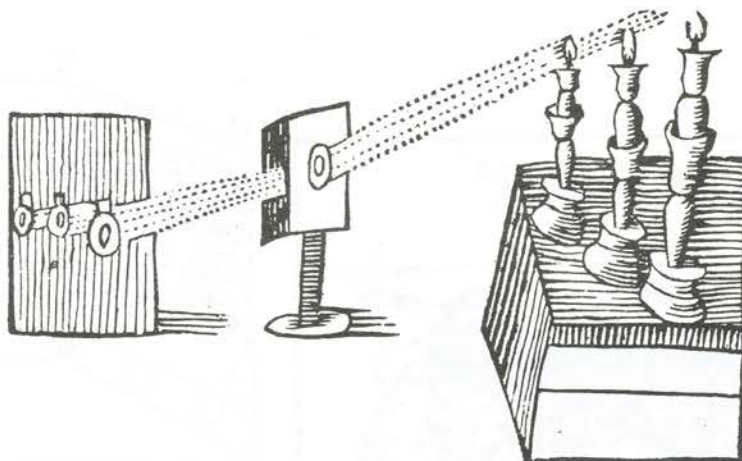
Hans tanker, og udkast til nye idéer bliver banebrydende.

Som en af oldtidens største og mest omfattende naturforskere, udarbejder Aristoteles (384-322 f.Kr.) (1) omkring år 300 f.Kr. et værk "Problemata", hvori han beskriver sine iagttagelser af det billede, som opstår af solen, når dens stråler går gennem et firkantet hul, det bliver rundt, uafhængigt af hullets form, og han forklarer at billeddannelsen sker ved lysstrålerne, som danner en dobbeltkegle, hvis spids falder i det lille hul. Måske var dette de tidligste tanker om et camera obscura?

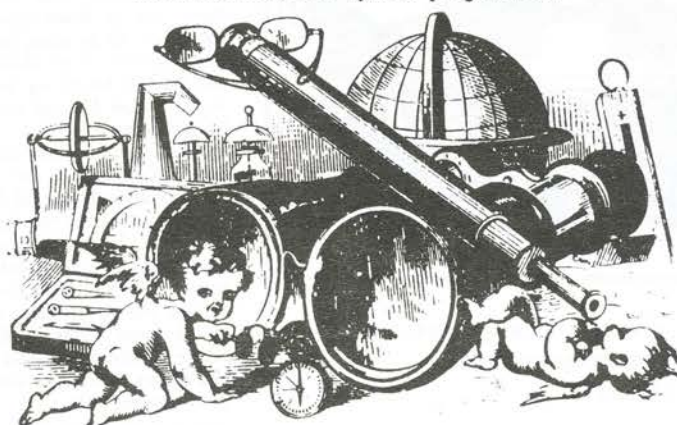

Var dette de tidligste tanker om et camera obscura?

Den første sammenfattende lære om lysets love og geometriske regler skylder vi en kreds af naturvidenskabsmænd i Ægyptens hovedstad Alexandria. Denne by havde alt det, som blev grundlaget for naturvidenskabens videre udvikling. Her var grundlagt et museumskompleks, bestående af pragtbygninger, bl.a. verdens største bibliotek med tilhørende læsesale, studereværelser, men ikke mindst afskriverværelser, hvor hundredvis af skrivekyndige mangfoldiggjorde bøger og dokumenter. Her var alle de faciliteter som gjorde, at lærde mennesker, filosoffer, præster, videnskabsmænd, ja, endog selvlærte havde de bedste betingelser for at kunne studere, og udveksle tanker og meninger med lige-stillede fra mange dele af verdenen. Længerevarende studieophold kunne tilbydes på grund af de beboelsesmuligheder, som blev stillet til rådighed. Staten betalte alt.

Ved brug af en linse kunne man nærmere studere lysets projektion.

Det store bibliotek med over 900.000 bøger af enhver art stod til rådighed; en bog kunne fremskaffes på mindre end 15 minutter - uden brug af EDB!

Under Julius Cæsars krigstogt mod Ægypten blev Alexandria angrebet, og det store bibliotek gik op i luer år 47 f.c.

– fortsatte med Ben Al Haitam

En af den arabiske verdens største videnskabsmænd var, Abu Ali Ben al Haitam (965-1039) kendt som "den anden Ptolemæus". Han beskæftigede sig med astronomi, særlig studiet af solformørkelse, og gjorde brug af camera obscura, som han beskriver i en afhandling "Mørkets form" i år 1038. Han var en fremtrædende videnskabsmand og fik stor betydning for middelalderens kendskab til matematiske og fysiske love.

I århundreder udgjorde hans skrifter en uvurderlig kilde for forskere og videnskabsmænd. Fra hele den kendte verden opsøgte lærde, fyrster og herskere hans bolig for at beriges af hans viden.

Denne "visdommens" mand var lille af vækst, men stor af ånd. Han tillægges en aforisme som lyder: "Agt vel på din ære og din tro. Hvis du hører en smuk udtalelse - tilskriv dig den ikke, men drag nytte af den" - ord, som mange af hans afskriver burde have lagt sig på sinde.

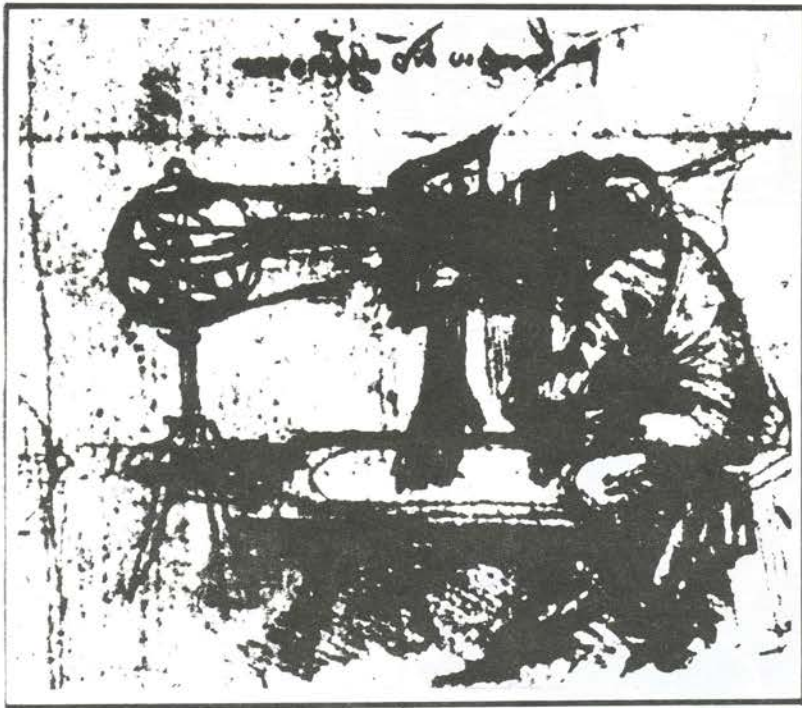
Denne store mands opsummerede og nedskrevne viden blev spredt og viderebragt til Europa.

– og endte med camera obscura

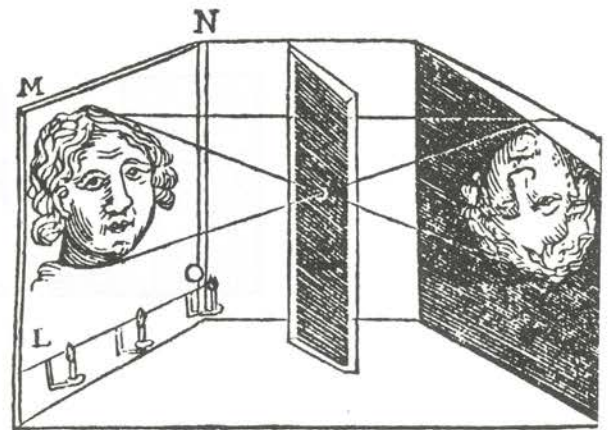
I 1267 offentliggjorde en videnskabsmand og franciskanermunk i England, Roger Bacon (1214-1292), et skrift: "Perspectiva", hvori han beskriver principperne for billed-projektion ved hjælp af camera obscura, samt brugen af konkave spejlkombinationer og konvekse linser. Præsteskabet har ikke set med milde øjne på disse forsøg, på at eftergøre guds værk, ved hjælp af menneskeskabte instrumenter. Den gode munk blev da også forfulgt, og måtte for sine meningers mod, tilbringe adskillige år i fængsel.

Men andre steder i verden arbejdede lærde videre med tanken. Et holdbart bevis finder vi i et hebraisk værk, skrevet på latin, "Leo de Balneolis Israhelita, de sinibus, chordis et arcubus, item Instrumento Revelatore secretorum" nedskrevet i 1342.

Forfatteren, en jødisk videnskabsmand, Levi Ben Gerson (1288-1344), født i Provence, men for det meste bosiddende i Avignon, fremlægger illustrerede, geometriske beviser for sine eksperimenter, som udelukkende er himmelobservationer, og konkluderer, at billedet blev spejlvendt. På grund af sin herkomst måtte han gribe til vandringsstaven og døde i landflygtighed.

Leonardo da Vinci anvender transparent papir ved tegning. Pennetegning fra "Codex Atlantico" ca. 1510.

Hvordan man i et mørklagt værelse kan se ting udenfor, der belyses af solen, med deres farver. Man må først lukke skodderne for værelsets vinduer, det er bedst desuden at tætte eventuelle sprækker, så at intet lys kommer ind og ødelægger det hele. I en skodde laver man en åbning, der både i højde og bredde er af håndsbredde; foran denne åbning sættes en lille bly- eller kobberplade og kittes til. Den skal have kartontykkelse. I midten laver man et hul af størrelse som en lillefinger. Ud for denne åbning anbringer man en hvid skærm af lærred eller papir. Således vil man se alt det, der befinder sig udenfor, belyst af solen, og man vil bemærke, at personer, der bevæger sig omkring udenfor, har hovedet nedad, som antipoder; genstandene til højre ser ud, som om de var til venstre, alle ting bliver vendt om, og jo mere lærredet fjernes fra åbningen, des større skikkelse antager de. Skal forsøget lykkes, må hullet ikke have diameter som en lillefinger, men som en nål.

GIOVANNI BATTISTA DELLA PORTA, *Magia naturalis*, Frankfurt 1597.

Adskillige andre munke, præster og videnskabsmænd har fordybet sig i fænomenet. Den ældste tegning vi kender er lavet af den hollandske fysiker og matematiker, Reiner Gemma Frisius i 1544, den findes i værket "De radio astronomico et geometrico liber".

I begyndelsen af 1500-tallet spredes kendskabet til, samt brugen af camera obscura i Italien. I 1521 publiceres et værk af arkitekten Cæsare Cæsario med kommentarer til Vitruvius skrift: "De architectura libri decem. Det antydes at benediktinermunken Dom Papnuzio skulle have haft kendskab til camera obscura. Han skriver: "Papnuzio havde et bræt, der i midten var gennemboret, og som han anbragte foran sit vindue, så intet andet lys kunne komme ind i værelset, og på sådan vis kunne han opfange og i rigtig form og farve se, hvad der på et stykke hvidt papir blev gengivet af det lille hul".

Kunstneren og camera obscura

Leonardo da Vinci

Florentineren, Leonardo da Vinci (1452-1519) har beskrevet camera obscura, men kaldte apparatet for "Oculus artificialis" hvilket kan oversættes til "det kunstige øje".

I hans værk "Codex Atlanticus" læser vi: "Når billederne af belyste genstande trænger ind i et

mørkt rum gennem en lille, rund åbning, så vil du, dersom du opfanger dette billede på et hvidt papir, se alle genstandene i deres naturlige former og farver.

De bliver mindre i størrelse og fremtræder omvendt på grund af den nævnte gennemkrydsning; dersom billederne kommer fra et af solen belyst sted, ser de ud, som om de var malet på papiret, som bør være meget tyndt og må betragtes fra bagsiden. Åbningen må være lavet i en meget tynd jernplade".

Leonardo da Vinci nævner ikke direkte brugen af instrumentet ved tegning. Heller ikke hans nærmeste elev, Cæsare Cæsario som oversætter Vitruvius' "De architectura" (1521) (2) omtaler brugen af camera obscura udover i en note.

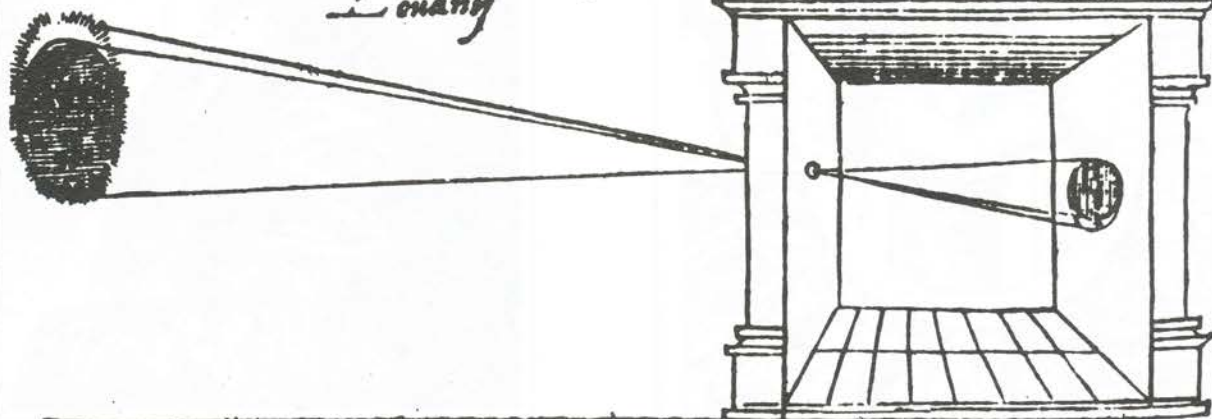
Enten har der ikke været behov derfor, eller også skjuler man brugen af et "hjælpeinstrument".

Hidtil havde kunstnerne kun kunnet anvende instrumentet indendørs, ved portrættering eller ud ad et vindue, men omkring år 1580 omtaler Friedrich Riesner det første transportable camera obscura.

I et senere videnskabeligt værk, "Magiae Naturalis" (Neapel, 1533) skriver den italienske forsker, Giovanni Battista della Porta, født i Neapel, (1518-1615), som femtenårig, udførligt om hvorledes instrumentet (uden linse) kan anvendes som "gadespejl":

illum in tabula per radios Solis, quàm in cælo contingit: hoc est, si in cælo superior pars deliquiū patiat, in radiis apparebit inferior deficere, vt ratio exigit optica.

*Solis deliquium Anno Christi
1544. Die 24. Januarij
Louanij*

Sic nos exactè Anno .1544. Louanii eclipsim Solis obseruauimus, inuenimusq; deficere paulò plus q̄ dextrantem, hoc est. 10. vncias siue digitos vt nostri loquun-

Den ældste tegning af Reiner Gemma Frisius fra 24. januar 1544, hvor en solformørkelse studeres i Louvain.

"Man kan se ansigterne, deres klæder, gæsternes komme, de forbigående, skyerne på himlen, fuglenes flugt" - det fremgår tydeligt at han har frydet sig over de "hemmelige" iagttagelser. Beskrivelsen fortsætter med at forklare hvorledes camera obscura anbefales som en tegnereskvisit: "Hvis man ikke kan tegne eller male kan man ved hjælp af dette instrument tegne billedets konturer med pen".

Senere behøver man blot at farvelægge det. Dette gøres ved at man spejler billedet nedad mod et bord med papir. For den fingernemme er det en "enkel sag".

Giovanni Battista anvendte camera obscura som "laterna magica", og fremviste billeder som han endog gjorde "bevægelige".

I 1560 stiftede han, i sin egen bolig, verdens første fysikaliske selskab under navnet "Academia secretorum naturæ". Ingen blev optaget i selskabet uden at man havde gjort en opdagelse eller meddelt en ny kendsgerning. Desværre blev selskabet, af religiøse grunde, hurtigt forbudt.

I 1589 kom en ny udgave af hans videnskabelige værk, denne gang på hele 20 bind, hvor G.B. Porto i detaljer beskriver camera obscura, nu med linse, samt hvorledes man ved hjælp af et spejl kunne se retvendte billeder. Det hedder bl.a.:

"Nu vil jeg åbenbare, hvad jeg indtil nu har holdt

hemmeligt og vedvarende havde tænkt at hemmeligholde! Dersom man sætter en lille glaslinse i hullet, så vil man straks se alting tydeligere, vandrende menneskers udseende, farver, klæder og alting, som om man stod ved siden af dem. Man vil betragte dem med megen fornøjelse, og de, som ser dem, kan aldrig beundre det tilstrækkeligt".

Værket blev betragtet som en håndbog og oversat til hollandsk, tysk, italiensk, fransk, spansk og arabisk, herved fik kendskabet til camera obscura stor udbredelse.

Senere videnskabelig forskning har dog måtte fragte Porta æren for en del "opdagelser" - og tilskrive dem en venetiansk diplomat og professor ved universitet i Padua, Daniello Barbaro (1528-1570), dette bekræftes i hans værk: "Magia Naturalis" i 1568, skrevet 21 år før G.B. Portas afhandling. Daniello Barbaro noterer, at han tog en gammel mands briller, som var bikonvekse, ikke konkave, som den nærsynede ungdoms, anbragte dem foran et betydeligt større hul i camera obscura, og frembragte et udmærket billede, han tilskrives også anbringelsen af en blænde, for at gøre billedet skarpt.

Dette primitive, men såre anvendelige tegneinstrument har uden tvivl været populært, måske især blandt mindre talentfulde kunstnere.

Giovanni Battista della Porta.

Daniello Barbaro.

GV.894 DELLA *di*
MAGIA
 NATURALE
 DEL SIGNOR
GIO: BATTISTA
 DELLA PORTA NAPOLITANO
 LIBRI XX.

Tradotti da Latino in volgare, e dall'istesso Autore accresciuti, sotto nome di GIO: DE ROSA U. I. P. con l'aggiunta d'infiniti altri segreti, e con la dichiaratione di molti, che prima non s'intendevano.

In questa nuova Editione migliorata in molti luoghi, che nella prima stampa si leggevano scorettilissimi, Accresciuta d'un'Indice copiosissimo, e del Trattato della Chirosfonomia non ancora stampato,

Tradotto da un'Manoscritto Latino
 DAL SIGNOR POMPEO SARNELLI
 Dottor dell'una, e l'altra Legge.
 L'ordine de' Libri l'havrà il Lettor. nella pagina seguente.

IN NAPOLI, APPRESSO ANTONIO BULIFON. CIOCLXXVII.
 Con licenza de' Superiori, e Privilegio.

Titelbladet til Giovanni Battistas naturlære.

LA PRATICA
DELLA PERSPETTIVA
 DI MONSIGNOR
 DANIEL BARBARO
 ELETTO PATRIARCA D'AQVILEIA,
 Opera molto vtile a Pittori, a Scultori, & ad Architetti.

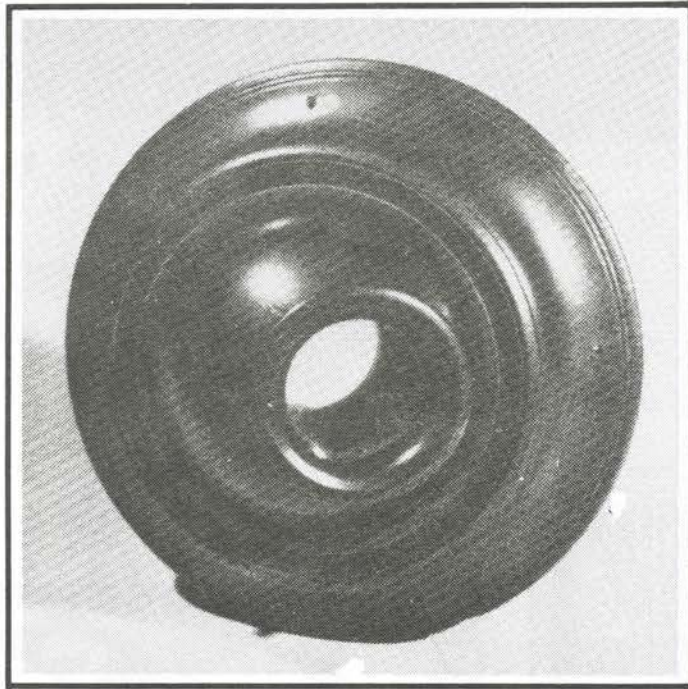
Con due tavole, una de' capitoli principali, l'altra delle cose piu notabili concausse nella presente opera.

CON PRIVILEGIO.

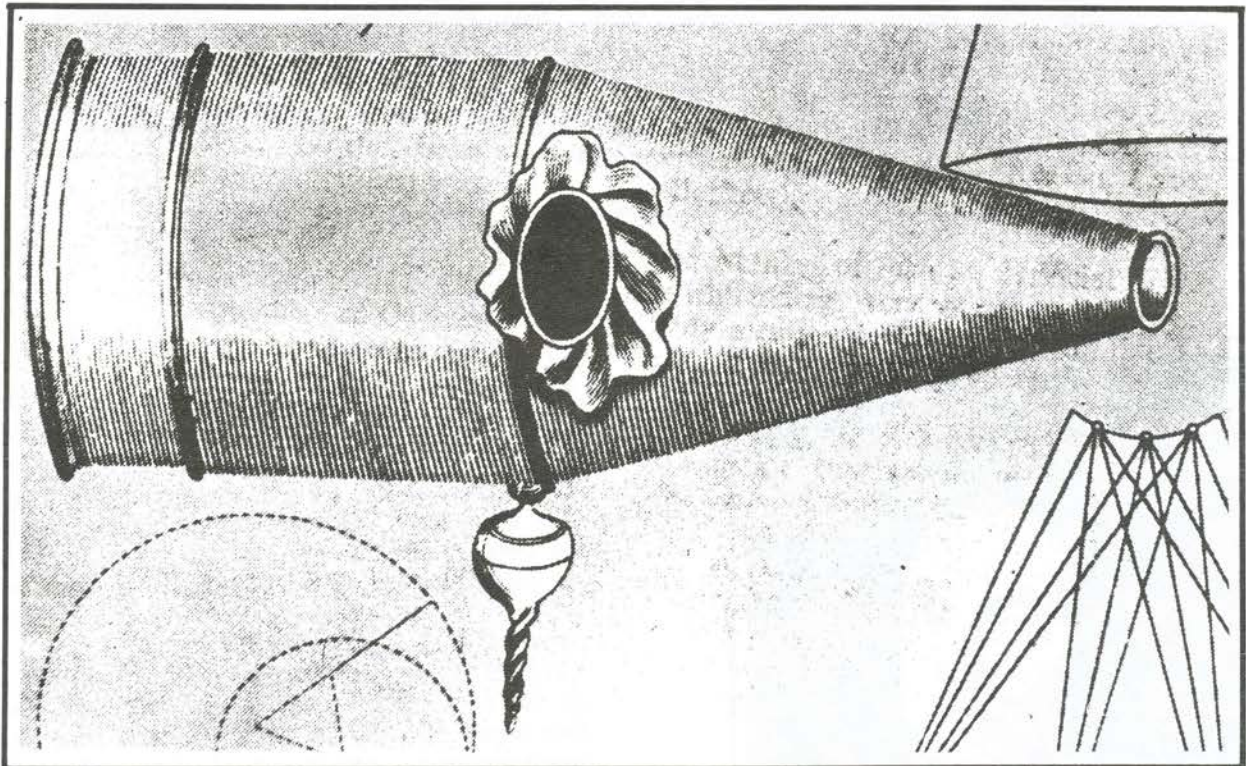

IN VENETIA,
 Appresso Camillo, & Masilio Bergaminetti fratelli, al Segno di S. Giorgio.
 M D LXXVIII.

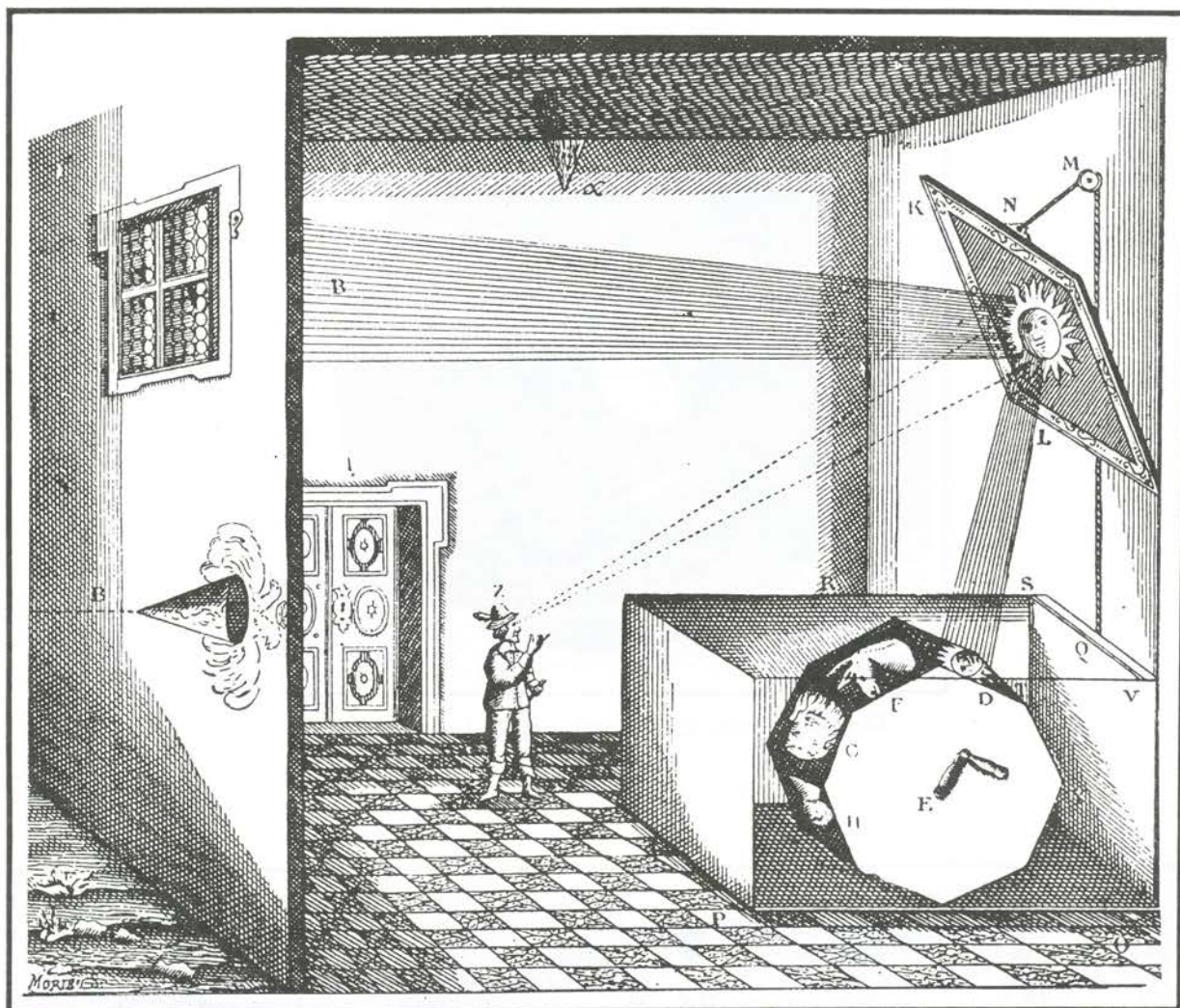
Titelbladet til Daniello Barbaros perspektivlære.

Drejelig linse, kaldet "okseøje", fra 1650.

Den engelske optiker Robert Hooke beskrev i januar og februar måned 1680 i Royal Society dette ejendommelige bærbare camera obscura. Hans perspektivkasse, som han kaldte den, opbygget i konisk form skulle anskueliggøre optikkens love. Dens udtræk gik fra 1,22-1,52 m. Den spidse ende indeholdt en bikonveks linse. Matskiven til skarphedsindstilling var forskydelig. Han betegnede billedet som "pudeformet". Det må have været uskarpt i alle hjørner.

Jesuittermunken Athanasius Kirchers opstilling til fremvisning af bevægelige billeder anno 1670.

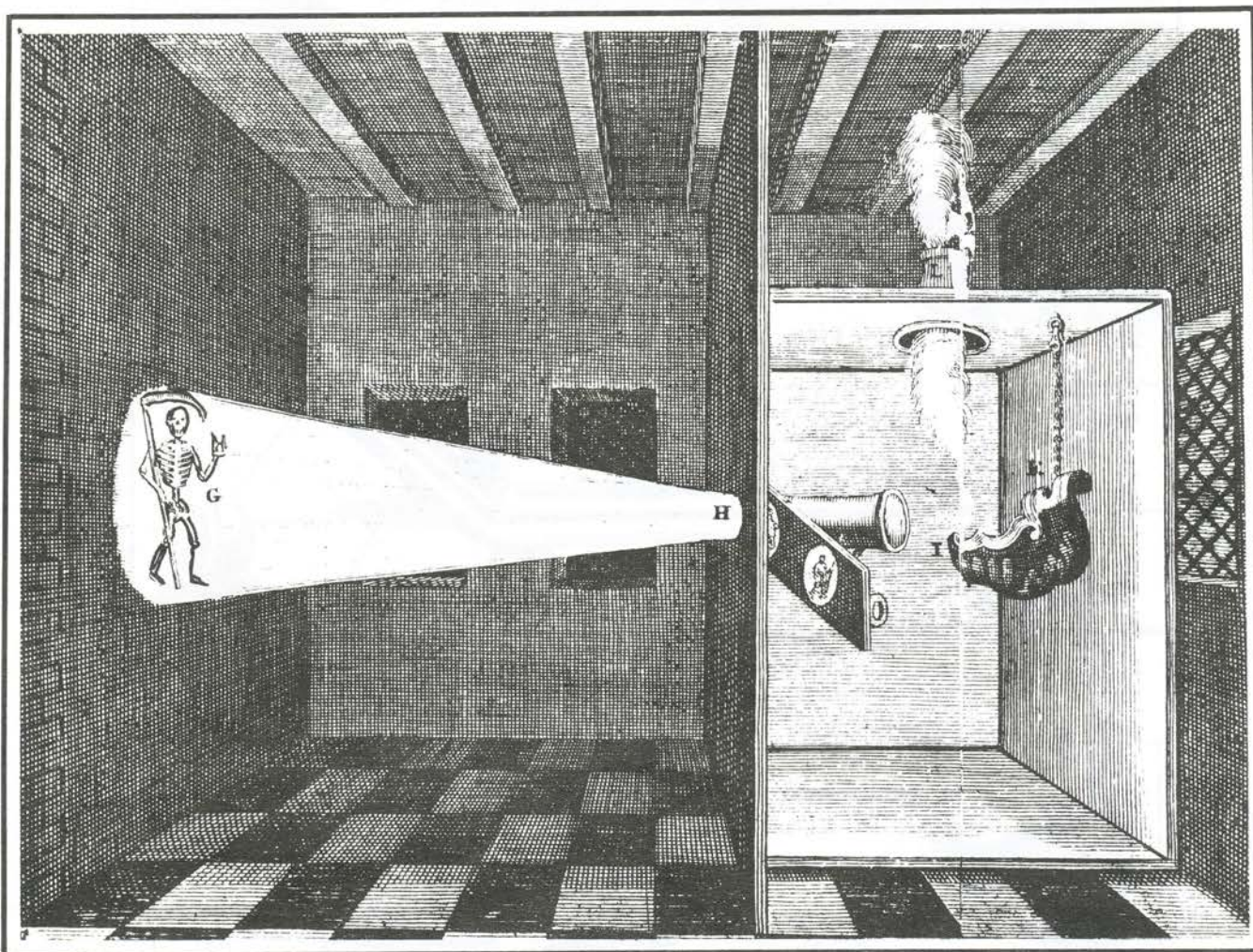

Athanasius Kircher.

Johan Kepler

En af tidens største videnskabsmænd den tyske astronom Johann Kepler (1571-1630) født i byen Weil i Würtemberg fik i 1620 som opgave i egenkab af kejserlig matematiker at udføre et panorama over Østrig. Et sort spidstelt blev konstrueret - i toppen anbragtes et rør på 1,5", hvori der sad en konveks linse og et spejl som reflekterede panoramaet ned på en bordplade.

Kejseren fik sit storladne panorama, samtidig med at nye perspektiver åbnede sig for camera obscura. Den næste som gør sig bemærket er pædagogen og jesuittermunken Athanasius Kircher (1602-1680), som i 1646 beskriver camera obscura i værket "Ars Magna lucis et umbra". Heri nævnes bl.a. et sammenklappeligt camera obscura, konstrueret som en bærestol ophængt mellem to stænger. Han tilskrives desuden opfindelsen af "Laterna Magica". En af hans elever, Caspar Schotts (1608-1666) bliver opmærksom på, at det ikke er nødvendigt for kunstneren at befinde sig inde i camera obscura, men blot at kikke igennem et hul i siden.

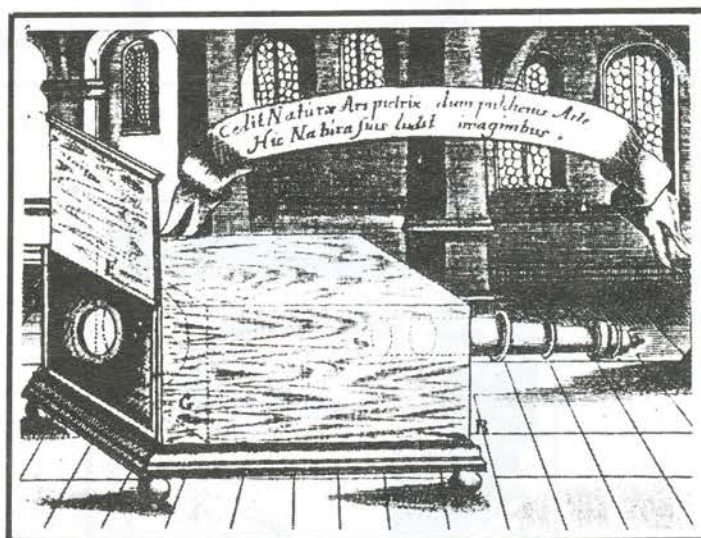
Opfindelsen af Laterna magica tilskrives Atanasius Kircher i 1671. "Døden og sanduret" er titlen på tegningen.

Han fremstiller og beskriver desuden et lille camera obscura, som kan bæres under armen. Det består af to kasser, som glider ind i hinanden. På denne måde er man i stand til at fiksere brændpunktet og ændre billedets størrelse uden at det bliver uskarpt.

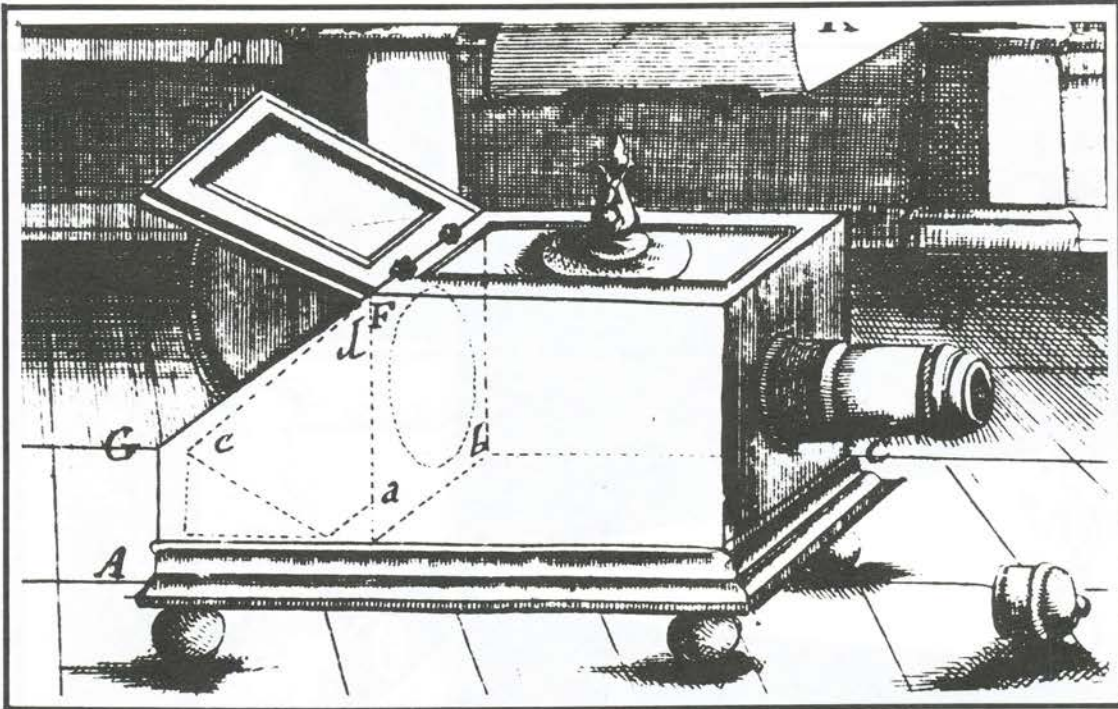
20 år senere, i 1665, beskrives camera obscura af den lærde munk, Johannes Zahn (1641-1707). I værket "Oculus Artificialis Teledioptricus, sive Telescopium", publiceret i Würzburg, omtales detaljeret flere typer af transportable "glideboxapparater" med angivelse af mål, linsekombinationer m.m., og ti år senere, i 1676, er "spejlreflekskameraet" en realitet, opfundet af Christoph Sturm.

I hans camera obscura anbringes et spejl i 45° vinkel mod linsen, billedet reflekteres på et stykke olieret papir fastspændt over et hul i kameraets øverste del - afskygget af en klap.

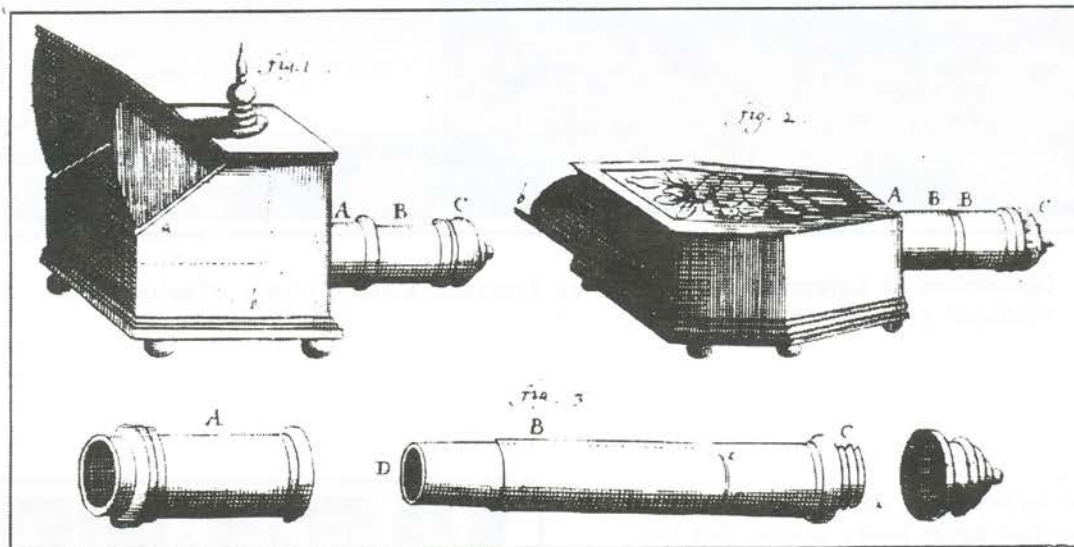
På dette tidspunkt er det fotografiske kamera i realiteten færdigudviklet - og venter kun på fotografiet!

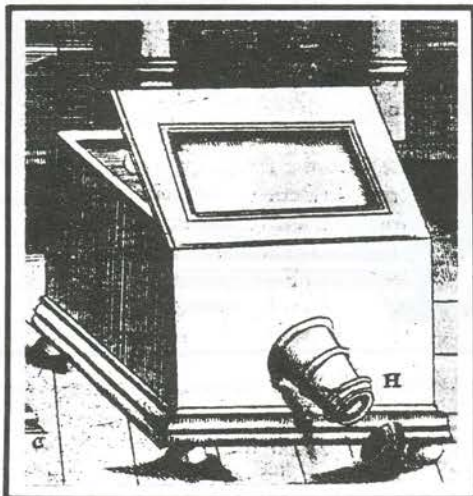
Johann Zahn's camera obscura anno 1665.

Johann Zahn's camera obscura Portabilis.
Reflekskamera. 1685.

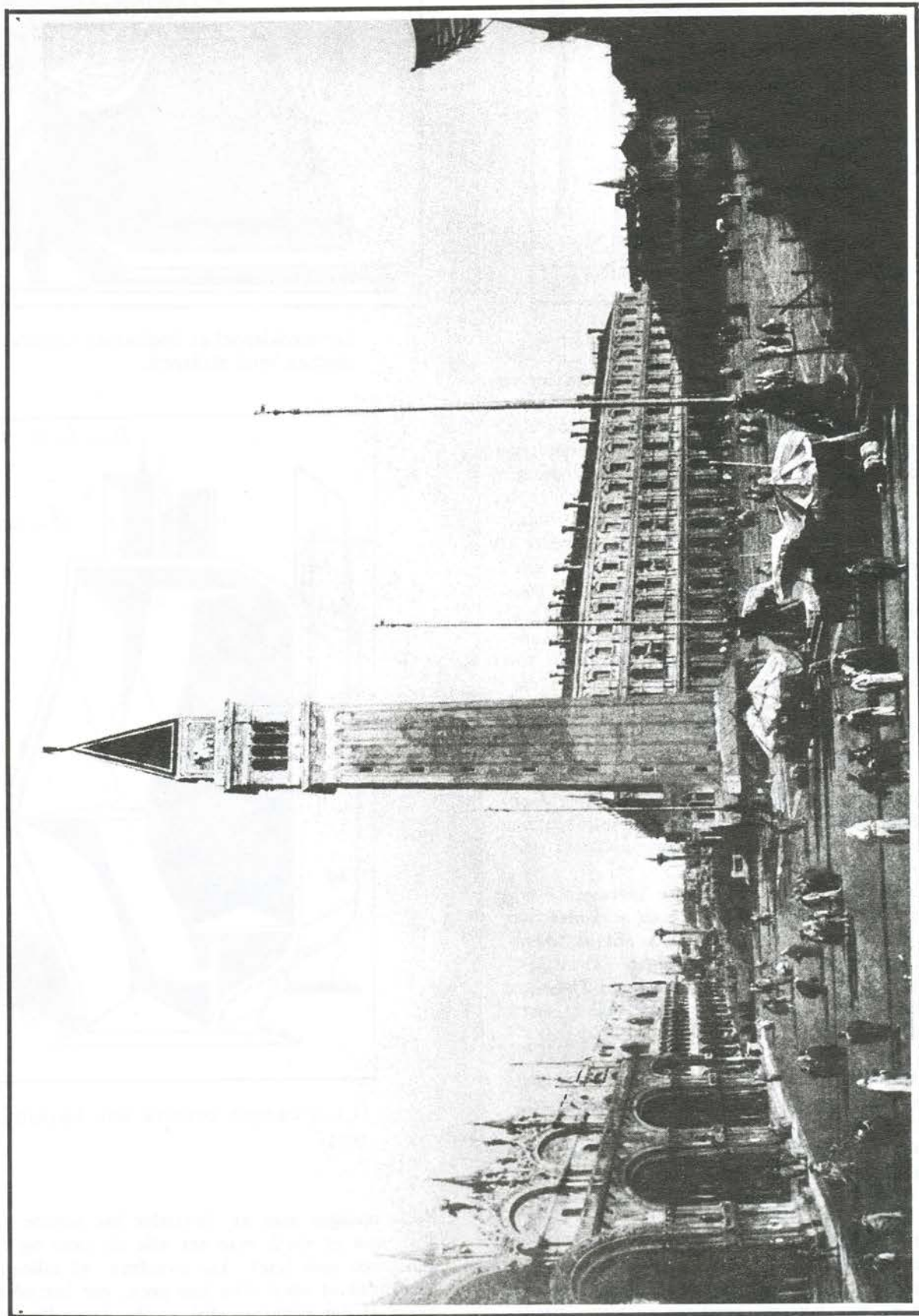
Tegneskitser af Johann Zahn.

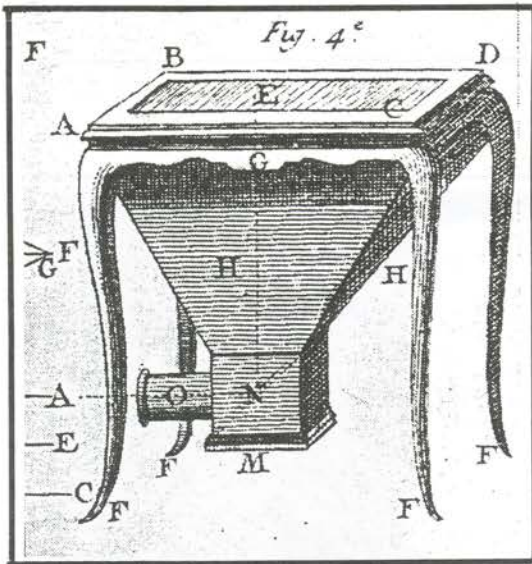
Maleren Canaletto (1697–1769)

Den venetianske, topografiske mester, Antonio Canale Canalettos bybilleder, bl.a. St. Marcuspladsen i Venedig, blev skabt ved brug af camera obscura. Et af billederne er tegnet fra vinduet på første etage i et hus. Udsigten viser en øjenhøjde på ca. 5 meter over gadeniveau.

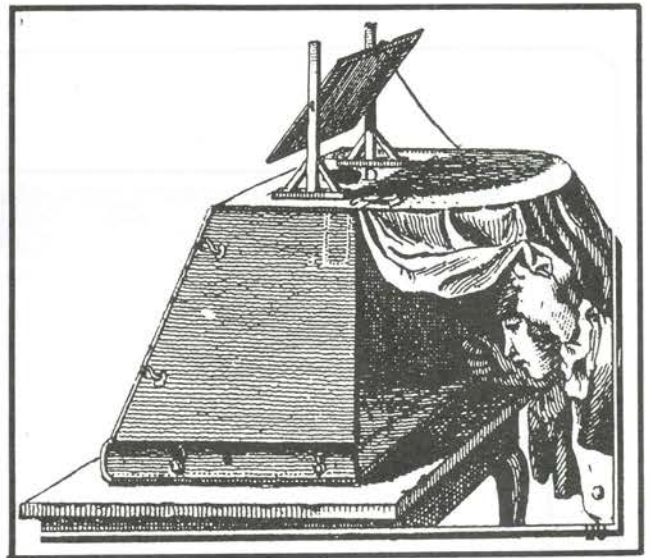
I maleriet ses to perspektiver, et rettet mod piazzaén, derefter har han drejet camera obscura, og rettet det imod piazzaéns fjerne hjørne. Til sidst er motiverne sat sammen til et panorama.

I Canalettos maleri af St. Marcuspladsen ser man tydeligt de to perspektiver - sammensat til et panoramabillede.

Gruyots bord-camera obscura. 1770.

Sammenklappeligt bogformet camera obscura med skråspejl.

På dette tidspunkt er camera obscura udviklet så præcist, at den italienske maler rejser Europa rundt og skaber nogle fantastiske prospekter bl.a. af Warszawa. Tegningerne er senere anvendt ved byens genopbygning efter Den Anden Verdenskrig i 1945!

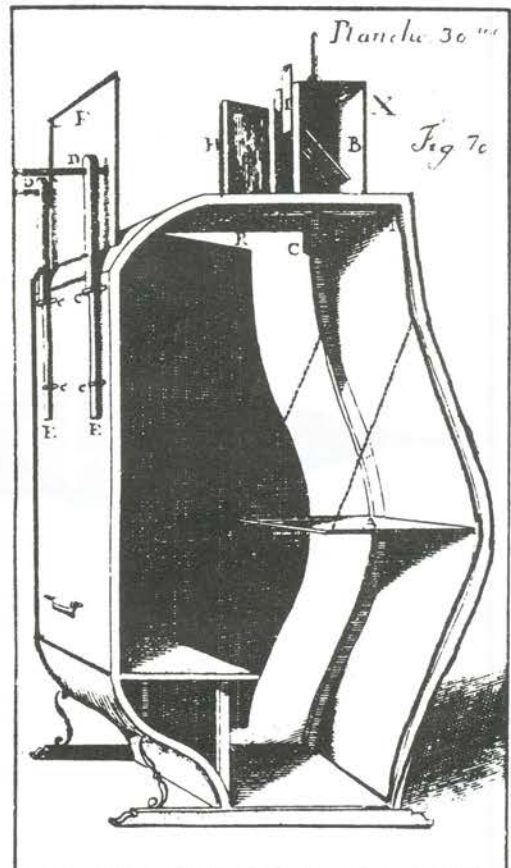
I begyndelsen af det 1700 århundrede blev kunstnernes brug af camera obscura så udbredt, at man fremstillede apparater i næsten enhver størrelse. Størst var naturligvis det "mørke rum" hvor man anbragte linsen i et pavillon-tag - herfra kunne man aftegne det omkringliggende landskab. Landskabsmaleren fik konstrueret apparater, som kunne bæres ud i naturen, særlig fint var det når camera obscura var fremstillet som en vogn. Den mere ydmyge måtte klare sig med bordmodeller til sine portrætteringer, stilleben, interiør m.m.

Alverdens malere benyttede sig nu af camera obscura, bl.a. den hollandske Jan Vermeer (1632-1675), som i 1660 malede et panorama af den hollandske by Delft.

Dette fantastiske instrument satte fantasien i sving hos datidens skribenter, som mente at kunne aen hvilken fremtid det bar i sit skød. Et af tidens blade, i den lettere genre, "Giphantie" offentliggjorde i 1760 en artikel af forfatteren, Tiphaigne de la Roche (1721-1774) hvis spådom nok er værd at erindre om. Han skriver bl.a.:

"Vinduet De ser ud igennem, den vidtstrakte horisont, de mørke skyer, det oprørte hav - er alt sammen et billede... De ved at lysstråler danner et billede, når de reflekteres fra forskellige legemer, og at dette billede genspejles på alle blanke flader, f.eks. på øjets nethinde, i vand og på glas.

Elementernes iboende ånder har forsøgt at fastholde disse flygtige billeder. Man har eksperimenteret sig frem til et indviklet sammensat stof, som er klæbrigt og som hurtigt størkner og bliver hårdt. Ved hjælp af dette stof dannes et billede på et øjeblik. Man dækker et stykke lærred med stoffet, og holder det op foran det motiv, man ønsker at genskabe.

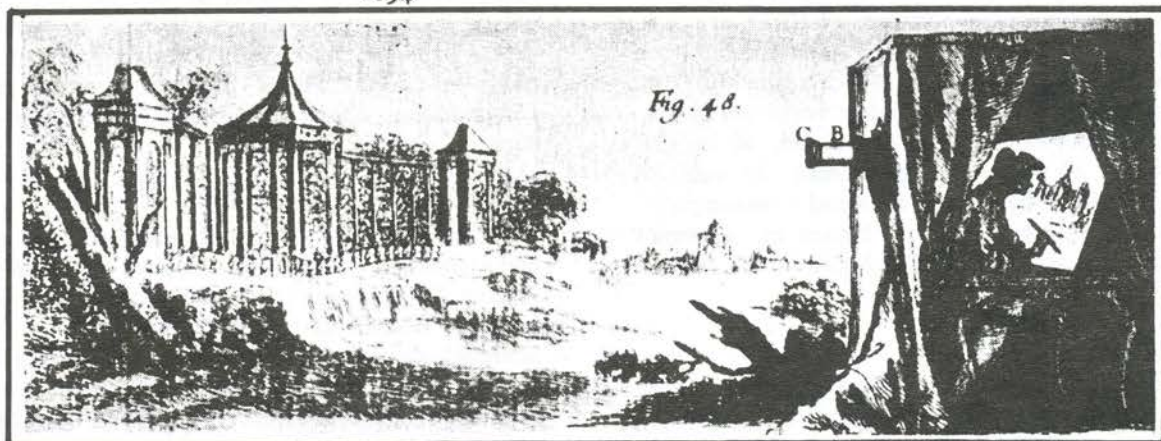

G.J.'s camera obscura som bærestol. 1711.

Først opdager man at lærredet har samme egenskaber som et spejl; man ser alle de nære og fjerne genstande som lyset kan overføre et billede af. Men hvad et spejl ikke kan gøre, gør lærredet ved hjælp af det klæbrige stof - det fastholder billedet. Spejlet fremstiller genstanden korrekt, men bevarer den ikke; vort lærred gengiver med samme nøjagtighed og bevarer den. Dette aftryk skabes på et øjeblik, og lærredet bringes til et mørkt sted.

Udtræks-camera obscura af Robert Hooke, anvendt som tegneinstrument. 1694.

Camera obscura-telt. Kobberstikkeren har fejlagtigt gjort billedet retvendt i "kameraet". 1753.

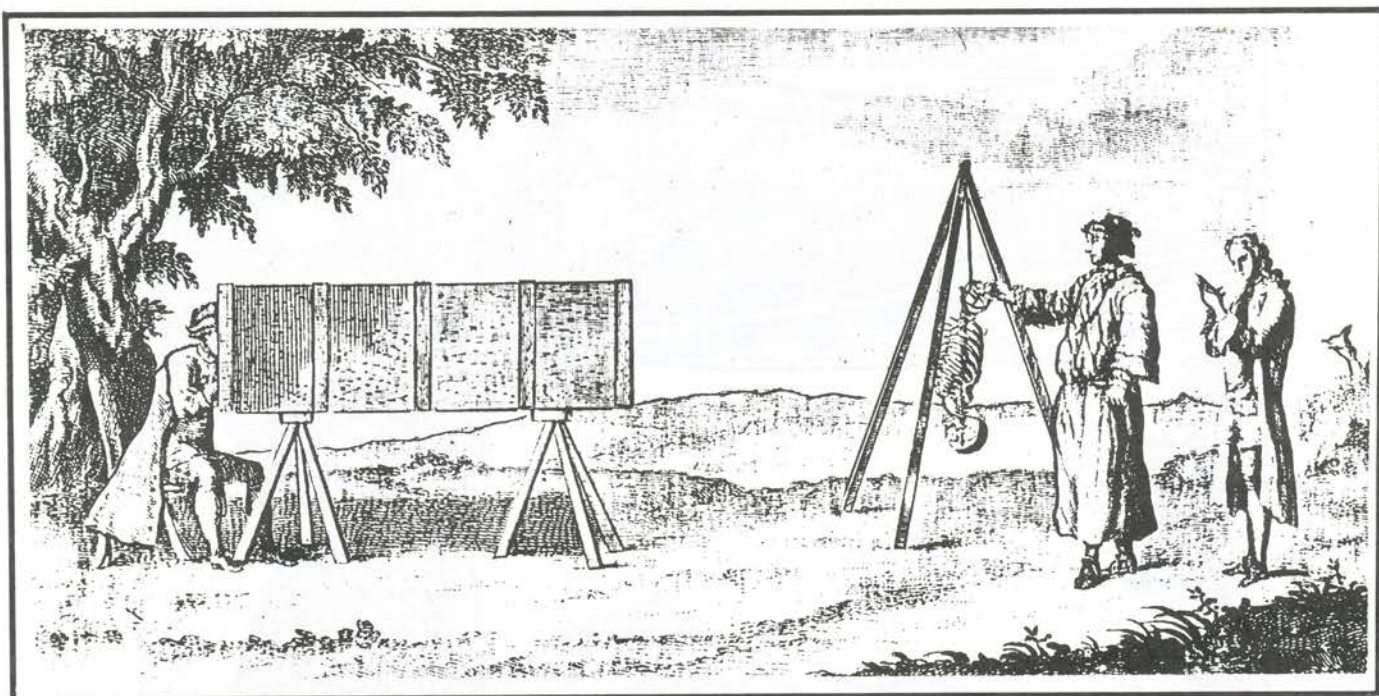

Illustration af Dr. William Cheseldons "Osteographia, or the Anatomy of the Bones", London 1733. Her anvendes camera obscura til anatomisk tegning.

En time senere er aftrykket tørt, og man har et billede som hverken kan imiteres af en kunstner eller ødelægges af tidens tand.... Sandheden i fremstillingen, nøjagtigheden i tegningen, de kraftige eller svage "penselstrøg", skyggernes variation, perspektivets strenge regler - alt dette overlader vi til naturen, som med sikker og fejlfri hånd maler på vort lærred de billeder som forsvinder fra vort øje".

Kirkens mænd, særlig de katolske fædre, mener at disse frembringelser er blasfemi. I et skrift "Kobberets forklaring" hedder det: "Her bliver det såkaldte camera obscura afbildet, hvilket er, når stuen på nær et lille hul er helt formørket, og et vist glas bliver holdt op foran det lille hul, da sker det, at menneskene, som går forbi på gaden, bliver set inde i stuen, men dog sådan, at de går helt omvendt på hovedet. Mennesket er ved sit ynkkelige forfald i hjerte og forstand - desværre - helt blevet formørket, ja er blevet et omvendt billede, nemlig fra et billede af gud til et billede af satan" (3).

I FABRIKATION

Videnskabsmænd, ingeniører og teknikere anvendte i stigende grad camera obscura for at fremstille nøjagtige tegninger af konstruerede maskiner og opfindelser til publikation. Et stort værk: "Osteo-

graphia, or the Anatomy of the Bones" (1733), blev tegnet direkte i camera obscura med stor nøjagtighed - en opgave som før havde taget timer, kunne nu gøres på minutter.

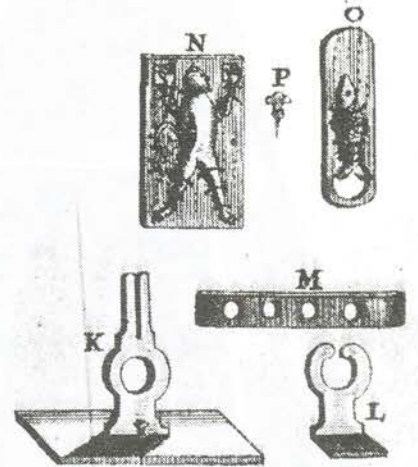
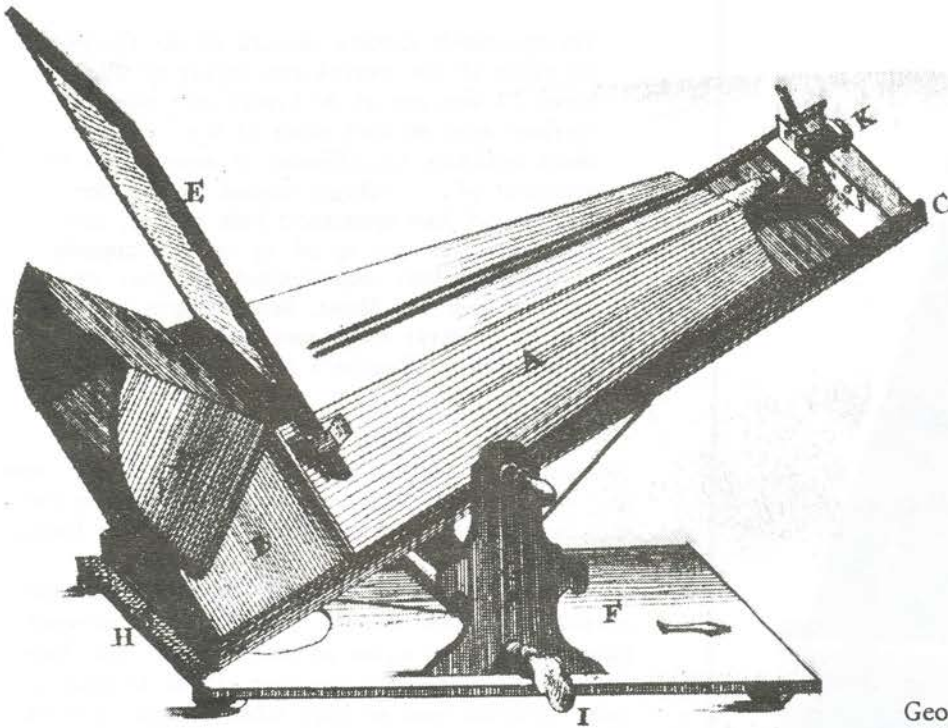
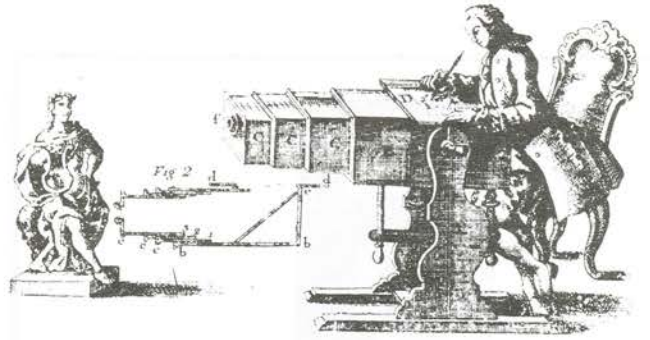
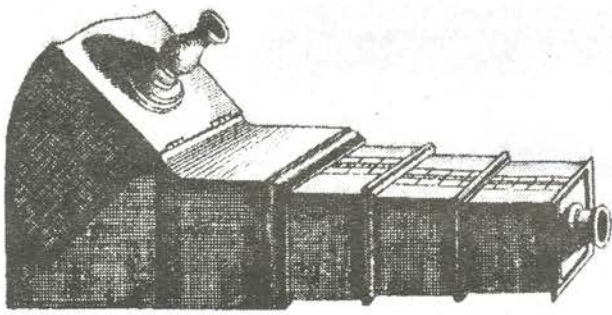
Tiden var inde til en større fabrikation af dette populære tegneinstrument, og manden, som skulle gøre dette, var Georg Friedrich Brander (1713-1783) (4). Han var matematiker og instrumentmager i Augsburg, hvor han fremstillede optiske instrumenter bl.a. til det engelske kongehus.

I 1769 udgav Brander en: "Kort beskrivelse af en ny type camera obscura". Seks år senere er apparatet forbedret så meget, at det har fået en lille glasskala, som på 6 parisertommers længde er inddelt i 720 lige store dele, desuden kan det anvendes som solmikroskop, helioskop, samt til afstands måling. Kunstakademiet i København tildelte ham en guldmedalje.

Wolfgang Goethe

Også litteraturens store beskæftigede sig med camera obscura. Wolfgang Goethe (1749-1832) og August W. Schlegel (1767-1845) var yderst kritiske over for brugen af instrumentet (5).

Schlegel skriver: "Alle enkle perspektiviske tegninger af et landskab, tilfældigt valgt eller valgt for at give en eksakt beskrivelse af en situation, er unægtelig kopiarbejde som ikke hører hjemme i kunsten.

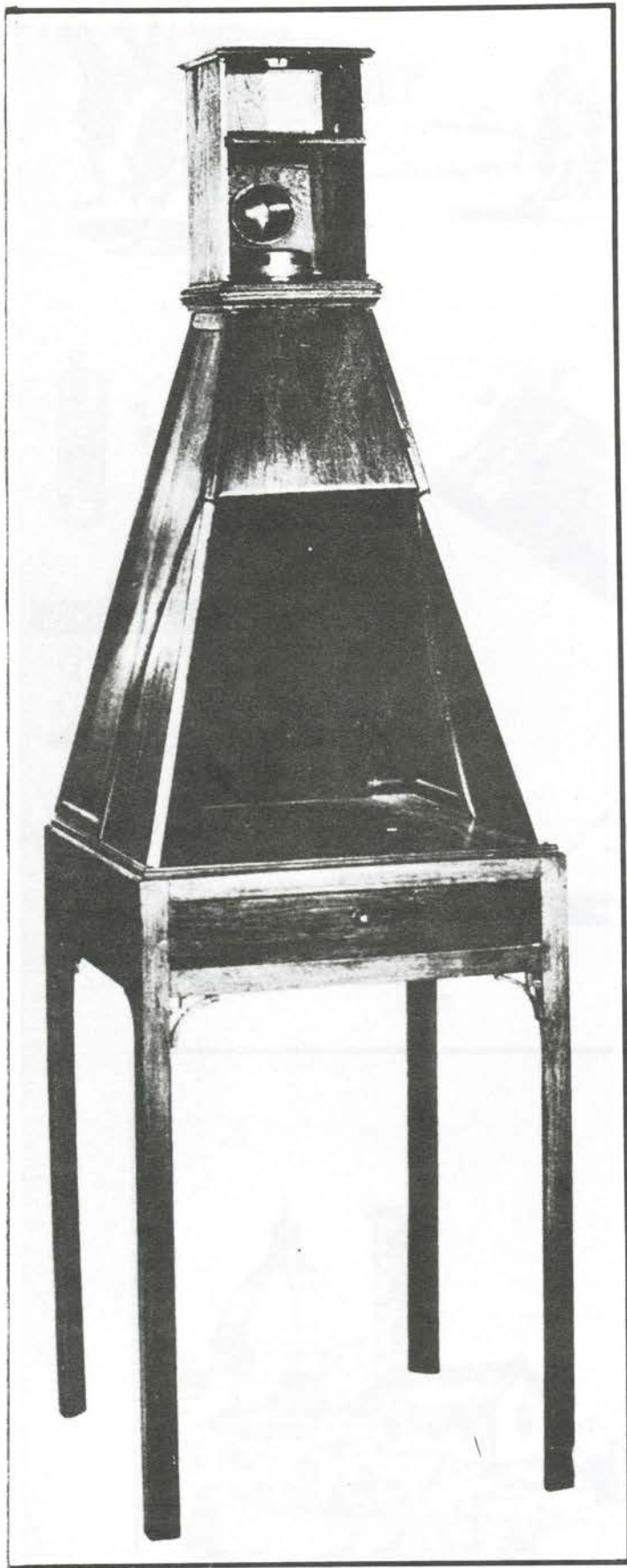

C. C. Höschel fec

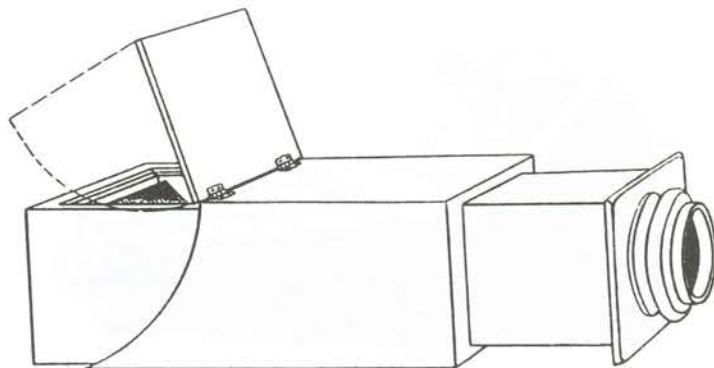
Georg Brander's bord-camera obscura. 1769. Gravure af Höschel. Samling: H. Gernsheim. Universitetet i Austin. Texas.

Italiensk? camera obscura fra det 17. århundrede.

Johan Wolfgang von Goethe's camera obscura anvendt som tegneinstrument i Weimar. Højde 96 cm. Tegneflade 48x25 cm. Objektiv/akromatisk linse 530 mm.

Transportabelt camera obscura tilhørt Goethe. En kasse af træ 7x7x18 cm, lukket til alle sider. På den ene af de kvadratiske sider forsynet med en kort tubus af træ, som har båret optikken. Grundfladen af denne tubus er monteret på en indføjjet ramme, og når den trækkes ud, kan apparatets hele længde, som på billedet, bringes op på 25 cm. En langside er for halvdelen vedkommende forsynet med en klap, som kan åbnes. Bag åbningen ser man på et skråt spejl, som kaster billedet op på matskiven. (Goethe's farvelære).

Man kan anvende et mekanisk hjælpemiddel, som kan være til stor nytte, men til kunstneriske formål må camera obscura anvendes med stor forsigtighed".

I Goethes Farvelære fra 1791 beskrives et transportabelt camera obscura som har været anvendt i hans studier: "En kasse af træ, 7x7x18 cm, lukket til alle sider. På den ene af de kvadratiske sider forsynet med en kort tubus af træ, som har båret optikken.

Grundfladen af denne tubus er monteret på en indføjjet ramme, og når den trækkes ud, kan apparatets hele længde, som på billedet bringes op på 25 cm.

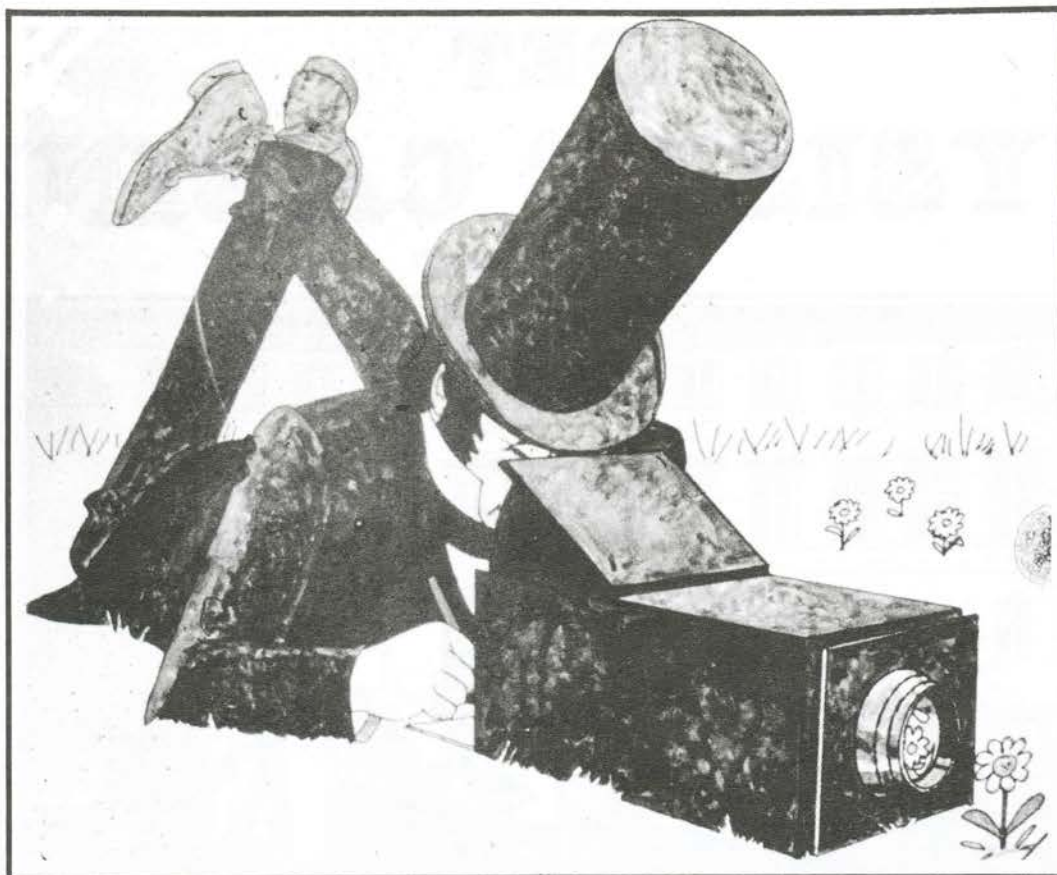
En langside er for halvdelen vedkommende forsynet med en klap, som kan åbnes.

Bag åbningen ser man på et skråtstillet spejl, som kastede billedet op på matskiven" (6).

Fotografiens mænd

Camera obscuras anvendelsesmulighed og begrænsning, blev en ledestjerne for mænd som Thomas Wedwood, Nicephore Niépce og Fox Talbot, og ikke mindst for fotografiets opfinder, kunst- og dioramamaleren, Louis Mandé Daguerre, som i adskillige år anvendte camera obscura ved fremstilling af sine dioramabilleder.

Da endelig daguerreotypikameraet og fotografiet var en realitet i 1839, blev brugen af camera obscura mindre interessant. Kunstnerne følte nu for alvor, at deres metiér var truet. Deres talsmand, den franske kunstmaler, Paul Delaroche udtalte sin frygt for den nye opfindelse: "Fra nu af er maleriet afgået ved døden" - så galt gik det heldigvis ikke, men at fotografiet bevirkede en uoverskuelig ændring af menneskets syn på sine omgivelser tør vel næppe være en overdrivelse!

I 1833 anvendte Fox Talbot camera obscura for at aftegne botaniske motiver. Hjemme i laboratoriet forsøgte han at fiksere billedet ad kemisk vej.
Foto: F. Berendt. Edingburgh 1991.

Noter:

1. Aristoteles, *Problemata*, del 10, 13 kap, 300 f.Kr.
2. Vitruvius, *De architectura libri dece*, traducti de latino in vulgare affigurati, Como 1521, Bog 1, folio 23 verso.
3. Objektiv nr.23. 1982. "Renovat".
Daguerre. Side. 23-31.
Objektiv nr.31. 1984. Fotohistorisk litteratur.
Side. 26-29.
4. Camera obscura anno 1769. (Georg F. Brander)
Objektiv nr.40/87. Side 22-28.
5. En udførlig levnedbeskrivelse findes i:
"P.v.Stetten: Kunst-Gewerb, und Handwerks
Geschichte der Reichs Stads Augsburg.
Augsburg 1779. NB NB
6. Johann Wolfgang Goethe. *Geschichte der
Farbenlehre*. Goethes farvelære udvalgt og
kommenteret af Rupprecht Matthaci.
Hernov. 1988. ISBN 87-590-2049-0.
7. Af andre danske samlinger kan nævnes:
Greve Jørgen Scheel (1768-1825) en levemand som
formøblede et par godser på Djursland, og i 1915
blev umyndiggjort hvorefter hans ejendele blev sat
på tvangsauktion. I kataloget findes et afsnit:
"Physikalske astronomiske og matematiske Instru-
menter". Enkelte andre småsammlere fandtes i
København i 1700-tallet. Resterne af professor
Kratzensteins samling kan ses på Danmarks
Tekniske Museum i Helsingør. Løveapotekets
grundlægger, professor Manttheys instrumentsamling
overgik til Københavns Universitet via H.C.
Ørsted. Desuden var der på Sorø Akademi en

mindre samling tilhørende professor Jens Kraft.
Sidst men ikke mindst A.W. Hauchs samling som
oprindelig var på 750 numre, og anset for at være
den trediestørste i Europa. En del er dog gået til.
(På en studierejse til Holland i juni måned besøgte
jeg MUSEUM BOERHAAVE i universitetsbyen
Leyden - 20 km fra Amsterdam. Et imponerende
museum med en ligeså imponerende samling af
naturvidenskabelige instrumenter udstillet og
fremvist perfekt. Adressen er:
Lange St. Agnietenstraat 10. 2312 WC LEIDEN -
midt i den meget smukke by!)

Kildemateriale:

- Helmer Bäckström: Kameraets tidlige historie.
N.T.F. Nr.23-25. 1918-19.
- M. Curtze: *Die Dunkelkammer Himmel und Erde*
Bd. XIII. S.224. 1901.
J.M. Eder: *Geschichte der Photographie*. Halle.
1905.
- M.V. Rohr: *Theorie u. Geschichte des Photograph.
Objektivs*. Berlin 1899.
- J. Waterhouse: *Notes on the early history of the
camera obscura*. *The Photogr. Journal* vol.
XXV.p.270. 1901.
- E. Gerland: *Geschichte der Physik*. München 1913.
- E. Wiedemann: *Ueber die erste Erwähnung der
Dunkelkammer durch Ibn al Haitam Eders
Jahrbuch*. 1910.
- E. Wiedemann: *Über das Leben von Ibn al Haitam
und al Kindi*. Eders Jahrbuch. 1911.
- J. Carlbach: *Levi Ben Gerson als Mathematiker*.
Eders Jahrbuch. 1914.

DET PHYSISKE CABINET

Flemming Berendt

Selskabet har taget opstilling foran Sorø Akademi - den unge mand liggende i græsset er æresmedlem Flemming Anholm.
Foto: Tune Laug med mini Leica.

Et besøg i Det Fysiske Cabinet

Dansk Fotohistorisk Selskab afsluttede sin 1991-92 sæson med en meget vellykket ekskursion til Sorø Akademi for at bese A.W. Hauchs enestående samling af fysiske instrumenter.

27 veloplagte medlemmer, heriblandt to repræsentanter for Teknisk Museum i Malmö, spadserede efter den korte togrejse til Sorø de sidste kilometer til amtmandsboligen vis a vis Akademiet. Lektor Hemming Andersen indledte rundvisningen med en kort beskrivelse af A.W. Hauch og hans samtid. (Se Objektiv nr.55. Side 2-4).

Ovrraskelsen var stor hos de fremmødte medlemmer, da de blev sluppet løs for at tage instrumentsamlingen i øjesyn.

Mange mærkværdige instrumenter blev analyseret af den veloplagte cicerone, som fortalte, løst og fast, om instrumenternes oprindelse og brug.

En af de ting, som fascinerede mig mest, var en maskine til "opbevaring" af elektricitet - dette fantastiske fænomen, som vi i dag betragter som en selvfølge. Hvem tænker over at allerede i oldtiden var man bekendt med dens eksistens, og i 1600-tallet vidste man, at når glas gnides imod skind, opstår der en spændingsforskell, som kan "opbevares" på lederflasker. Disse blev opfundet i 1744, og var forløber for vore dages kondensatorer. Man kunne opnå spændinger på 100.000

volt, og præsterede gnister på op til en halv meters længde. Man kunne ikke måle spændingen, men talte om "den elektriske kraft". Maskinen vi så er fremstillet i Paris og er 1,8 m høj og 2 m lang. I en kasse stod 15 lederflasker, som kan oplades af maskinen.

Blandt de mange klenodier viste det sig, at samlingen var i besiddelse af et ægte daguerreotypkamera, hvori der stadig sad en daguerreotypplade, dog uden motiv. Apparatet må foreløbig dateres til omkring 1850-55 og være tilgæet samlingen i undervisningsøjemed.

Desuden viste det sig, at man var indehaver af ikke mindre end tre stereoskop-daguerreotypier. Motiverne var af kunstnerisk art, samt en model-fotografering af et ukendt hus.

Det blev aftalt, at vi ville være behjælpelige med at få stereoskopdaguerreotypierne renoveret, samt forsøge at identificere forskellige effekter, som befinder sig i samlingens magasin.

Alt efter lyst og behov sivede man langsomt ud i det smukke landskab for at nyde det spirende forår.

De tilbageblevne takkede lektor Hemming Andersen for en fornøjelig og indholdsrig dag, hvorefter vi overrakte en bog indeholdende billeder af Stefan Richters samling af meget tidlige daguerreotypier

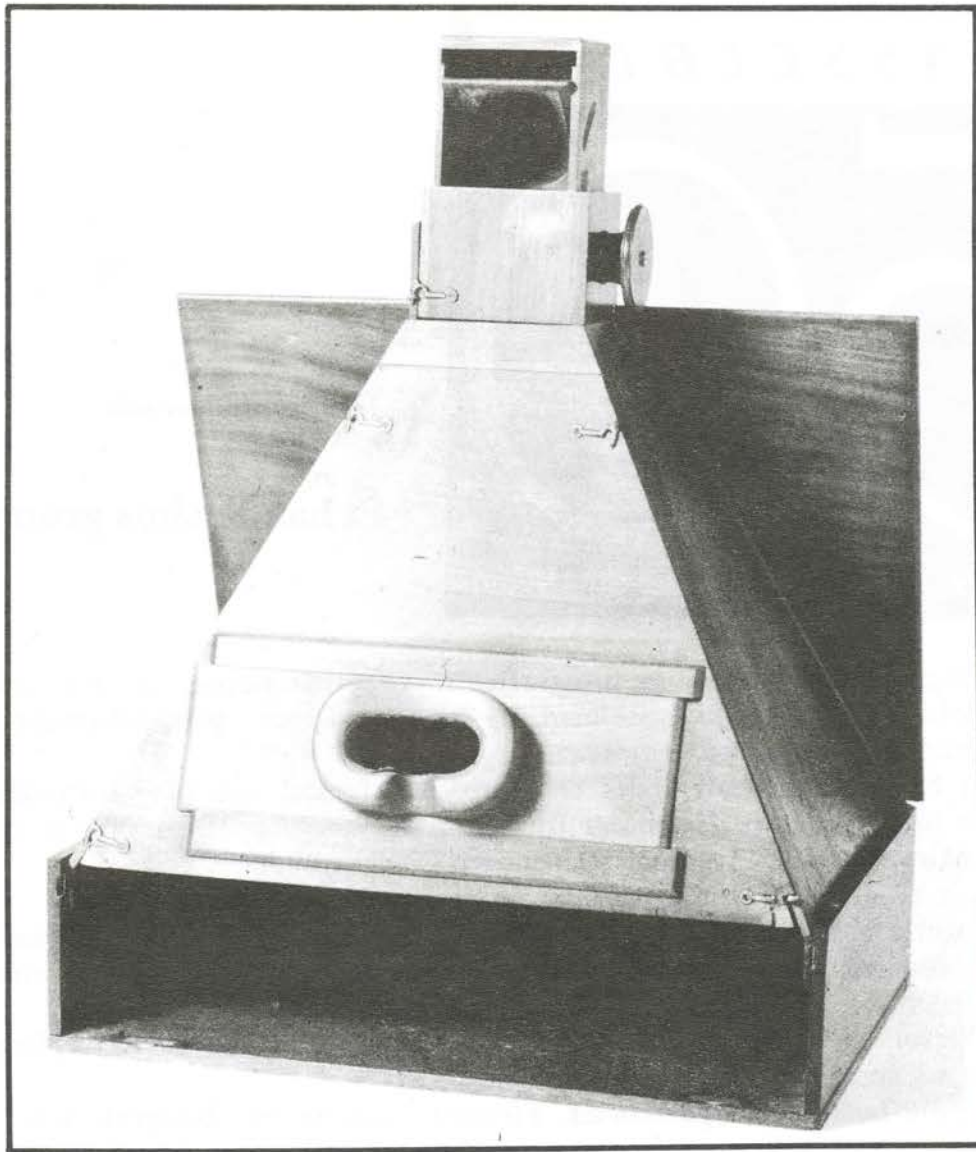

Foto: Brit Hergård.

Det smukke og velrestaurerede camera obscura på Sorø Akademi. Det er fremstillet i mahogni og sammenklappeligt.

Lektor Hemming Andersen flankeret af camera obscura.

Flemming Berendt, Tune Laug og Hemming Andersen studerer det ægte daguerreotypikamera - bemærk den isatte forsølvede kobberplade. Format 6,9x8,0 cm. Foto: N.R.J.

Flemming Berendt

Et handelshus grundlægges

Louis Daguerres opfindelse af fotografiet i 1839 har næppe været i tankerne hos oldefar Fritz Victor Hasselblad, da han grundlagde handelsfirmaet F.W. Hasselblad & Co. den 15. maj 1841.

Firmaet handlede med alt andet end foto. Det første, som blev fortoldet var 45 pund lugtevand fra Hamburg. De skiftende varegrupper bestod af knive, sakse, nåle, knapper, blyanter, stålpenne og meget andet.

Senere, i 1853, importerede man de første vandklosetter til Sverige.

I kataloget fra 1870 finder man bl.a. krinoliner, papirflipper, gasolie-lamper, tømmer og fra Frankrig "lanternes magiques", fotografier og stereoskopbilleder.

Arvid Victor, stifteren af Hasselbladfirmaets søn, havde under sin bryllupsrejse købt sit første fotografiapparat i 1885.

I 1890'erne lanceredes postkortet. Firmaet ansatte en fotograf, som blev sendt rundt i riget for at optage prospekter af kirker og kendte bygninger. Det blev moderne at sætte disse i album, og man begyndte at fremstille postkortalbum - hermed var svensk albumindustri startet.

Gamle Victor Hasselblad var en ivrig amatørfotograf, og for at han kunne få dækket sit privatforbrug, begyndte man at indkøbe fotografiske materialer, men troede ikke meget på dets lønsomhed.

Det skulle dog vise sig at gå ganske anderledes. I Stockholm fik Victor Hasselblad kontakt med en handlende i fotografika, billedhugger og lærer i kunst, Sven Scholander. Dette udviklede sig til et reelt samarbejde.

Det første katalog med foto

Omkring 1890 udgav man det første katalog over fotografiske artikler i Sverige. Heri finder man både Kodak nr.1 til runde billeder og Kodak nr.5 Folding. I kataloget kunne man også finde et engelsk magasin kamera ved navn Murer's Express, men i begyndelsen af 1890'erne producerede Hugo Svensson & Co. et tilsvarende under navnet Svenska Express. En senere model kaldtes Svea Camera, og blev solgt af F.W. Hasselblad & Co. Omkring 13.000 apparater blev solgt imellem 1895 og 1920. Mange af disse kameraer kan stadig findes i Sverige og Nord-Amerika - idet kameraet var populært blandt svenske emigranter. Kameraet var forsynet med et Zeiss-anastigmat objektiv. Billedstørrelsen var 9x12 cm eller 12x16,5 cm, til 6 eller 12 plader.

Udviklingen tog hurtig fart, og i 1908 stiftede man et nyt selskab, Hasselblad Fotografiska AB, med følgende parthavere: F.W. Hasselblad & Co, Göteborg, G. & H. Hasselblad, Göteborg, Sven Scholander, Stockholm, og Peter Knudsen, København.

F. W. Hasselblad & Co., Göteborg.

Lager af fotografiska artiklar till de
billigaste priser.

Torrplåtar: Nya', Mawson & Swan's, Obernetter's,
Lumlér's, Monckhoven's, van Damme's, Edward's,
Unger & Hoffmann's.

Bromsilfverpapper: Mawson & Swan's,
Eastman's, Ilford's.

Emil Bühler's Aristopapper, det bästa i handeln
förekommande.

Albuminpapper från Dresdener Albumpapierfabrik
Actiengesellschaft,

märke:

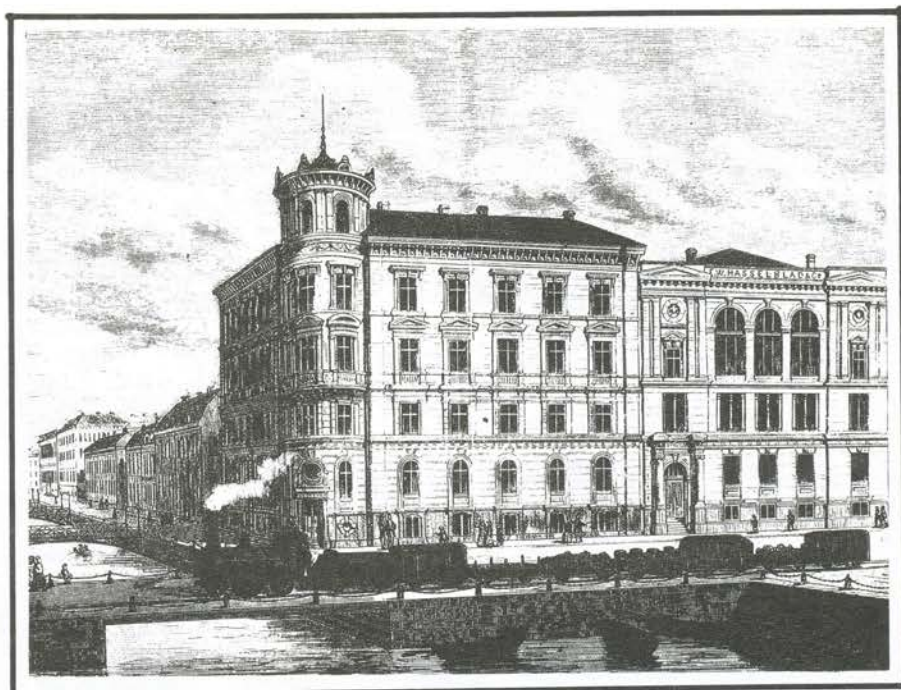
det bästa
som finnes.

Optiska instrumenter och kameror af Dallmeyer,
Voigtländer, Suter, Perken Son & Rayment,
Lancaster, Underwood, Watson, Störn,
Höttig, Wanaus, Krügener, m. fl.
till fabrikanternas priser.

Schering's kemiska preparater
för hvilkas gods beskaffenhet garanteras.

Pixsighelli-platinapapper från
Unger & Hoffmann och
Hesekiel & Jacoby.

Eastman's kamera •Kodak• i flera storlekar,
m. m. (112)

Svensk Fotografisk Tidsskrift 1890.

Hasselblads handelshus blev bygget i 1877 i hjertet af Göteborg. Huset blev i 1974 hovedsæde for kamerafabrikens administrative afdelinger. Kun husets facade er uændret.

Fritz Victor Hasselblad, oldefar til Victor i familiens kreds.

Samtidig blev man generalagent for det amerikanske Eastman Kodak Company. Aftalen kom mundtlig i stand mellem Arvid Viktor Hasselblad og selveste Georg Eastmann. Den nøjagtige dato kendes ikke. En senere kontrakt varede helt frem til 1966, hvor Kodak tilbagekøbte agenturet for 25 millioner dollars!

Victor Hasselblad fotograferet i Lapland med sit Graflex.
Foto: Stig Hasselblad. 1927.

Victor Hasselblad

Den 8. marts 1906 var Fritz Victor Hasselblad (1906-1978) blevet født som søn af Karl Erik Hasselblad, hvis succesrige fader, Arvid Victor, var chef for familiefirmaet.

Victor Hasselblad, som barn kaldet "Vicke", var sky og genert, men i besiddelse af stor naturglæde og særlig interesseret i fuglenes liv og færden. Som selvlært ornitolog og senere fuglefotograf blev han hurtigt anset for en pioner på området. I 1933 udkom hans første bog "Fugletræk" på Bonniers forlag. Den blev en klassiker og er meget efterspurgt.

Når han fotograferede med det alt for tunge **Graflex** 8x10,5 cm kamera med påmonteret **Goerz** teleobjektiv og senere med det lette **Leica** kamera (teleobjektiv f4,5/200 mm), opstod tanken om at konstruere det ideelle fotografiapparat.

Begyndelsen blev dog en helt anden end han havde forestillet sig.

Flykameraer

Under Den anden Verdenskrigs begyndelse blev en tysk bombemaskine, som havde forvildet sig ind over Sverige, skudt ned, og i flyvemaskinen fandt man et fly-kamera. Flyvevåbnets eksperter i Stockholm hidkaldte Victor Hasselblad, og spurgte om han kunne konstruere et lignende.

Han undersøgte det på stedet og erklærede, at det kunne han ikke. "Men jeg kan tilbyde at konstruere et, som er bedre".

Resultatet blev, at han i 1941 grundlagde sit firma, Victor Hasselblad AB. Victor Hasselblad har selv beskrevet, hvorledes det begyndte:

"I krigsåret 1940 kom det første Hasselbladkamera - et håndholdt flykamera i formatet 9x12 til mindre spionageopgaver. Det efterfulgtes snart af flere mere udviklede og avancerede typer, som alle blev accepterede og godkendte af vores eneste kunde, Det kongelige Svenske Flyvevåben.

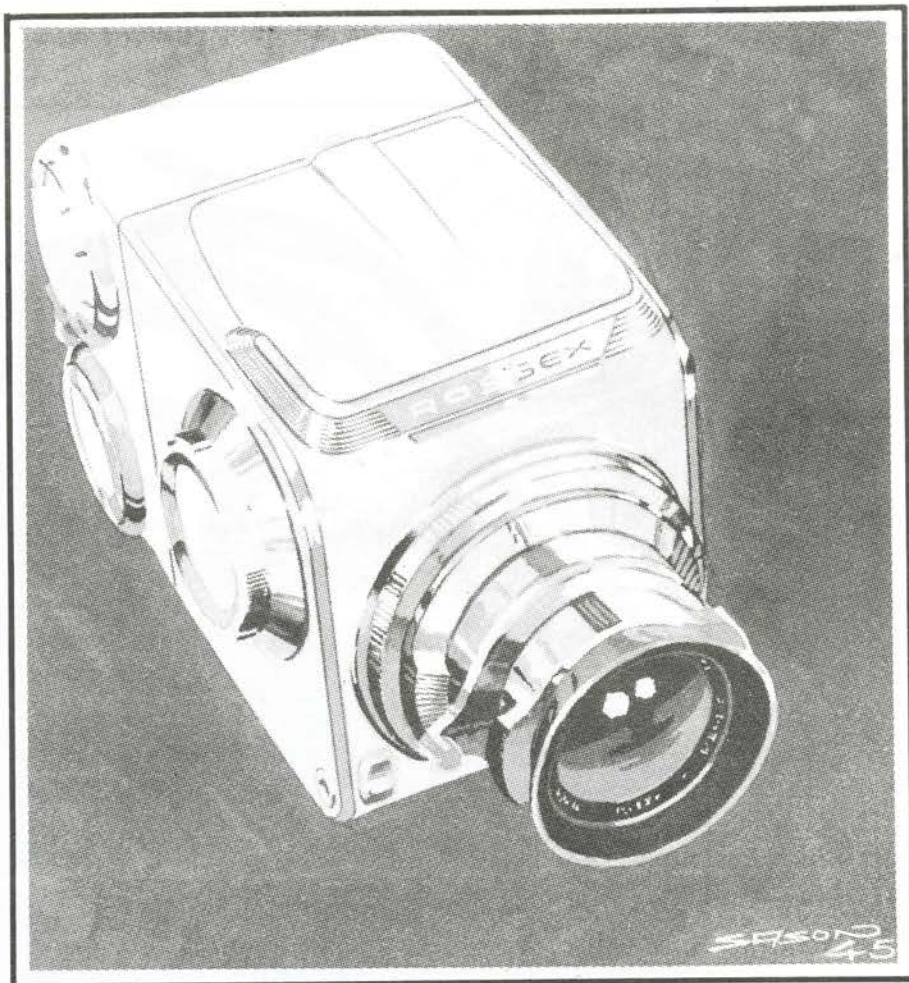

HASSELBLAD

Det neutrale Sverige havde under Den anden Verdenskrig brug for egen militær foto-produktion. 1941.

Det var en hæderfuld, men meget krævende opgave, som jeg er taknemmelig for at have været med til at løse, og som skabte et utrolig sammenhold i et lille firma, som på denne måde gav sit bidrag til Sveriges forsvar. Fabrikken startede fra ingenting. Ved køb af et lille mekanisk værksted skabtes forudsætningerne, og arbejdsstyrken - i begyndelsen nogle få mænd - øgedes hurtigt med dygtige ingeniører og ditto arbejdere. For et lille land som Sverige var det dog tvivlsomt, om der ville være behov for en flykamerateleproduktion efter krigen, hvor man sikkert ville kunne købe det nødvendige udstyr. Jeg spekulerede derfor meget på, hvad vi skulle kaste os over at fremstille i fredstid. Jeg besluttede at holde fast ved kamera-fremstilling, men en civil sådan".

Under Den anden Verdenskrig og helt frem til 1950 fremstillede firmaet sideløbende over 95.000 bordure og enkelt urværker. En produktion som var meget lærerig og nyttig inden for det finmekaniske område.

Skitsetegning fra 1945 med det indgraverede navn ROSSEX.

Drømmen om et kamera

Victor Hasselblad var ikke helt ukendt med konstruktion og fabrikation af kameraer. Han havde fået en grundig uddannelse ved Ica-werke i Dresden, det senere Zeiss-Ikon, hos Kodak i Paris, det nuværende Kodak-Pathé og hos Eastman Kodak i Rochester som personlig ven til George Eastman.

Hans store interesse for dyre- og fuglefotografering fik ham til at sætte målet på at udtænke en konstruktion for dette behov.

Mange forskellige typer kameraer blev afprøvet, bl.a. **Ernoflex**, **Mentor**, **Curt Benzin**, **Exakta**, **Reflex-Korelle** og naturligvis **Graflex**, men efterhånden blev det klart, at målet var et spejlreflekskamera med udskifteligt magasin. I 1943 begyndte konkrete idéer at tage form, men fra idé til et færdigt produkt er vejen lang.

Victor Hasselblad udlovede en præmie på 5.000 Sv.kr. til de af hans medarbejdere, som kunne udarbejde det bedste design for et én-øjet spejlreflekskamera. Hovedparten af konstruktions- og prototypearbejdet blev gjort i årene 1945-46. Det første velfungerende kamera var færdigbygget i 1947, og kan i dag ses udstillet i firmaets eget museum i Göteborg.

Man havde bestemt sig til navnet **ROSSEX**, opkaldt efter det opkøbte maskinværksted (ROSS AB), som blev fundamentet for den fremtidige produktion. Desværre var navnet beskyttet i adskillige andre lande og kunne derfor ikke anvendes. Under et USA-besøg hos Kodak foreslog man ordret: "Why not call it **Hasselblad** - it is a good name", og således blev det!

NEW YORK HERALD TRIBUNE,
14 SUNDAY, OCTOBER 31, 1948

Photography: European Maker Beats U. S. Camera Firms Again

New Swedish One-Lens Reflex Fits Specifications
for 'Perfect Camera,' Offering Large Negative,
Direct Focus, Quick Lens and Film Changes

By Fendall Yerxa

It seems to have almost every-
thing that a photographer could
want in a camera that measures
less than four inches square and
a little over an inch high with

Whenever cameras of this type
have been discussed, their develop-
ment has been precluded on the
ground that they would cost too
much. Naturally, the

Præsentationen af 1600F kom på forsiden af
New York Herald Tribune. 31. oktober 1948.

Verdens første

Det var verdens første én-øjede spejlreflekskamera i formatet 6x6 cm med udskifteligt magasin, søger og objektiv. Præcisionen var i højsædet. Tilladte tolerance for hver del var 0,01 mm!

De første fem år blev objektiverne leveret af handelspartneren Kodak. Normalobjektivet var **Kodak Ektar**, f:2,8/80 mm. Desuden kunne man få **Ektar** f:5,6/254 mm. **Ektar** f:3,5/135 mm. og endelig **Kodak Wide-field Ektar** f:6,3/55 mm. Kodak leverede totalt 3.000 objektiver, hovedparten 2,8/80 mm. Efterhånden blev dollar-kursen for høj - næste leverandør blev derfor Carl Zeiss (Western zone of Germany).

Præsentation i New York

Den første prototype af **Hasselblad 1600F** blev præsenteret ved en gallamiddag i New York Athletic Club den 6. oktober 1948 af Victor Hasselblad og chefingeniør Einar Cronholm.

Den amerikanske presse omtalte det nye kamera i beherskede vendinger - format, vægt og mekanisk støj fik nogle kritiske bemærkninger, bedst var finisk og objektivet.

"For den kræsne ekspert står det helt klart, at man her har skabt noget ekstra, udspekuleret og gennemtænkt, som vil blive en milepæl i kamera-fremstilling".

Sådan lød en af de mange pressekommentarer.

Til gengæld var Victor Hasselblads servicechef, Osten Wejerfelt alt andet end tilfreds. Næsten hvert eneste apparat solgt inden for de første seks måneder kom retur med kommentaren: "ude af funktion". Forklaringen var helt enkelt den, at man i instruktionsbogen ikke angav, hvorledes kameraet skulle håndteres. Chefteknikeren måtte indrette sig et servicekontor i US-forhandleren Willoughby's lagerbygning, og følge hvert enkelt af de ialt 37 apparaters skæbne det første år!

I 1949 blev der kun fremstillet ca. 60 apparater og i 1950 228 stk., hvilket var langt under det lovede antal.

Efterhånden fik man bugt med problemerne og produktionen steg jævnt.

Osten B. Wejerfelt blev i 1958 international markedschef og i de følgende mange år den ledende kraft i Hasselblad-systemets succes, specielt på portræt- og fagfotografiens område.

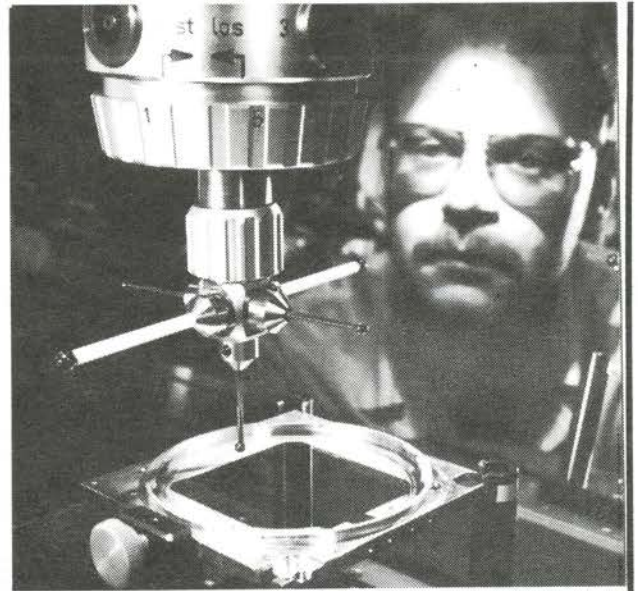

Hasselblads udviklingsafdeling var i 1952 på et beskedent, men højt teknisk niveau. Chefkonstruktøren, midt i billedet, drøfter et problem omkring den lodrette indstillingslup. Til venstre er en "lærling" beskæftiget ved en fræsemaskine. Hele lokalet bærer præg af at være nystartet - i de gamle ROSS lokaler.

Victor Hasselblad AB er i dag et højteknologisk firma med en velfunderet markedsposition og et stabilt økonomisk grundlag. Omsætningen er på godt 300 millioner sv.kr. og en rentabilitet på godt 20%. Firmaet har ca. 600 ansatte hvoraf 100 er placeret i datterselskaber i USA, Frankrig og Belgien. Man har på ingen måde ønsket at konkurrere med f.eks. tilsvarende japanske produkter. Produktionen bygger på et samspil af avanceret computerstyret maskinteknik og håndarbejde. Over 45 personer er beskæftiget med den omfattende kvalitetskontrol. Omkring 95% af kameraerne eksporteres til USA, Japan, Tyskland og Italien. Salget sker via ca. 80 agenter verden over. Af Hasselbladkameraerne anvendes ca. 60% af fagfotografer og ca. 40% af amatører. På trods af den relativt høje pris har et højt præcisionsniveau kombineret med fremragende PR-arbejde, bl.a. i forbindelse med USA's måneprojekt, foreløbig appelleret til et tilstrækkeligt stort købedygtigt publikum.

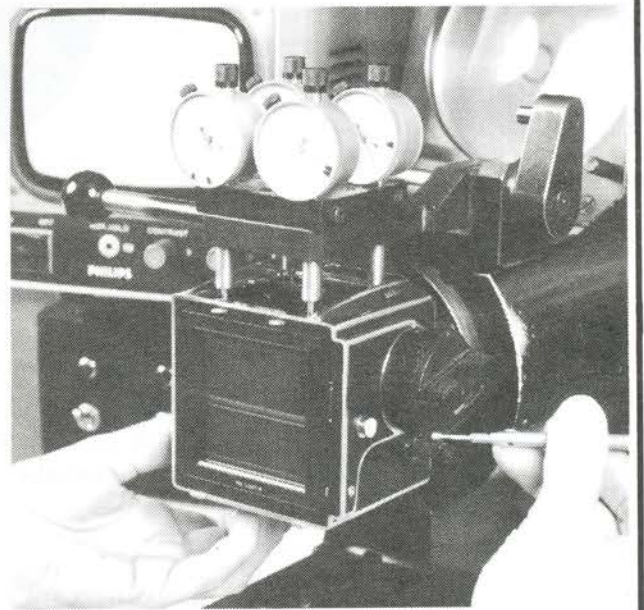
Reflekskameraets pionerer fotografere hinanden. E.R. Heidecke og Victor Hasselblad. 1955.

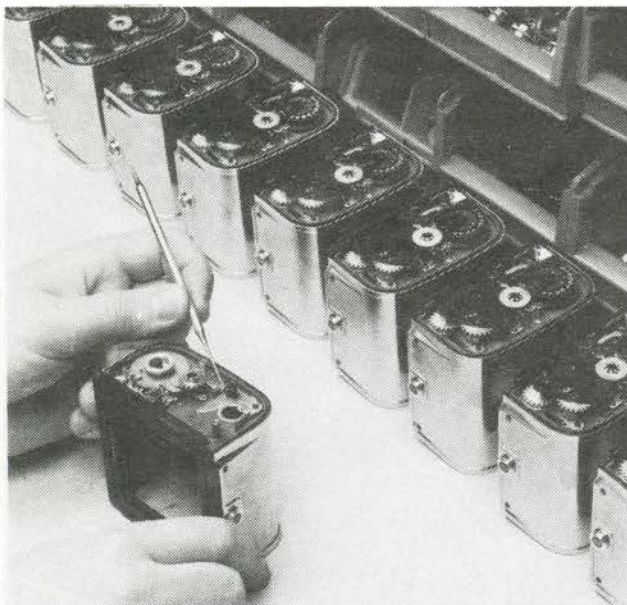
Zeiss 3D-koordinatmålemaskine i anvendelse på front af kamerahus.

Justering af 200F spaltelukker ved brug af oscilloskop.

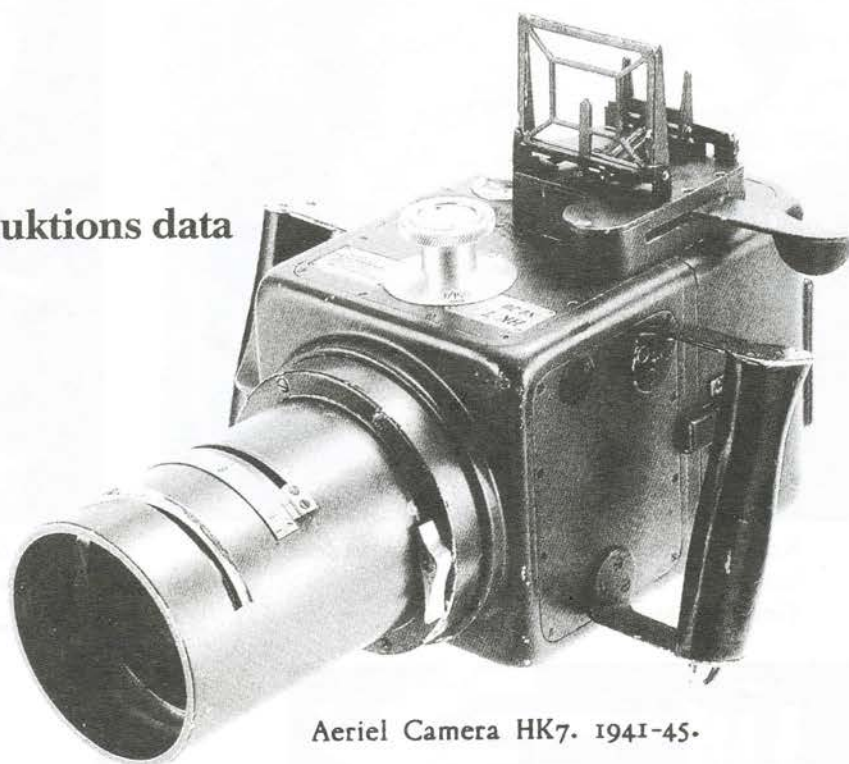
Kontrol af matskivens anlægsflader ved hjælp af måleure.

Montage af magasiner.

Hasselblad-fabrikkens produktions data

Aerial Camera HK7. 1941-45.

Flykameraer

HK7. 1941-45. Håndfremstillede for det svenske flyvevåben. Billedformat 7x9 cm. Antal: 240.

SKa4. Til fastmontering i rekognoseringsflyvemaskine. Billedformat 12x12 cm. Motordrevet. Udskifteligt magasin og objektiv. Antal: ca. 70.

SKa5. Billedformat 18x24 cm. Antal: 24.

MK80. Flykamera til den svenske armè. Billedformat 7x15 cm. Motordrevet. Antal: ca. 30.

1600F 1949-1953.

Apparat nr. 0001 blev leveret den 20. maj 1949 til USA. Det sidste inden nummering med bogstavkode, nr. 0308, den 15. juni 1950.

Hasselblads register afslører, at frem til 1957 var 159 stk. af disse skrottet. Fra oktober 1950 blev 1600F kameraet udstyret med en bogstavkode for fremstillingsåret, samt et 5-cifret fremstillingsnummer.

V H P I C T U R E S

1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

Eksempel: C S xxxxx = 50

C P xxxxx = 53

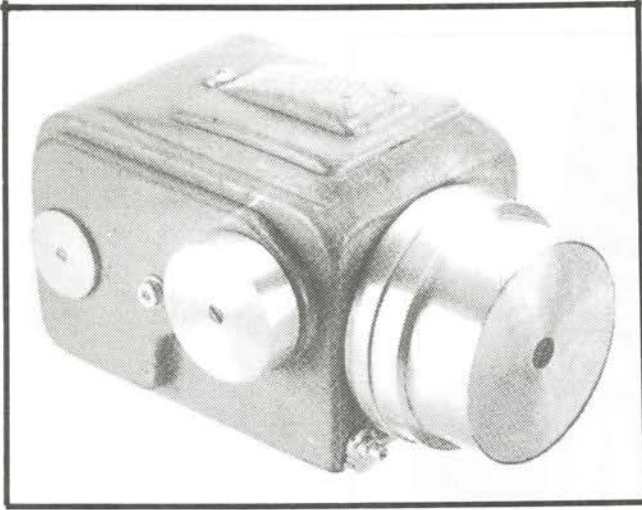
osv.

1950 CS 10501 - CS 10898 398 stk.

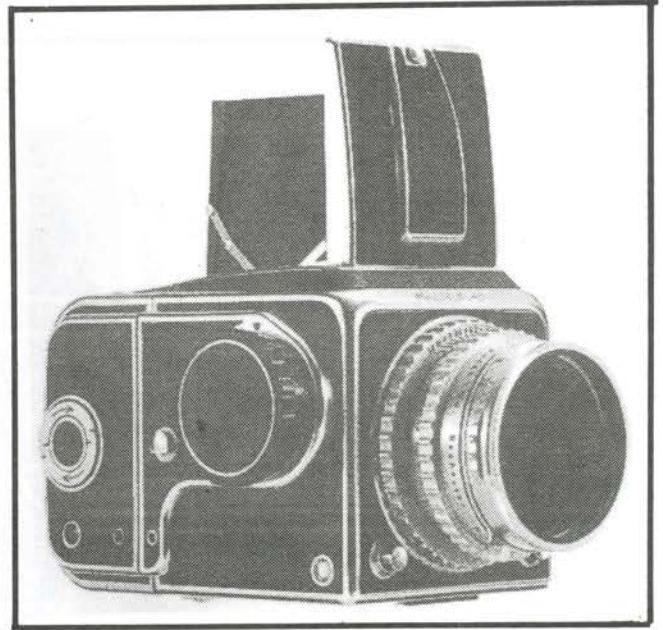
1951 CV 10899 - CV 11570 670 stk.

1952 CH 11571 - CH 13409 1841 stk.

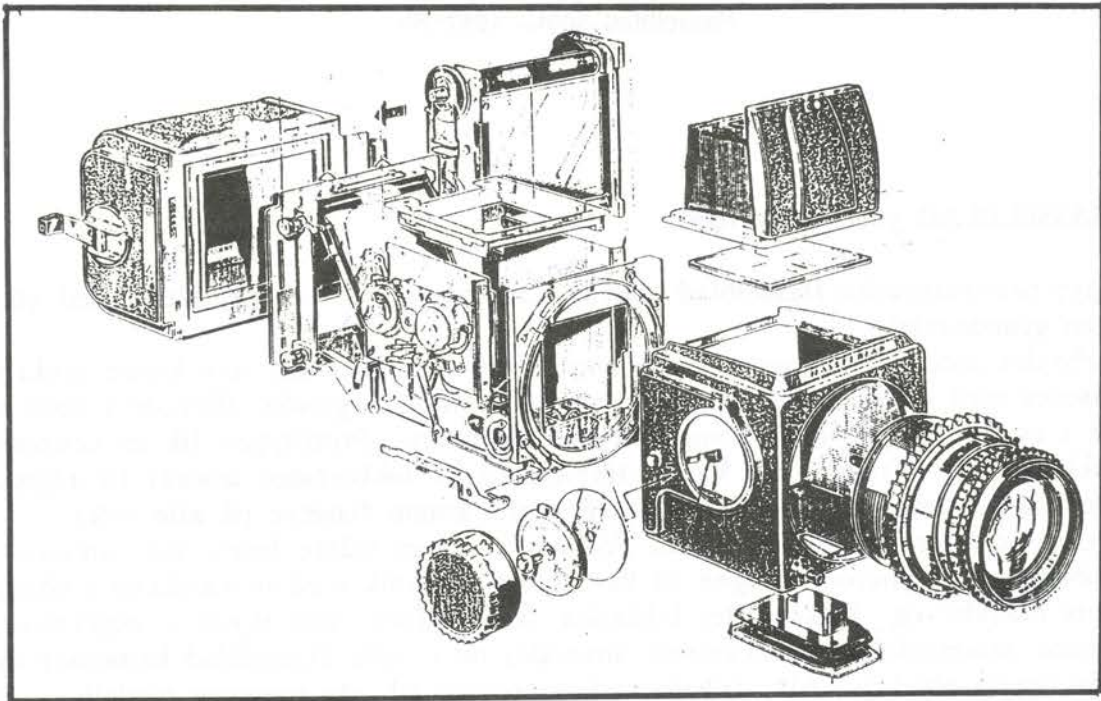
1953 CP 13410 - CP 13823 414 stk.

Prototype.

Hasselblad 1600F. 1948-52.

Det sidste apparat CP 13823 (med 80 mm **Tessar** objektiv nr. 832272 og magasin CP 15259) blev leveret i december 1953.

I denne serie blev der fremstillet 3.221 stk. **1600F** kameraer. Af dem er 476 stk. i følge fabrikkens register skrottet. Styktallene er behæftet med usikkerhed, og det må antages, at et langt større antal er gået til i årenes løb.

Hvis man er ejer af en **Hasselblad 1600F** med serienummer 0001-0308, overstiger brugtprisen langt et nyt kamera. Meget få af disse kameraer eksisterer i dag!

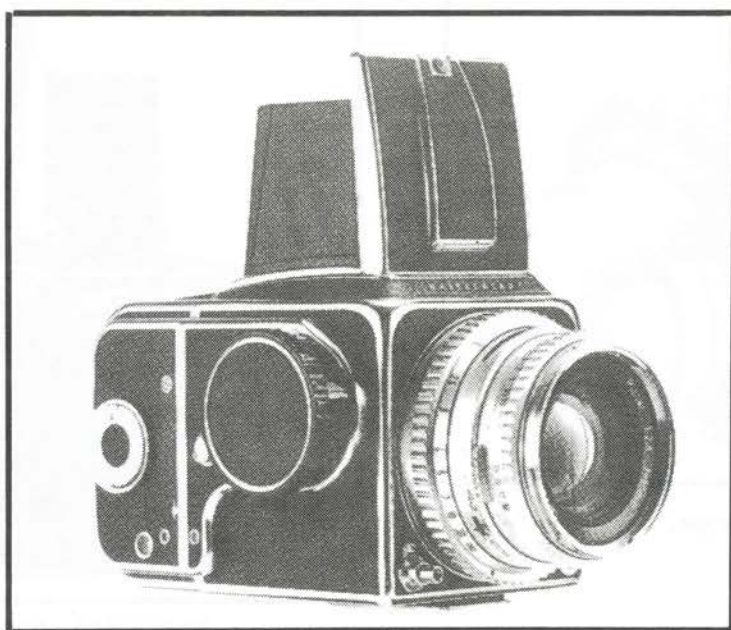
HASSELBLAD 1000F. 1952-1957.

Serienr. 13.821-24.216.

Standardobjektiv **Zeiss Tessar** 1:2,8/80 mm.

Objektiver fra 60 til 250 mm blev fremstillet af Carl Zeiss, men den længste tele på 20 tommer = 508 mm var en Dalmeyer fra England.

Lukkertid 1/1000. Antal: ca. 10.000 stk.

Hasselblad 500C- 1957-70.

HASSELBLAD 500C 1957-1970.

1957 præsenteredes **Hasselblad 500C**. Kerasystemet er udviklet med **500C** som grundmodel.

Arbejdet med prototypen og udvikling af en centrallukker, som kunne synkroniseres med elektronblitz på samtlige lukkertider, begyndte allerede i 1950'erne i et samarbejde med Compur-Werke München. Prototypen fik en centrallukker på op til $1/1000$, men Victor Hasselblad fik lukkertiden ændret til $1/500$, idet han forlangte, at elektronblitzen skulle kunne fungere på alle tider.

Dette resulterede i model **500C**. Problemet, som måtte løses, var sammenkoblingen og synkroniseringen af kameraets mekanik med mekanikken i objektivet. Det lykkedes at overføre den skjult i objektivet. Denne sammenkoblingsmekanisme anvendes nu i alle Hasselblad kameraer med udskiftelig objektiv. Alt tilbehørsudstyr passer til de tidligere modeller, og omvendt kan det benyttes på de kommende modeller.

Model **500C** blev det helt store gennembrud for produktion og fremgang. Fra 1957 til 1969 blev der fremstillet 76.700 stk. **500C** kameraer. Ti år senere var tallet oppe på 250.000 stk. Produktionen i dag er på ca. 20.000 apparater pr. år!

HASSELBLAD 500C/M. 1970-1989.

Kameraet blev nu forsynet med udskiftelig matskive. Som tilbehør bl.a. en prismesøger med indbygget belysningsmåler.

Hasselblad har altid været god til sofistikeret PR. På et tidspunkt lod man den svenske kunstner Christer Sjögren formgive en krystalkopi af et **500C/M** kamera. Ordet krystal kommer af det græske ord krystallos, som betyder is - disse skulpturelle kameraer ligner netop en isblok. Kameraerne bliver fremstillet på Lindhammers Bruk i Småland. Det håndværksmæssige gør, at ikke to kameraer er ens. Hvert apparat har et nummer samt kunstnerens signatur. Et efterhånden sjældent samlerobjekt.

HASSELBLAD 503CX. 1988-

En videreudvikling af **500C/M**. Dette apparat er helt igennem mekanisk, men et elektronisk målesystem med en sensor måler det lys, som rammer filmen ved eksponering med elektronblitz. Resultatet er, at man får korrekt eksponerede blitzbilleder uafhængig af objektivalg, evt. filtre, mellemringe eller bælg. Målesystemet får sin strøm fra blitzlampen. Målesystemet går fra ISO 16 til ISO 1000.

Desuden er den udstyret med en ekstra lysstærk matskive (Minolta patent). De gamle objektiver hedder C og de nye CF.

HASSELBLAD 500 Classic. 1989-

En videreudvikling af **500C/M** modellen.

Fra marts til december 1991 bliver hvert enkelt kamera forsynet med en sølvplade, tekst: "Anniversary 500 Classic".

500EL - SERIEN.

EL-kameraet er et énøjet spejlreflekskamera med motor integreret i kamerahuset. Kameraet blev udviklet på grund af, at det svenske artilleri krævede et hurtigt kamera for rekognosceringsfly. Desuden ønskede Victor Hasselblad et radiostyret kamera til fuglefotografering. Man forventede kun at sælge ca. 50 stk. på årsbasis. Teknisk set er modellen helt anderledes end **500C** modellen. Prototypen blev udviklet i 1961 og de første apparater var klar i 1963.

HASSELBLAD 500EL. 1965-1972.

Model **500EL** blev introduceret samtidig i Göteborg, Hamburg og New York og skulle blive det endelige gennembrud for det automatiske Hasselblad-kamera. 500-seriens tilbehør passede.

HASSELBLAD 500EL/M. 1972-1984.

En videreudvikling af **500EL** med udskiftelig matskive.

HASSELBLAD 500ELX. 1984-1988.

Model med indbygget blitzstyring og et større spejl.

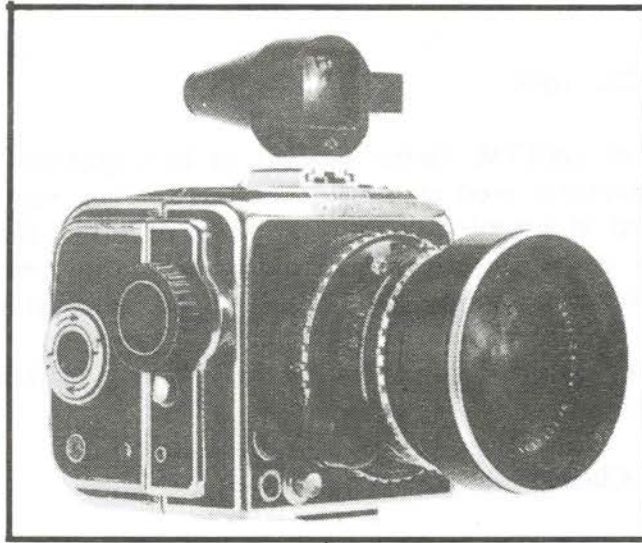
HASSELBLAD 553ELX. 1988-

Kameraet forsynes med en ekstra lysstærk matskive og spejlet er helt vignetteringsfri især for objektiver med lang brændvidde.

SWA - SERIEN. 1954-1959.

Serienr. 1.001-2.999.

Den første version hed **Hasselblad Supreme Wide Angle**. Det første Hasselblad-kamera med billedvinkel på 90 grader. Specialobjektiv **Zeiss Biogon 4,5/38** mm med centrallukker. **Compur-Rapid**.

Hasselblad Supreme Wide Angle. 1954-59-

HASSELBLAD Super Wide C, SWC. 1959-1979.

Lukkeren spændes automatisk i forbindelse med filmfremføringen.

HASSELBLAD SWC/M. 1979-1988.

Model til Polaroidmagasin. 1982 får **SWC/M** objektiv i **CF**-udførelse. Serienr. 142.112-

HASSELBLAD 903SWC. 1988-

Modellen forbedres med ny søger med indbygget libelle.

2000- SERIEN.

Kameraerne i **2000**-serien bygger på mekanisk tradition og elektronisk nytænkning. Kameraerne er forsynet med metalspaltelukker. **F** i modelbetegnelsen står for Focal Plane Shutter, spaltelukker, og **C** for centrallukker. Spaltelukkeren gør, at man kan skifte til objektiver med større lysstyrke. Kameraets lukker styres af elektronik.

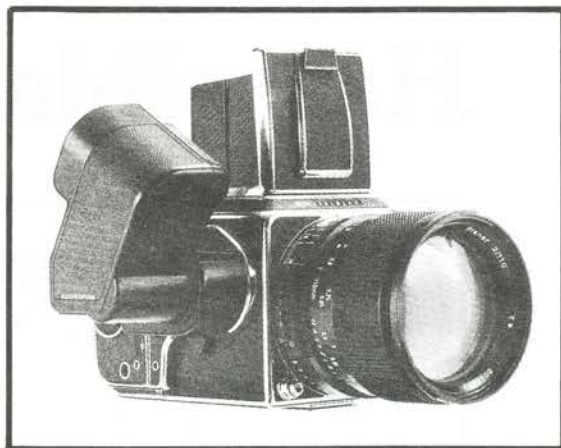
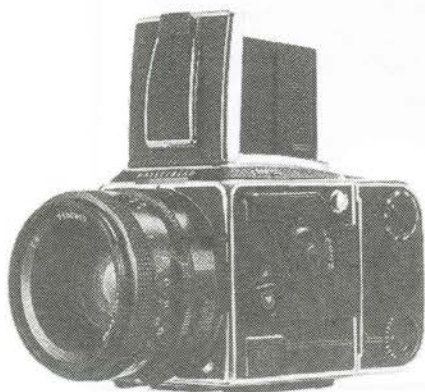
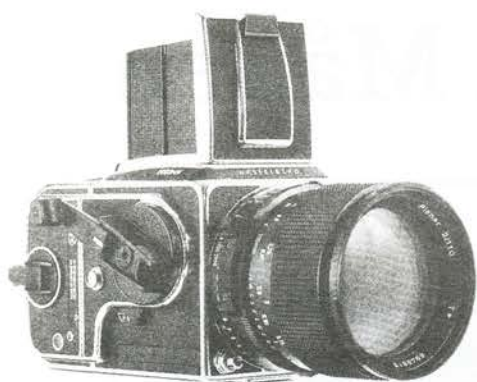
HASSELBLAD 2000FC. 1977-1981.

Denne model var den sidste Victor Hasselblad var med til at skabe, idet han døde den 5. august 1978.

Spaltelukker til 1/2000. Lysstærke lukkerløse **Zeiss-F** objektiver, 2,8/50 mm, 2,8/80 mm, 2/110 mm, 2,8/150 mm, 4/250 mm, og 4/350 mm. Den hurtige lukker har synkronisering til blitz på 1/90 sek. Spejlet, som er helt vignetteringsfri ved alle brændvidder, kan indstilles på tre forskellige funktioner. Kameraet er forsynet med håndsving, som kan frakobles filmfremføringen, herved kan der dobbelteksponeres.

Standardmagasinet giver 12 billeder 6x6 cm på 120 film. Samlet vægt 1500 gr. Dimension 180x110x104 mm.

Alle **C** og **CF**-objektiver kan bruges.

Hasselblad 2000FCW med påsat winder.

Hasselblad 2000FCW 1984-88.

Hasselblad 205TCC 1991-.

HASSELBLAD 2000FCM. 1981-1984.

Spaltelukker 1/2000.

Titan-lukkeren 0,014 mm tyk, accelerer op til 10 m/sek for at kunne opnå en X-synkronisering på 1/90 sek. Den beskyttes inden magasinet tages af.

HASSELBLAD 2000FCW. 1984-1988.

2000-kameraet med winder som tilbehør.

HASSELBLAD 2003FCW. 1988-1990.

En videreudvikling af modellen med lystærkere matskive.

HASSELBLAD 205TCC. 1991-

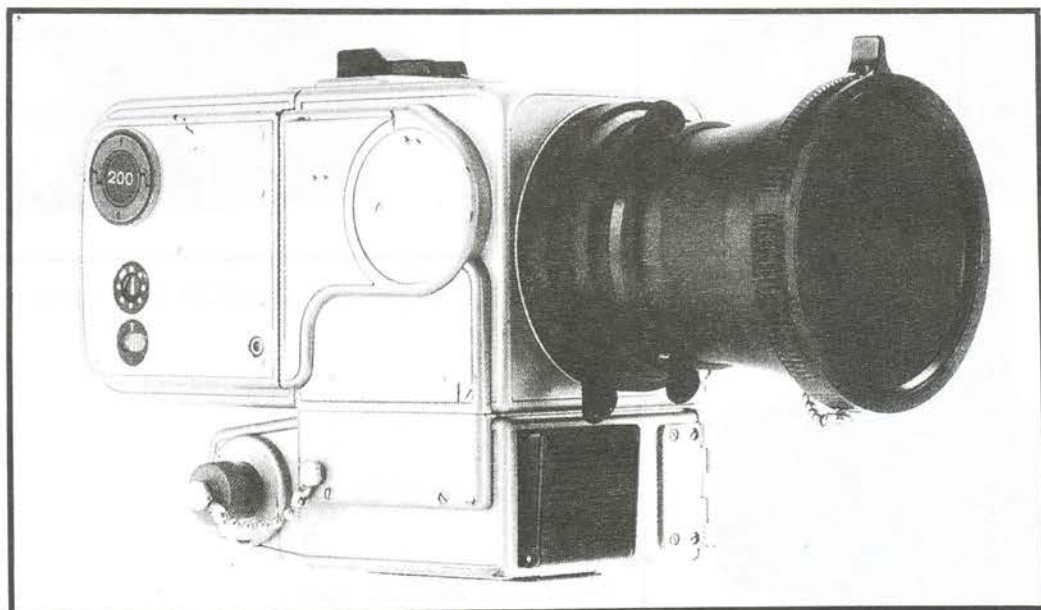
Det er et helt nyt kamera, men samtidig en integreret del af **Hasselblad**-systemet. Traditionelt opbygget, men med specielt eksponeringssystem. En yderst selektiv spotmåler og moderne digital datateknik kontrollerer spaltelukkeren med lukkertider fra 16s til 1/2000. Spotmålerens måleområde er kun 1% af billedfladen og målecellen er fuldstændig beskyttet mod indfaldende lys. Målesystemets område er 20 EV-trin. **TCC** betyder "Tone and Contrast Control".

REPARATION OG SERVICE

25 år efter produktionen ophørte, indstillede Hasselbladfabriken i 1983 al reparationservice på modellerne **1600F**, **1000F**, **SW** med objektiv, magasin og evt. tilbehør.

Fremover vil al reparationservice på kamera, magasin og objektiv ophøre 10 år efter produktionsstop. For enkelte tilbehørsdele må man regne med kortere tid.

Hasselblad på Månen

Hasselblad The Moon Camera. 1969.

Tekn. Dr. Victor Hasselblad

For første gang i historien har mennesket nået vor nærmeste nabo i rummet og efterladt et fodtryk på overfladen. Lad os derfor hylde disse modige unge mænd i vort århundrede.

Vi på Hasselblads kamerafabrik har i mange år arbejdet på at udvikle vore kameraer til at kunne dokumentere denne præstation. Hasselbladkameraer har været med ved alle tidligere rumflyvninger for NASA siden oktober 1962 i Mercury, Gemini og Apollo projekterne.

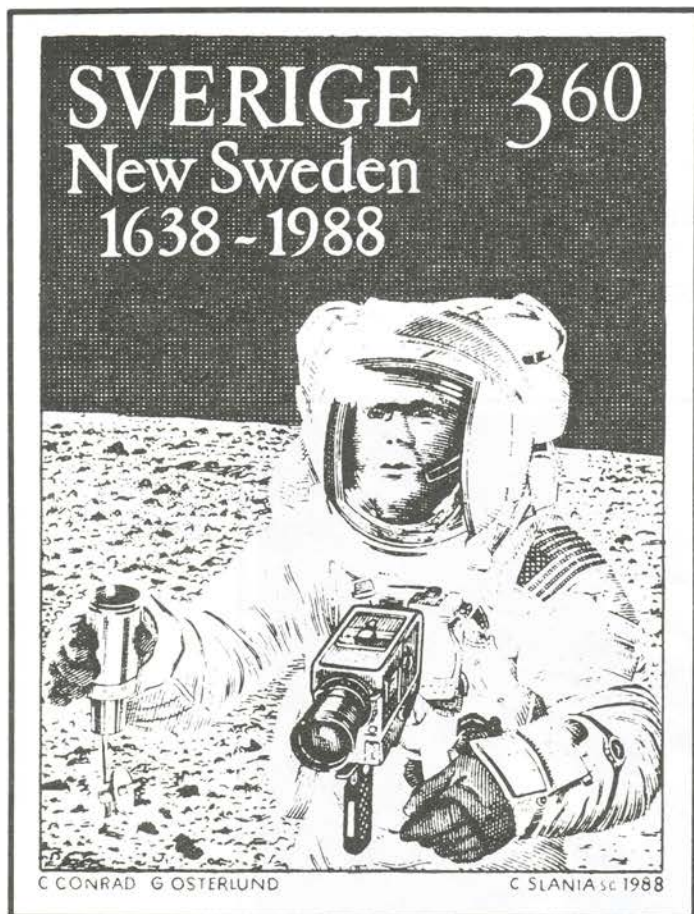
Vi er lykkelige over, at astronauterne er kommet tilbage fra disse flyvninger og måneekspeditionen, de har skrevet verdenshistorie, men også historie for Hasselblads kamerafabrik. Vi er stolte over at have oplevet menneskets første brug af Hasselbladkameraer på måneoverfladen.

De kameraer, som astronauterne Armstrong og Aldrin måtte efterlade bliver måske hentet tilbage til jorden som et unikt samlerobjekt.

Det fotografiske resultat, som vi har beundret i tidsskrifter over hele verden, er af stor værdi for den fortsatte udforskning af de forskellige områder af månen. Vi udtrykker vor beundring for såvel personalet på forsknings- og teknikercentret ved NASA, som for astronauterne, hvis udnyttelse af rumskibet og dets udrustning for at øge vor viden om månen.

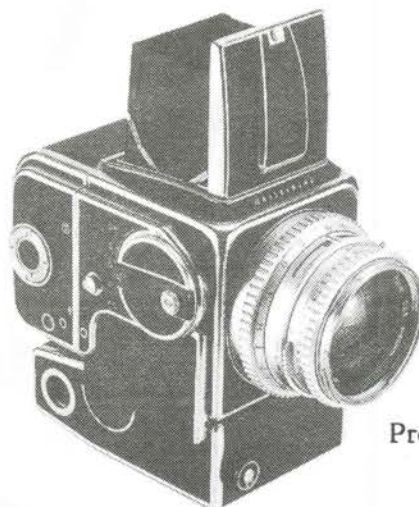
Rum-kameraerne

Hasselblad-kameraer er blevet anvendt af NASA siden oktober 1962. I alt er der optaget 30.000 fotografier med Hasselbladkameraer i rummet og på månen.

I 1988 kom et Hasselblad kamera på frimærke. Året 1638 henviser til grundlæggelsen af en svensk koloni på Nordamerikas østkyst. Astronauten Alan L. Bean med Hasselblad EL Data Camera på brystet spadserer på månens overflade i november 1969. Fotografen var Charles Conrad, som brugte samme type kamera med en Zeiss Biogon 5,6/60.

Da astronautens ansigt har været utydeligt på originalfotografiet har hofgravør Czeslaw Slania indgraveret et ualmindeligt grimt og kunstigt ansigt, men PR værdien har været enorm!

Prototype EL. 1963.

HASSELBLAD 500C.

Hasselblad 500C med **Planar** 80 mm (modificeret) var det første kamera, som NASA anvendte i rummet. Apparatet blev indkøbt af astronauten Walter M. Schirra i en fotoforretning i Houston, Texas. Rumturen tog 9 timer og 13 minutter. Modificeringen foretoges af NASA og bestod i at betræk, spejl, matskive og lysskakt fjernedes for at gøre kameraet lettere.

HASSELBLAD SWC.

Udstyret med **Biogon** objektiv 38 mm. Sendtes ud i rummet den 3. juni 1966 med Gemini 9. Specialkonstrueret søger. Kameraet blev anvendt under 4 rumture i 1966.

HASSELBLAD EC 500 EL/70 (Electric Camera).

Blev opsendt i kredsløb omkring månen 21.-27. december 1968. Under de 10 rundture omkring månen blev fremtidige landningspladser kortlagt. **HEC** var udrustet med magasin for 70 mm film.

HASSELBLAD EDC. (Electric Data Camera).

Et specialbygget motordrevet **500EL**. Neil Armstrong tog de første billeder af måneoverfladen den 20. juli 1969.

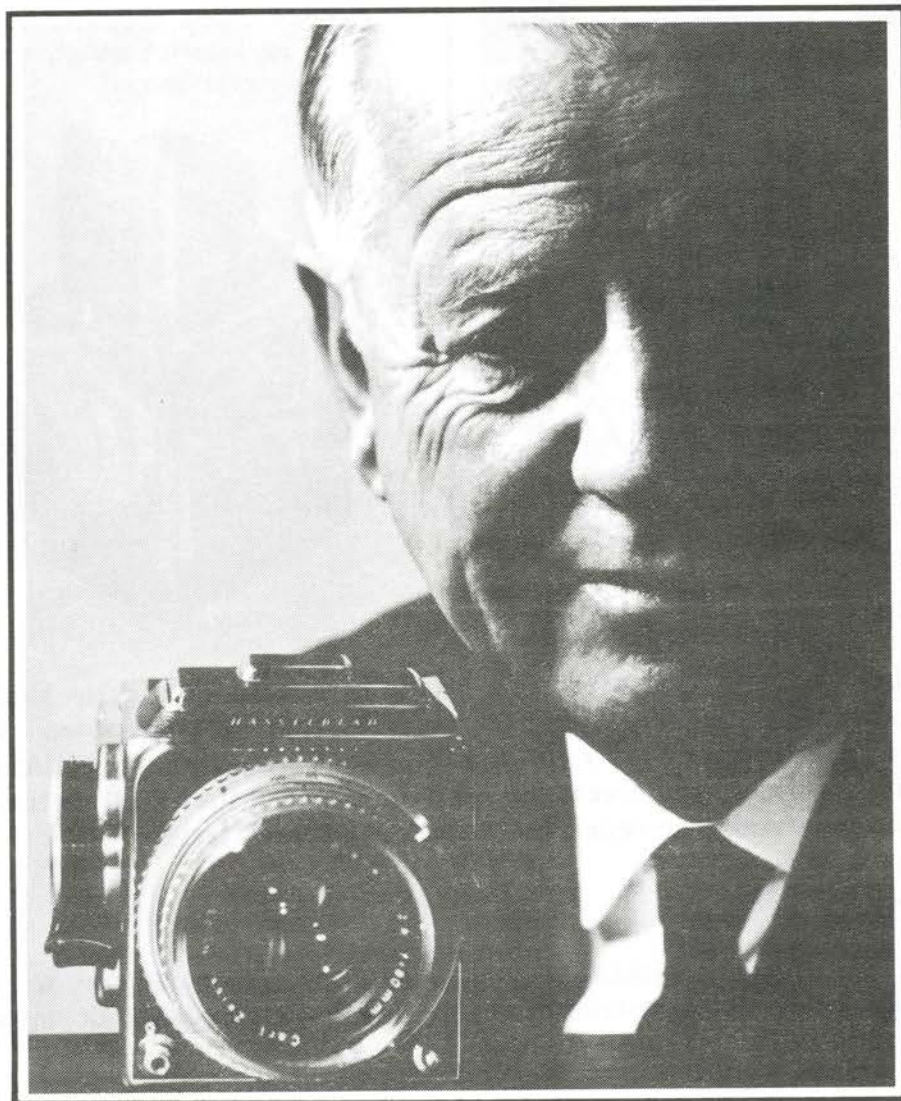
Kameraet var forsynet med **Biogon** 60 mm. I kontakt med filmen er anbragt en glasplade med målekors, som registreres direkte på filmen ved eksponeringen, gælder alle optagelser foretaget på månen 1969-1972. De 12 **HEDC** kameraer ligger stadig på måneoverfladen. Kun magasinerne kom med hjem.

TIL AFHENTNINGSPRIS!

For særligt interesserede samlere er de efterladte Hasselbladkameraer på månen at finde følgende steder:

Det første månekamera, Mare Tranquillitatus.

Ved Taurusbjerget ved Mare Serenitatis finder man apparater og objektiver fra Apollo 17, desuden ligger der andre steder yderligere 8 stk. med superfine Zeiss objektiver - garanteret støvfri!

"I am the Camera" - Victor Hasselblad.

LITTERATUR:

HASSELBLAD-BOGEN - "I am the camera".

120 sider. 20,5x30 cm. Gennemillustreret med god og informativ tekst.

Udkommet på svensk, engelsk og tysk. ISBN 91-85228-61-3. 1981.

Kan rekv. hos Hasselblad AB, BOX 220, S-401 23. Göteborg. Sverige.

H. Freytag: The Hasselblad Way. Focal Press. New York. 1968.

ISBN 0 240 50649 9.

Tony Angermayer: Hasselblad Praktikum. IM Heering-Verlag 1975.

ISBN 3 7763 3350 2.

Diverse tyske, engelske og amerikanske fotoblade.

Hasselblads egne publikationer.

Iøvrigt velvillig bistand fra:
Danmarks Fotomuseum. Herning.
Niels Resdahl-Jensen.

Photographia * Museu "VICENTES"

Eric Secher

Fotograferne Vicente

1846 - 1982

FUNCHAL, hovedbyen på den idylliske ø Madeira, kan ikke just benævnes som den fotografiske verdens navle.

Men overraskende nok kan den lille by alligevel prale af en imponerende fotografisk historie, som er samlet i et museum, der er helliget fotograferingens kunst.

Mange af de udstillede genstande vidner om den helt usædvanlige familie VICENTE. Fire generationer af fotografer, som fik deres liv til at gå med at fotografere øen, dens indbyggere og besøgende over et helt århundrede.

Madeiras indbyggere aflagde regelmæssigt besøg i familie-studiet for at blive fotograferet på vigtige tidspunkter af deres liv, ved dåb, når de blev gift mm.

Et studie, næsten identisk med det Vicente familien brugte, udgør grundstenen i museets udstilling.

Vicente den I

Vicente Gomes da Silva var den første i rækken af fotografer. Han blev født den 12. marts 1827 som søn af forretningsmanden, Domingos Gomes da Silva og Maria Joaquina. Han studerede malerkunst og grafisk håndværk, og blev berømt for sine høje kvalitetsmål.

Han var en mangesidet kunstner med god smag, rost af sine samtidige, og fulgte altid med i europæiske nyheder.

Forretningen blev grundlagt i 1848, samme år som han giftede sig med Maria Christina. Hans første oplevelser med daguerreotypiet går sikkert tilbage til den tid, men vi ved intet derom.

På et tidspunkt i 1850'erne begyndte Vicente senior at eksperimentere med det nye medium: fotografi. Men først i 1865 købte han et hus i den centrale del af Funchal, hvor han indrettede et studie og blev fotograf!

"Photographia Vicentes" er det første fotografiske atelier, der blev åbnet i Portugal, og det eksisterer stadig.

På det tidspunkt var der dog andre aktive fotografer på øen, bl.a. en englænder ved navn Atkinson. Men Vicentes succes i dette relativt nye medium blev nok fremmet af, at han var den eneste fotograf, der havde lov til at bruge det kongelige portugisiske våbenskjold bag på sine fotografier.

Fire generationer af fotografer!

Materiale og oplysninger stillet til rådighed af Danmarks Fotomuseum og Per Ask Nielsen, Herning.

Baggrundstæpper

I løbet af 1880'erne gik Vicente junior i sin faders fodspor ind i forretningen og studiet. Han opbyggede et stort studie på første sal, med en forhøjet platform, køreskinner for baggrundstæpperne og et nordvendt ovenlysvindue. Vicente junior monterede flere forskellige malede baggrundsstykker på sine køreskinner, et havemotiv, et landskab og et søstykke. Alt efter kundens smag kunne man således let trække den ønskede baggrund frem til fotograferingen.

Det var ikke nogen let sag i 1800-tallet at skulle skaffe fotografisk udstyr, og slet ikke på en ø som Madeira. Vicente byggede derfor selv et stort pladekamera med pneumatisk lukker samt et lodretstående forstørrelsesapparat.

Vicente jun. begyndte med at føre et nøjagtigt arkiv over alle pladerne, samtidig med grundige notater om sine modeller. Alle kunder, som benyttede studiet blev registreret med alle detaljer, og selv om han rejste rundt på øen for at fotografere, sørgede han altid for at notere alle detaljer om steder, modeller og tidspunkter.

Det anslås at hele samlingen af Vicente's plader og negativer rummer omkring 380.000 numre. Dette lader formode at man har fotograferet størstedelen af Madeiras familier over flere generationer. Vicente senior døde i 1906, i en alder af 79 år, vel vidende at hans elskede forretning ville blive ført videre, ikke kun af sønnen, men også af sønnesønnen. Det blev endda til endnu en generation af Vicente, idet oldebarnet af Vicente senior, Vicente Bettencourt Gomes de Silva kom til at føre familie-professionen videre.

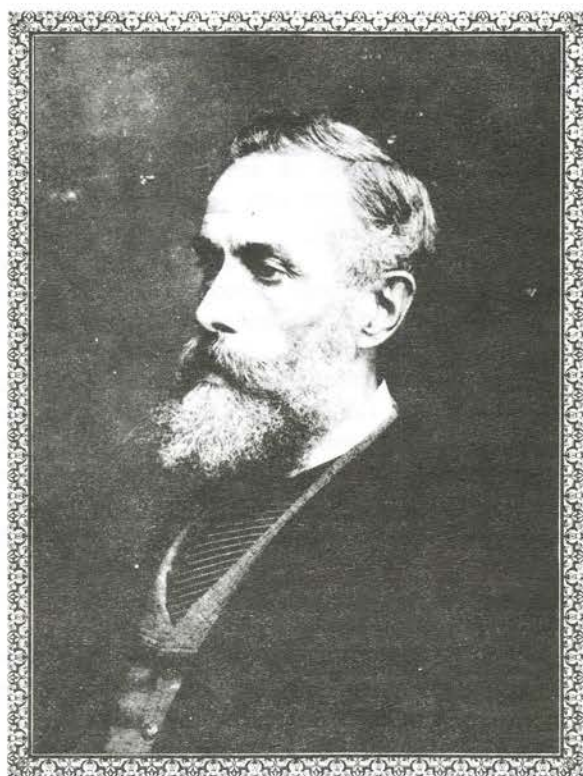
Trist nok forsvandt navnet Vicente efter 1960, men forretningen forblev i familien, idet Jorge Bettancourt da Silva ledede den helt op til 1973, da firmaet blev opløst og integreret i selskabet "PATIO". Kort tid derefter indså den stedlige regering den store værdi Vicente familiens optegnelser kunne have for hele samfundet, og man købte den øverste etage af studiet i 1979, og skabte dermed museet.

Bygningen i Rue da Carreira ser ud som den gjorde efter ombygningen mellem 1886 og 1887.

Et spring i tiden

At besøge atelieret i dag, er som at springe tilbage i tiden.

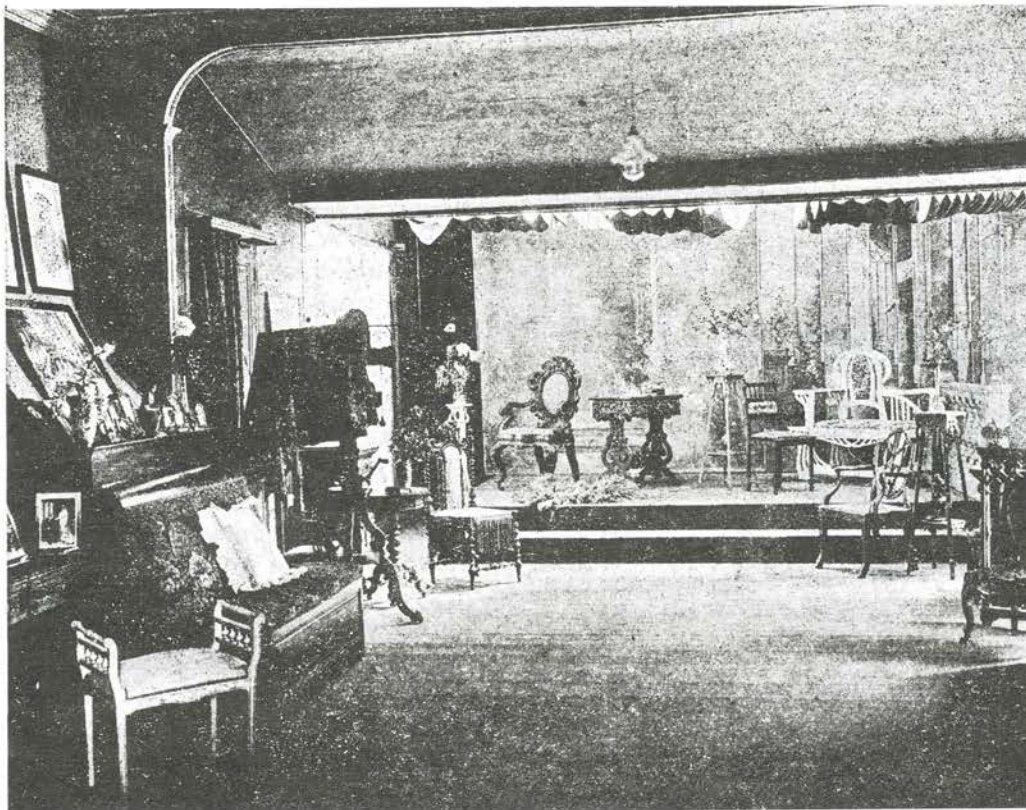
Viktoriaanske møbler står rundt omkring, det gamle bagtæppe er stadig på plads og det smukke, hjemmelavede pladekamera og forstørrelsesapparat ser ud som om de stadig kan bruges.

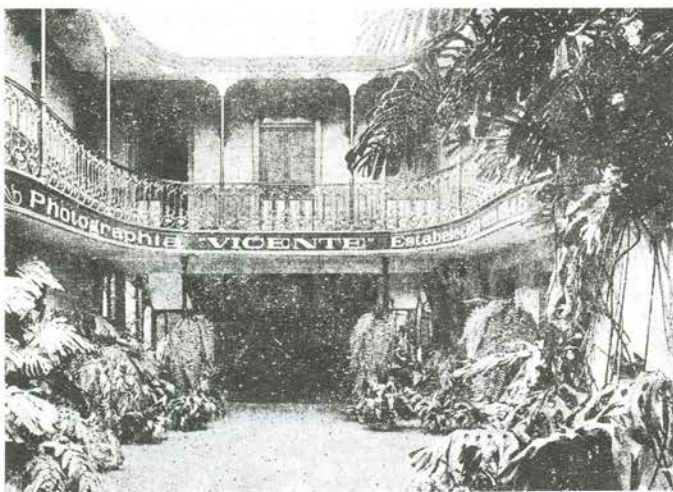
Grundlæggeren Vicente da Silva (1827-1906).

Hovedindgangen til det ærværdige gamle atelier og fotomuseum "Vicente".

Forhøjet platform, baggrundstæpper og nordvendt ovenlysvindue giver indtryk af atelierets bredde.

I underetagen er indrettet en hyggelig restaurant.

I forgemakket, hvor Vicentes kunder ventede på at det skulle blive deres tur til at blive fotograferet, er der en samling af gamle kameraer i glasskabe. Eksempler på Vicente's fotografiske kunst kan købes i form af postkort. Nedenunder er der en hyggelig restaurant. Væggene er dekoreret med scenerier fra øens historie, som bygningen af havnen og fra den berømte tandhjulsbane, som gik op ad bjergsiden i Funchal. Der er også billeder af nogle af de berømtheder, der har besøgt museet gennem tiderne - Sarah Bernhardt, Edward VIII, og Winston Churchill.

Hvis man studerer Vicente familiens arbejder indgående, vil man se, at de var dygtige håndværkere mere end store fotokunstnere. Ikke desto mindre har de efterladt sig nogle uvurderlige minder om fortiden.

Den store arv

Den mest værdifulde arv som familien har efterladt sig er det enestående fotografiske arkiv, som sammen med dag-for-dag optegnelser gengiver atelierets arbejde helt tilbage til 1884. Et enormt arbejde, som virkelig har krævet akkuratesse.

De første tre protokoller er desværre forsvundet. Registret starter den 20. september og numrene 1719 og 1720 forestillede en vis hr. Jose Rodrigues Pereira fra Campanario, som betalte 1000 "Reis", datidens mønt.

Endvidere er der omkring 380.000 negativer i glas eller planfilm (i formaterne 30x40, 18x24, 13x18 og 9x12).

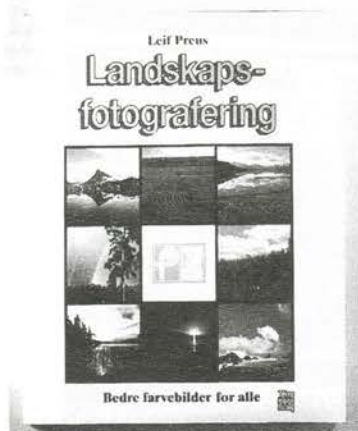
Der er både landlige scenerier og by-motiver fra en hel ø, der blot venter på at blive kopieret for at fortælle om de forskellige tidsaldre.

Der er mænd, kvinder og børn, familier og forretningssammenkomster, mennesker stående eller i en hængekøje, poserende i atelieret eller spontane situationer af personer i arbejdstøjet, i eksklusive kostumer, i reglementerede militæruniformer eller i eksotiske folkedragter.

Det er et uvurderligt minde om fortiden der opbevares her. En hel landsdels liv igennem et afsnit af historien.

Besøg dette museum når charterturen går til den farverige og smukke ø!

Boganmeldelser

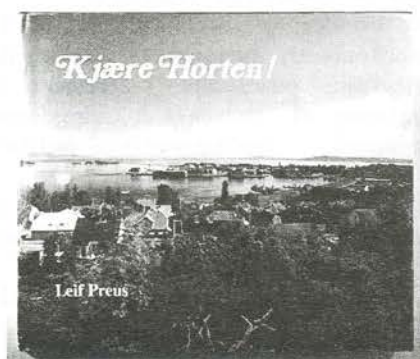
FLOT GRUNDBOG

Grundlæggeren af PREUS FOTOMUSEUM i Horten, Leif Preus har med farverig entusiasme skrevet en lærerig bog: Landskabsfotografering med undertitlen - Bedre farvebilder for alle. 88 sider format 24x30 cm, fineste tryk, smukkeste billeder forenet med en kyndig mands gode råd - enkelt og forståeligt. Kan du IKKE tage gode billeder efter at have læst denne bog - lades alt håb ude!

Teknologisk Forlag. ISBN 82-512-0327-9.

FLOT "DAGBOG"

Samme Leif Preus har tillige gjort en bog om sin hjemby Horten, 90 km. syd for Oslo. Titlen, Kjære Horten - er også det indtryk man får af forfatterens fotografiske- og billedmæssige kærlighed. 24x30 cm tværformat og godt 100 sider på glittet papir. 4000 optagelser ligger bag udvælgelsen, som ikke har været let, men resultatet perfekt. Leif Preus skriver, at det er en bog for de privilegerede - så sandt som sagt. En lille by's historie fortalt i tekst og billeder af en mand som KAN, MÅ og VIL elske denne lille norske idyl - beskedent antydes det, at byen har et fotomuseum. -

Goethes farvelære

Hvad er farve? Hvordan opstår farve. Hvordan virker farver psykologisk? Goethes energiske søgen efter forklaring på disse fænomener, der gjorde ham til en af farveteoriens mest markante pionerer. Bogen er et vægtigt tidsdokument og bidrag til farvevidenskabens udvikling.

Goethes betydning for fotohistorien er af periferisk art, på side 28 i artiklen om camera obscura læser man om, hvorledes hans brug af dette instrument forsøger at finde svar på optiske fænomener.

Hans studiepromenade i teknik og videnskab er vel på grænsen af hvad den litterære kan kapere - nuvel - bogen handler primært om farvelære, som sådan frydes man over ordenes fortryllende sammensætning. Farver er mere end at sætte blomster i vand. Det er en bog for natur-, farvefoto- og bogelskere

Den blev udsendt af Hernov's i 1988. "Goethes Farvelære", udvalgt og kommenteret af Rupprecht Matthaei. Oversættelsen ypperligt gjort af Sv. Krogh. Bogen er indbundet, format 24x30 cm. 208 sider. Tryk og billeder af høj kvalitet.

ISBN 87-590-2049-0. Kr.495,-

NY PRICE GUIDE.

Jim McKeown: Price Guide to Antique & Classic Cameras 1992-93. 8. oplag af det kendte priskatalog over klassiske kameraer er udkommet i nyt format og stærkt udvidet. Denne "telefonbog" er en uundværlig opslagsbog for enhver samler af fotografika.

900 sider, 2.500 billeder, 8000 priser.

ISBN 3-928126-98-9, ca. kr.400,-.

FOGTDALS ILLUSTRERET TIDENDE

Illustreret Tidende.

Søndag den 2. oktober 1859 udsendtes det første nummer af Illustreret Tidende - 20 år efter fotografiets opfindelse skulle det blive muligt at trykke fotografiske billeder, i første omgang dog ikke direkte. Man måtte stadig benytte sig af xylografien, hvor man skar eller graverede sit billede i hårdt endetræ. Herved kunne man overføre et fotografi til træklodsen og skære direkte efter det. Teknikken var langsom, men var velegnet til bøger, og som her, til Danmarks første ugeblad!

I det første nummer proklamerede man med "en udsigt over, hvad der har tildraget sig i de forskellige Lande; dernæst Biographier af mærkelige Personligheder, en Udsigt over hvad der foregår indenfor Videnskabens, Litteraturens og Konstens Omraade".

Illustreret Tidende skulle i mange år blive det national-liberale Danmarks nyhedsorgan på godt og ondt. I dag er bladene eftertragtede og kan læses med stor interesse. Palle Fogtdals forlag har sat sig som opgave at nyudgive udvalgte dele af Illustreret Tidende - som en tidskavalkade fra 1848 frem til 1993. Månedsmagasinet går frem tiår for tiår.

En sammensat redaktion med museumsinspektør Erik Kjersgaard som skribent borger for lædigheden. Teksterne er korte, præcise og beregnet som appetitvækker. Netop ugebladstanken. Formatet giver mulighed for flotte og smukke farvebilleder - alt i nobelt layout.

Hefternes indhold af fotografiske billeder har særlig vor interesse. Her kan man glæde sig over gensynet med gamle kendinge, men også "nyfundne". I hefte Nr.3 et daguerreotypi af H.C. Andersen. Billedet er vist retvendt, hvilket indebærer at ordensbåndet sidder i den forkerte side! Hefte Nr.4 har, foruden et skønt fotografi af Frederik den 7., et indlæg om daguerreotypiet, som bliver til fotografi. Blandt illustrationerne finder man to tegninger af camera obscura og et lysbilledapparat hentet fra Objektiv Nr.55, samt billeder udlånt af Danmarks Fotomuseum.

Det er med stor dristighed, man søsætter et projekt som månedsmagasinet Illustreret Tidende - vi håber at især mange unge læsere vil modtage tilbudet, hvor megen førstehåndsviden er at hente.

Vi vil på disse sider i de kommende par år følge historiens gang, genspejlet i magasinet Illustreret Tidende.

Illustreret Tidende.

Nr. 1.] København den 2. Oktober 1859. [19-Blad.]

Indhold.

Et Entree.

Illustreret Tidende har i det første nummer proklameret en udsigt over, hvad der har tildraget sig i de forskellige Lande; dernæst Biographier af mærkelige Personligheder, en Udsigt over hvad der foregår indenfor Videnskabens, Litteraturens og Konstens Omraade.

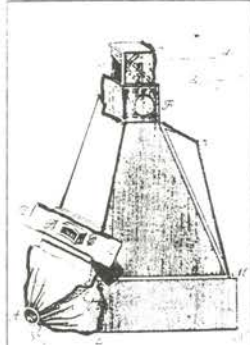
Illustreret Tidende har i det første nummer proklameret en udsigt over, hvad der har tildraget sig i de forskellige Lande; dernæst Biographier af mærkelige Personligheder, en Udsigt over hvad der foregår indenfor Videnskabens, Litteraturens og Konstens Omraade.

Illustreret Tidende har i det første nummer proklameret en udsigt over, hvad der har tildraget sig i de forskellige Lande; dernæst Biographier af mærkelige Personligheder, en Udsigt over hvad der foregår indenfor Videnskabens, Litteraturens og Konstens Omraade.

Illustreret Tidende har i det første nummer proklameret en udsigt over, hvad der har tildraget sig i de forskellige Lande; dernæst Biographier af mærkelige Personligheder, en Udsigt over hvad der foregår indenfor Videnskabens, Litteraturens og Konstens Omraade.

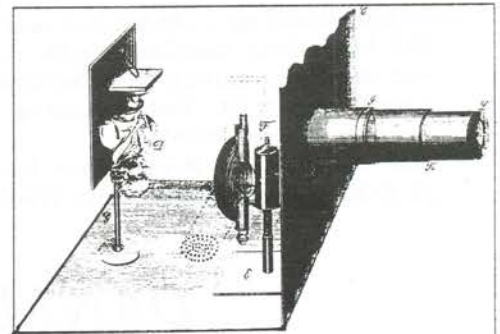
Et af de første daguerreotypier.

Δ Fotografiapparatet er paradoksal nok en ældre opfindelse end fotografiet.

Det var kendt siden den italienske renaissance som det bærbare Camera obscura - en kasse med en linse, der indfanger motivet, og et spejl, der reflekterer det ned på en skærm.

Det var et kært stykke legetøj, men også et hjælpemiddel for kunstnere, der hurtigt kunne aftegne billedet. Når man skiftede papiret ud med en lysfølsom plade, havde man et fotografiapparat. - Fra Objektiv nr. 55, 1991.

Δ Lysbilledapparatet er en gammel opfindelse - vistnok fra 1600-årene. Man lavede gennemskinnelige billeder på glas og projicerede dem op på en skærm ganske som moderne dias. Den forbedrede lysbilledapparatet, der gengav ikke-gennemskinnelige billeder og - om det skulle være - småfigurer. Her er en lille buste hængt op med hovedet nedad, så den kommer til at stå med hovedet opad på skærmen. - Fra Objektiv nr. 5, 1991.

Museumsklenodie 1

En jysk halvgård?

Blandt de effekter, som Danmarks Fotomuseum fik doneret ved nedlæggelsen af Fysisk-Kemisk Institut, Danmarks Tekniske Højskole, i februar 1991, var et dansk daguerreotypi. Dets oprindelse er ukendt. Man ved dog, at det har tilhørt professor Dr. phil. ved Den Polytekniske Læreanstalt, Chr. Winther. Denne har i sin bog *Fotografiens Udviklingshistorie* (1948) anvendt billedet på side 17, under betegnelsen "Daguerreotypi af en Jysk Halvgaard 1848".

Ekspertter ved Frilandsmuseet mener, at der kan være tale om en præstegård, muligvis på Viborg/Skive egnen. Billedet er af meget høj fotohistorisk værdi, idet udendørs optagelser er meget sjældne og i særdeleshed med 8 personer.

Det fotografiske bestillingsarbejde er nøje planlagt. Hver enkelt person på billedet er anbragt ved sin daglige gerning med "herskabet" yderst til højre.

Lysmål 7,7x9,7 cm. Med montering 12x14 cm. Yderligere oplysninger modtages gerne af Danmarks Fotomuseum!

(Tak til KODAK & H-Color, som har stillet papir og kemi til rådighed. Arbejdet er udført på KODAK's egen automatiske fremkaldermaskine af F. Berendt).

**DANMARKS
FOTOMUSEUM**
Museumsgade 28, 7400 Herning

Om at gå på loppemarked

»Mine bedste fund«

På et loppemarked kan spændingen ved at kigge i andre menneskers gamle sager blive næsten uudholdelig. Håbet om det uventede "fund" er hver gang et incitament.

Hvem har ikke hørt om den samler, der på Frederiksberg loppemarked for kun 300 kr. erhvervede det sjældne førkrigs "Contaflex" - eller den lykkelige herre, der "fandt" et fint gammelt "Leica" med fast optik for 98.- kr.

I Bistrup i Birkerød afholdes i gang om året loppemarked. En søndag i begyndelsen af juni måned kan der købes både møbler, bøger, husgeråd, tøj og mekanik. Som regel er der en speciel stand med radioer og båndoptagere og evt. foto.

Jeg styrer som regel mine skridt direkte mod standen med foto. Ofte er udbuddet skuffende - gamle Kodak boxapparater, nogle ligegyldige "Instamatic" apparater til 127 film, men for 5-6 år siden stod der et primitivt to-øjjet boxapparat med beredskabstaske i pap/læder. Det havde kun fra blænde 11, så det var absolut primitivt. Og tasken virkelig tarvelig, foret med gråt pap. Ved siden af lå en grammofonplade - en single til 45 omkr., den indeholdt "Frihedsbudskabet" - det var en indspilning fra 1965. Hvis jeg kunne få både det primitive kamera og pladen, så ville jeg byde 75 kr. - det var absolut højden. Buddet blev godtaget - oven i købet med tak. De to andre Kodak boxapparater lod jeg ligge, selv om de kunne erhverves for 25 kr. pr. stk..

Det nyerhvervede apparat stillede jeg ind på hyl- den blandt mine øvrige primitive boxapparater idet jeg samler på boxapparater, der har andre farver end sort. Et par aftener senere kom jeg til at tænke på, at mit nyerhvervede to-øjjede boxapparat var af mærket Zeiss - det hed "TENGOFLEX" (se bagsiden af Objektiv nr.57), men det sagde mig ikke noget, så derfor slog jeg op i fotosamlerens "bibel" den amerikanske "Mc Keown's Price Guide to Cameras" med "over 7000 current prices".

Jeg troede knap mine egne øjne - måtte op og vække min kone selv om det var søndag aften og over midnat - "Blind høne finder også et korn" mumlede hun og vendte sig om på den anden side.

I kataloget stod der "TENGOFLEX. VERY RARE - VALUE 400-800 U.S. Dollars - og det var dengang dollaren stod i 10 kr.

Jeg kom i befpelse til at tænke på vort besøg i sommeren 1984 hos den amerikanske fotosamler, Jack Naylor i Boston. Hele hans kælder var fyldt systematisk op med kostbare apparater - over 4000 ialt - og hvert eneste apparat havde sin egen historie, - jeg mindes bl.a. Margaret Burke Whites apparat, - det hvormed hun fotograferede Gandhi. Straks næste dag skrev jeg til Jack Naylor og fortalte om mit fund - og der gik ikke mange dage før han svarede, at en af hans venner netop savnede det sjældne apparat.

En sensation

Det viste sig at være en virkelig sensation. Det var fremstillet i et meget begrænset antal i 1942 og fra Tyskland eksporteret til Sverige. Pappet i B-tasken kunne let forklares på grund af krigens mangel på ægte læder. Den amerikanske samler foreslog en pris på 500 US dollars - og jeg må tilstå, at det kunne jeg ikke stå for. Tre uger senere modtog vi en check på det lovede beløb, men inden afskibningen havde jeg dog fotograferet det sjældne, iøvrigt ikke særlig interessante kamera.

Loppemarked i Lyngby

Et af de mest kendte loppemarkeder afholdes i sommerhalvåret på den store parkeringsplads bag Lyngby Storcenter - hver søndag formiddag. To interessante fund herfra vil jeg fortælle om: På jorden bag en stand med alle mulige køkkensager stod en søndag en underlig, meget snavset symaskinelignende genstand. Ved nærmere øjesyn viste det sig at være en fonograf - uden tragt og uden det beskyttende låg, der normalt dækker over indmaden. For 250 kr. kunne den støvede genstand erhverves - da både tragt og optræksnøgle manglede, og da den så så snavset og defekt ud, var prisen ikke højere.

Hjemme i mit lille værksted fik jeg lukket kassen op, så de ædlere dele afslørede. Det var ganske naturligt, at nøglen manglede, det viste sig nem-

Det ny erhvervede Tengoflex - Value 400-800 dollars (1985).

lig, at valsen blev drævet af en gammeldags elektromotor. "Parlograph", Berlin 1910, Carl Lindström. Motoren var til 110 volt og kørte uden mærket og lydløst. Stadig savnede jeg dog en tragt - uden en sådan, ingen lyd.

På antikvitetsudstillingen i september i Forum erhvervede jeg en fjedertrukken Edison-fonograf med tragt fra 1902. Den var ikke just billig, men tragten passede på den gamle tyske fonograf. Gennem en skolekammerat, der ejer en metalvarefabrik kom jeg i forbindelse med et mærkeligt gammeldags værksted i København.

Et værksted i Rådmandsgade, hvor man udelukkende beskæftiger sig med at "trykke metal". Da maskinarbejderen så min tragt, og jeg spurgte, om de kunne lave en magen til, svarede han ja, - det vil koste 1200 kr.! Jeg ømmede mig lidt - "Er det til dig selv? - "ja" - "Nå - så siger vi 500 kr. Kom igen om en uge".

Det lod jeg mig ikke sige to gange. Spændt dukkede jeg op til den aftalte tid, og nu viste det sig, at man havde fremstillet hele to næsten ens nye tragte, - men det sjoveste ved det hele var, at jeg nu fik lejlighed til at se, hvordan man bar sig ad.

Maskinarbejderen blev spændt fast til den drejebænk lignende maskine, - en plan rund aluminiumskive fastgjordes på den roterende aksel og så gik det løs med en metalstang, der havde en rund knop i enden - først var pladen dog fedtet ind. Ved at trykke på bagsiden af den roterende flade skive opstod lidt efter lidt en tragtformet eller kegleformet genstand. Jeg fik selv lov at prøve - der skulle virkelig lægges kræfter i for at opnå et resultat.

Jeg fik lov at gennemfotografere hele processen - og det viste sig, at Arbejdersmuseet meget gerne ville erhverve et komplet album med fotos af processen.

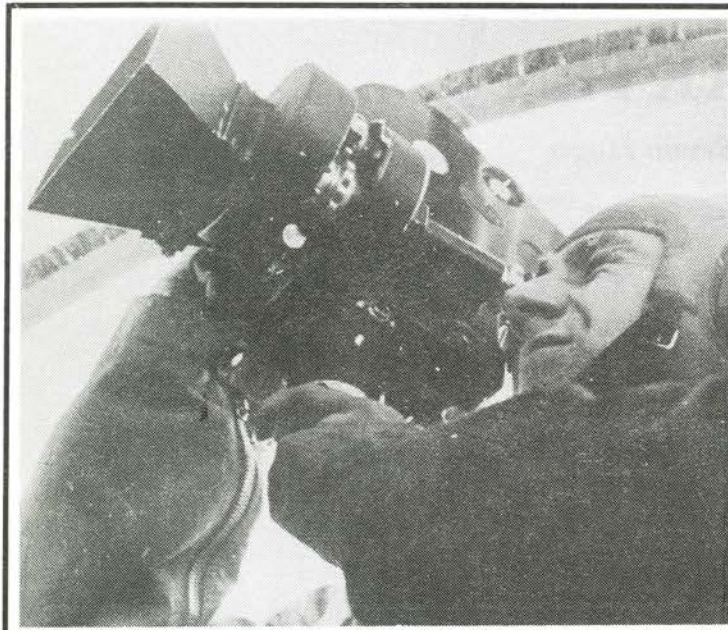
Den nye tragt blev let påsat den gamle tyske fonograf - skønne toner lød ud i stuen - en af de gamle valser var revyvisen "Augusta" fra 1911. Nu viste det sig, at fonografen også kunne optage vore stemmer, der var to stillinger på apparatets membrandåse - "optage" og "gengive" - med en speciel safir for hver indstilling. Det skrattede naturligtvis lidt - men i betragtning af apparatets alder, så var det en morsom oplevelse. Skæggest blev det, da familieeklenodiet Otto Jespersens optagelse af sin svigerfar fra 1903 (min tipoldefar) tonede ud i rummet. "Mit navn er Franz Djørup, - jeg er født den 20. september 1813". Herefter fulgte det lille digt, der i tidens løb er blevet familieej:

"Enighed og kærlighed
det er livets herlighed
komme og besværlighed
lettes det med kærlighed."

Det største, og på en måde mest interessante fund jeg indtil nu har gjort, - ja, det var også en søndag, bag Lyngby Storcenter.

Ved en stand stod en mig ubekendt herre og faldt gamle fotografier - der var bl.a. fotos af gamle filmstjerner, f.eks. Ann Todd som ganske ung - og med filminstruktør og filmapparat i baggrunden. Et andet gammelt billede fra tyverne viste filmmanden Johnson på ekspedition i Afrika, og der var et skægt billede af en arabisk klædt israelsk pige omgivet af en halvcirkel af fotografierende spejderpiger - det var fra ca. 1930 fra en spejderjamboree i England.

Det mest spændende kom længere nede i bunken - det drejede sig om originale tyske pressefotos fra 1940. Tyske soldater på march ind i Frankrig - på sejrtog kan man næsten sige. Tyske fly over London, tyske troppers indtog i Paris i juni 1940 -

Kameramanden filmer over London.
12. november 1940.

Hjemvendt fra et togt over London skal
filmkassetten viderebringes af en
ordonnans. 12. november 1940.

enkelte nazispidser såsom Goebbels, Göring og flyveren Udet. Den unge dygtige flymajor Adolf Galland til te hos Hitler, juleaftensdag 1940 - franske fanger med hånende tysk tekst - alle billeder havde officiel tysk tekst bagpå med angivelse af dato, fotograf m.v., alle havde tilhørt "Deutsches Reichsbahn" - mærkeligt. Det endte med, at jeg af historiske grunde erhvervede hele bunken - der var over 1200 fotos - alle stammede fra "Franks billedbureau" - men de så ud til at have ligget mange år i en kælder.

Kun ganske få fotos var fra Danmark, det vigtigste viste en nedskudt britisk bombemaskine ved Aalborg lufthavn - et par viste tyske lagre af dansk smør og bacon. Et dusin billeder var fra Norge fra erobringen i 1940.

Jeg skrev til det norske Frihedsmuseum og det viste sig, at i hvert fald eet af billederne var ukendt for nordmændene, så det bad de om lov til at erhverve.

Det mest interessante fotos forestillede tre personer - en tilfangetagen britisk pilot sammen med en smilende tysk flyver (med en Leica på maven) og til højre for dem står en tysk mørkkledt soldat med pistol i bæltet. Ved nærmere eftersyn, viste det sig, at denne person var indføjjet ved "rive-metoden" - han stammede fra en helt anden optagelse. Måske var han indsat for at tyske avislæsere ikke skulle få det indtryk, at man var på alt for venskabelig fod med fangerne. Et andet billede viste et hus, der var delvist ødelagt ved det allerførste britiske bombetogt mod Berlin - et nålestik fra slutningen af august 1940.

Den store samling tilbød jeg "Bundesarchiv" i Koblenz. Jeg troede "min lykke var gjort" da jeg købte billedsamlingen - der også indeholdt fotos fra Hitlers kupforsøg i München i 1923. Et par år tidligere havde jeg nemlig ved et loppemarked på Charlottenlund Traverbane erhvervet et tysk presesfoto fra 1942. Det forestillede bygningen af en enorm træbro over Dnjepr - købspris kr. 30 - salgspris hos Cornwall DM 38. - altså en firdobling af "indsatsen".

Så let gik det ikke med billedsamlingen. "Bundesarchiv" oplyste, at man havde rigeligt af den type billeder.

"Imperial War Museum" i London viste sig at være så fattigt på midler, at det bedste man kunne tilbyde var det halve af den pris jeg havde givet. Gode råd var nu dyre - en annonce i Club Daguerre's medlemsblad satte mig dog hurtigt i forbindelse med en tysk samler, der var villig til at betale en anelse mere, end jeg havde betalt. Det var så i orden, for jeg havde ikke råd til at beholde alle de mange billeder - kun ca. 150 stk, som havde min særlige interesse beholdt jeg med henblik på historieundervisning, - så på den måde fik jeg alligevel meget ud af den historie.

Udover de her nævnte sager har jeg gjort mange morsomme fund - ikke mindst af tekniske små apparater, optiske instrumenter m.v. ja, sågar en lille mekanisk legetøjshest fra Dronning Elisabeths kroning i 1953 - den kunne erhverves for 40 kr, da fjederen var sprungen, men den kunne jeg reparere, så nu har jeg en livagtig trommeslager højt til hest - han minder mig om, at det snart er loppemarkedtid igen. Jeg glæder mig.

KONTAKTEN

Redaktion: *Svenn Hugo*

Gert Pedersen vil fra dette nummer blive afløst af bestyrelsesmedlem Svann Hugo. Forhåbentlig vil han kunne afse den tid, som det kræver at holde "KONTAKTEN" i sticket - og få effekt ud af det!

ALLE HENVENDELSER VEDRØRENDE "KONTAKTEN" BEDES RETTET DIREKTE TIL REDAKTIONEN.
D.F.S. TEGLGÅRDSVEJ 308. 3050 HUMLEBÆK.

Brevkassen:

MERE SERVICE.

Spørgsmål: Knud Nielsen, Middelfart, efterlyser en medlemsfortegnelse med angivelse af de enkelte medlemmers samlerobjekt.

Svar: Vi forsøgte et system for ca. 10 år siden - desværre negativt, men vil nu atter tage idéen op hvilket vil fremgå af vedlagte skrivelse.

FIN STAND ELLER IKKE.

Svend Nielsen, Frederiksberg, synes at moralen med hensyn til korrekt angivelse af tilstandsbetegnelserne A-D på formidlingsalgslisten er for lav, således at medlemmer i provinsen kan føle sig fuppet.

Svar: Vi har kun haft ganske få sager i bestyrelsen - men gør opmærksom på AT ÆRLIGHED VARER LÆNGST!

Sotheby's auktion

Den 14. april 1992 begyndte en stor billedauktion hos Sotheby's i New York over fotografier - alt til fordel for velgørende formål.

Tina Modotti's billede "Roses" gik for 165.000 dollars lig med over 1 million kroner. 12 fotografier af Mapplethorpe (Louisiana 1992) gik for en pris af ca. 20.000 pr. stk. 1 Man Ray billede gik for 40.000 dollars og André Kertész' billede af en sort kat nåede hammerslag ved godt 300.000 danske kroner. Mange af billederne er for almindelige og priserne horrible. Museet for Fotokunst. Vogt dig!

ANNONCE

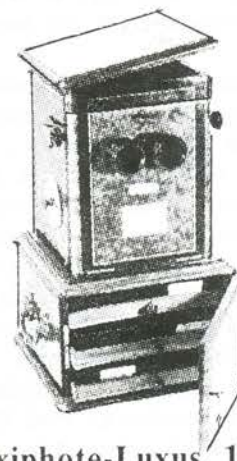
SÆLGES/BYTTES: Smalfilmopt, 8 mm standard, Bell & Howell 624 EE Autoset, taske. Tilstand A. 65 92 65 99.

KØBES/BYTTES: Field kamera 4x5" haves. Ønskes PLAUBEL 4x5" teknisk kamera, vidvinkelbælg, kompendium samt tilbehør fx. 13x18 cm bagstykke og ekstra lang bælg. 65 92 65 99.

KØBES: Mellepring der omsætter Leica M39 gevindet til Leica-M bajonetten, så jeg kan sætte gevindobjektiver på en M3. 65 92 65 99.

SÆLGES: Samling af bøger om radioteknik og amatørradio. Kortbølgeamatørens håndbog 1950 og 1960. Ring efter liste med priser. 65 92 65 99.

SÆLGES: Russisk stereokamera SPUTNIK (1960). 6x13 cm (120 film) F4,5/75 mm. Tilstand A. Kr.2000,-. View-Master betragter og 20 hjul. Kr.110,-. 31 56 56 41, 16.00-22.00.

Taxiphote-Luxus, 1910
\$ 2.670,- / £ 1.550,-

NB - det vedkommer også dig!

M. Ørsted-Bagger

Er du som jeg, - ret så russen i toppen, så se lidt praktisk på tingene. Når man har holdt 7×10 års fødselsdag, er det vanskeligt at slå bremserne i, farten stiger for hvert år du runder.

Inden du stöder panden mod "muren" så fåt penne og underskriv vedlagte erklæring, - at anbringe fastsat i det evt. Testamente, inden dette underskrives for Notaren.

Hvor der er tale om privat skifte, kan dokumentet overlades din advokat eller muligvis arvtager i boet.

I din egen interesse bør du fremsende en berigtiget kopi af dokumentet til "Dansk Fotohistorisk Selskab".

med venlig hilsen

M. Ørsted-Bagger

Bestyrelsen har modtaget følgende forslag fra et mangeårigt medlem, M. Ørsted-Bagger - det fine håndskrevne indlæg bringes her til eftertanke!

TESTAMENTARISK BESTEMMELSE:

Ved min død, skal følgende fotohistoriske effekter vederlagsfrit overlades Danmarks Fotomuseum, Herning.

Sæt kryds: X - ingen.

X - følgende:

X - følgende eller resterende effekter som arvinger ikke ønsker at modtage til den værdi "Dansk Fotohistorisk Selskab" ansætter, overlader til formidlingssalg i D.F.S., der afgiver opgørelse over opnåede priser minus procenter.

De vedrørende lister er nummereret fra nærværende side 1 til og med side -. Ejerens underskrift, cpr. nr.

»Dit og Dat«

Generalforsamling og Landsmøde

Tune Laug

Årets generalforsamling og landsmøde blev traditionen tro atter afholdt i Odense på Brandts Klædefabrik. Vi var i år blevet lovet større og bedre lokaler, men på grund af svigtende kommunikation, kommunen og museet imellem, var håndværkerne rykket ind, og vi måtte tage til takke med de gamle lokaler!

Loppemarkedet indledte landsmødet - udbudet var på det jævne og efterspørgslen noget anstrengt, hvilket nok skyldes de mange formidlingsalgsvarer, som har været udbudt de sidste par år.

Efter loppemarkedets afslutning var der en pause på to timer, hvor medlemmerne kunne gå ud i den smukke fynske "hovedstad" og få stillet deres sult.

Præcis klokken 14:30 bød formanden, Niels Resdahl-Jensen forsamlingen velkommen til årets generalforsamling. Dirigent blev Henri Mæhle, som konstaterede at generalforsamlingen var lovligt indkaldt, og gav derefter ordet til formanden.

Formandens beretning

Niels Resdahl-Jensen rekapitulerede årets mange aktiviteter, møder, formidlingsalg og loppemarkeder. Temanummeret KANON-FOTOGRAFEN, en lille kulturhistorisk perle, samt udstillingen på Arbejdermuseet "En flittig mand", var blevet en stor publikumssucces. Formanden fastslog, at samarbejde med diverse museer også fremover vil være en del af vort udadvendte virke.

Herefter blev de mange bidragydere til Objektiv takket. TAK til alle annoncører, firmaer, korrekturlæser og ikke mindst Niels-Ove Rolighed for udprintning m.m. Formanden kunne til slut meddele, at medlemstallet var steget til 364. 220 øst- og 116 vest for storebælt, samt 28 udenlandske. 52 er institutioner og 50 firmaer. Formandens beretning var slut og alle klappede!

Foreningens regnskab

Niels-Ove Rolighed fremlagde regnskabet og redegjorde for en skrive fejl i det omdelte regnskab, denne vil blive rettet til Objektivs september nummer. Regnskabet balancerede fint og blev vedtaget enstemmigt.

Valg til bestyrelsen

Gert Pedersen ønskede at udtræde af bestyrelsen. Niels R.-Jensen og Niels-Ove Rolighed blev genvalgt. Herefter har bestyrelsen følgende sammensætning:

Formand: Niels R.-Jensen.

Næstformand: Tune Laug.

Redaktør: Fl. Berendt.

Kasserer: Niels-Ove Rolighed.

Jylland: Kaj Kempel.

Sjælland: Svenn Hugo.

Valg af revisor

Jes Asmussen ønskede at udtræde og i stedet valgtes Henri Mæhle og Lars Schönberg-Hemme blev genvalgt.

Forslag og kontingent

Der var ingen indkomne forslag og kontingentet forbliver uændret på 200,- kr. årligt.

Under EVENTUELT blev der rettet to spørgsmål fra salen:

Hvorfor blev der ikke arrangeret kollektiv transport fra København?

Svar: Nyordning hos DSB har umuliggjort det - desuden er det ikke nogen økonomisk fordel, da mange medlemmer har rabat kort og lign.

Ørsted-Bagger foreslog et indlæg i Objektiv vedr. ældre medlemmers mulighed for afvikling af deres samling m.m.

FORMIDLINGSSALG

Fortegnelse over de af medlemmerne udbudte
fotografica ved formidlingssalget d.25.4.92.

Nr.	Beskrivelse	tilstand.	min.kr.	h-slag.	Nr.	Beskrivelse	tilstand.	min.kr.	h-slag.
1.	Primo-JR, to-øjet 4 x 4, Japan, BT	A		700,-	44.	Kikkert Colmont, Paris 8 x 30, BT	C	100,-	60,-
2.	8 mm. Elmo Zoom + håndtag + BT			20,-	45.	Small, opt. m. zoom, dobb. 8 + Yasicha ref. defekt baggr. luk.			100,-
3.	8 mm. Bell & Howell			110,-	46.	Viewmaster projektor m. billedhiul	B	150,-	320,-
4.	Rotii lommetastiv + etui			20,-	47.	Kikkert m. beredskabskasse	CD		70,-
5.	Zeiss Moviescop 8 mm Viewer + brædt, splejser og orig. kasse.			70,-	48.	Agfa Super Isolette, Solinar 3.5, kobl. afst. m., BT	A		800,-
6.	Leitz Prado 250			240,-	49.	Weltax 6 x 6 - 4.5 x 6, Steinheil Cassar 1:2.9	BC		140,-
7.	Leitz rensesørste i orig. etui			30,-	50.	Ferrania 6 x 9, Terog 1:4.5, BT	A		140,-
8.	Div. Leitz filtre og filmpatroner			70,-	51.	Unitah 8 x 10, Litonar 1: 6.8	C		200,-
9.	Leitz summar modlysblænde			30,-	52.	Agfa Standard Anastigmat 7.7	A		220,-
10.	Leitz universalsøger MILKÅstrøm type			240,-	53.	Rodekasse			20,-
11.	Nærstilller for hektor og summar			220,-	54.	Rodekasse			160,-
12.	Zeiss ikonta 520/18			220,-	55.	Dekko 16mm filmfremviser org. karton	BC	150,-	170,-
13.	Agfa Lykimeter			80,-	56.	Eumig 8mm filmfremviser med kuffert	BC	150,-	130,-
14.	Minolta 16 - Ps			150,-	57.	Praktica F.X.3. 2.8/50	AB		260,-
15.	Voigtlander Vito CL, Lanthar 2.8/50	BC		80,-	58.	Mamiya/Sekor auto XTL. 1.8/50 og 3.5/200	B		220,-
16.	Et bundt fotoblade			50,-	59.	Contaflex Super BT	A	700,-	
17.	Bauer 8 mm. fremviser + optager			120,-	60.	Hasselblad 1000F, Tessar 2.8/80	AB	3.000,-	
18.	Agfa Karat ca. 1937, Solinar 3.5, Computur	BC		120,-	61.	Hasselblad 1000F hus, defekt	AR	500,-	
19.	Kodak katalog over samtlige kameraer 1888-1965		150,-	100,-	62.	pro-Tessar 3.2/35mm	A	500,-	400,-
20.	Viewmaster stereobetrager m. æske + 6 hjul			60,-	63.	pro-Tessar 4/115mm	A	500,-	500,-
21.	Leitz mikroskopforsats m. gevind, i rødt skrin	A	1200,-		64.	Pro-Tessar 4/35mm	R		220,-
22.	Voigtlander Vitomatic II b			240,-	65.	Contaflex magasin 2 stk X BT	A	500,-	600,-
23.	Rodekasse			80,-	66.	Contaflex magasin 2 stk.	A	500,-	540,-
24.	Rodekasse			100,-	67.	Contaflex tilbehørstaske	A	150,-	340,-
25.	3 box-apparater			110,-	68.	Plaubel Makiflex 9x9	AR	750,-	750,-
26.	Leica 111 m.9 cm Elmar			1000,-	69.	Højlar 4.5/240mm	A	300,-	560,-
27.	9 cm Angeniaux 1:2.5 til Leica	BC	1100,-		70.	Fujica ST 605. 1.8/55. Blænde?			170,-
28.	Kiev - Contax kopi, 1:2, BT	C	200,-	200,-	71.	Akarex med BT	AB		180,-
29.	2 småfilmsapparater	B	550	500,-	72.	Agfa Isolette 6x6. BT	AB		140,-
30.	Kodak Tele-Ektra 350 m. blitz, orig. æske	A		180,-	73.	Sekonic Elmatic 8 samt BT FOR DEN FINGERENEMME			70,-
31.	VIOOH Leitz universalsøger	B	200,-	40,-	74.	Nikkormat EL			675,-
32.	Zeiss baby Box	D		300,-	75.	Rolleiflex SL 35			340,-
33.	Summar 2 / 50	D	100,-	190,-	76.	Olympus Pen EEZ			110,-
34.	Rodekasse	D		340,-	77.	Olympus Zoom 35-70 bl.4			360,-
35.	Rowi reprotativ + Novoflex bælg + Noflexar 1:3.5			150,-	78.	Zeiss Contessamat SE			170,-
36.	105 mm. m. Exaktakoblinger, bælg og optik i orig. emball.	A	300,-	360,-	79.	Zeiss-Baby-Box	BC		240,-
37.	LPL filmloader	A		10,-	80.	Brillekikkert	BC		100,-
38.	Tidsskrifter "Katalog 1988 til 1990, de første 9 nr.			80,-	81.	Stok-fotostativ			360,-
39.	Voigtlander "Bessamatic", Skopar 2.8 + taske	B	200,-	420,-	82.	Leitz vekselslæde			100,-
40.	Russki "Super Ikonta" Mockba 4.5/11cm, afst. m. defekt	C	200,-	240,-	83.	Rollei Magic		1.500,-	
41.	2 stk. Rolleiflex 1929, tessar 3.8 og 4.5, taske, det ene apparat defekt	CD	500,-	500,-	84.	Agfa Isolette Solinar			120,-
42.	Voigtlander Vito CL	AB	100,-	160,-	85.	" Objektiv" ét bind. indbundet		175	
43.	Zeiss Ikon bælgkamera, Novar 1:4.5	B	100,-	190,-					
44.	Fafix projektor, bakkelit	B		80,-					

Formidlingsalg

Formidlingsalget kunne endelig begynde. Andreas T. Mørch og Svenn Hugo stod klar på podiet. Salget gik strygende og i løbet af et par timer var alt solgt til gode priser. Endnu et landsmøde var afsluttet i god orden.

INDTÆGTER
Kontingenter
Renteindtægter
Annoncer
Løssaig
Formidlingsalg
Tilskud
Diverse

Dansk Fotohistorisk Selskab.
Taars, d. 10. maj 1992.
Regnskab for 1991/1992

69.185,00
547,88
8.500,00
1.265,00
24.709,00
10.000,00
700,00

114.906,88

Indtægter i alt

OMKOSTNINGER

Objektiv
Kontor, porto, mm
Telefon
Kørsel
Gaver, møder, mm
Diverse

56.811,24
34.231,50
8.800,00
11.403,97
7.340,55
1.297,60

Omkostninger i alt

119.884,86

RESULTAT

4.977,98

AKTIVER

Kasse
Giro
Bank

1.102,36
31.183,52
2.051,92

Hos kassereren

34.337,80

Udlæg

507,25

Aktiver i alt

34.845,05

PASSIVER

Formue pr. 31.03.1991.
Skyldige omkostninger

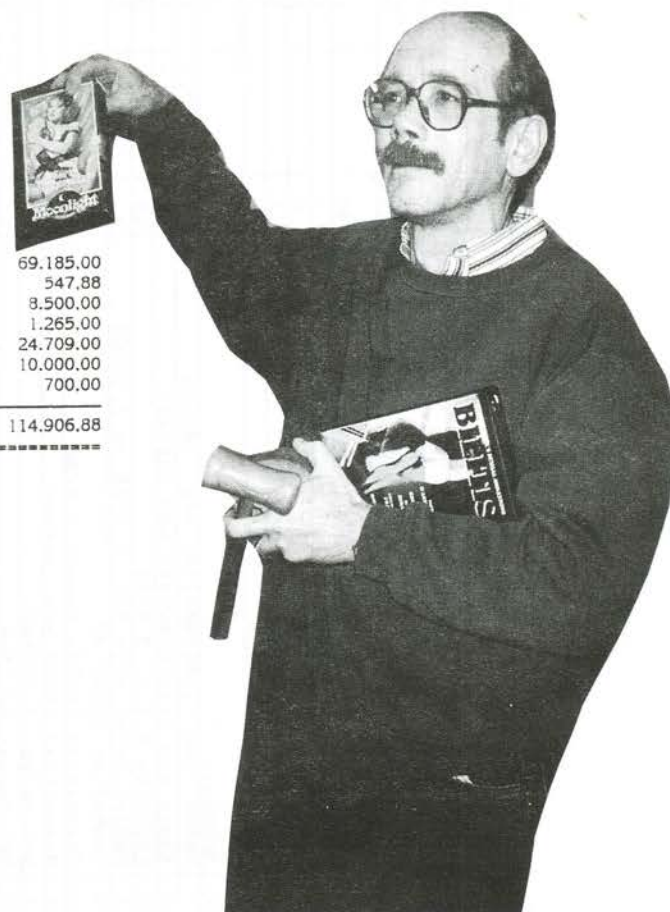
23.225,05
11.620,00

Passiver i alt

34.845,05

Niels-Ove Røhlighed
Niels-Ove Røhlighed
Kasserer
10. maj 1992

Lars Schönberg-Hemme
Lars Schönberg-Hemme
Revisor
10. maj 1992

Fotohistoriske "damer" under hammeren.

Mødereferat: Marts-mødet

Formanden for Stereskopklubben, Svend B. Sørensen indledte aftenen med at redegøre for planerne omkring opbygning af et nyt afsnit omhandlende stereoskopi i EKSPERIMENTARIUM. Dansk Fotohistorisk Selskab og Danmarks Fotomuseum vil i givet fald blive inddraget i planerne. De første møder har været afholdt og forhåbentlig kan vi referere yderligere i decembernummeret af Objektiv.

Derefter fik fhv. overlæge Hans Kaiser Nielsen ordet og skærmen for fremvisning af en serie stereobilleder fra sine rejser i Indien.

På sølvskærm og med briller på næsen, blev vi flerdimensionalt ført ind i en fjern og dog nutidig verden. Kaiser Nielsen fortalte om et Indien, som han aldeles havde tabt sit hjerte til. Perfekte stereoskopiske billeder fremvist så det var en fryd for begge øjne.

Afslutning med "SKROT" a la carte!

Nye medlemmer

KODAK - GRAFISK DIVISION

Max Ynii
Dybendals Alle 10
2630 Taastrup.

S.Å. Schiermacher
Strandvejen 132
3070 Snekersten.

Jørgen Andersson
Tipperup Alle 2
3500 Værløse.

Lars Seirsen
Stendalsvej 5.3.th.
8210 Århus V.

Mogens Probst
Bogensevej 70
5620 Glamsbjerg.

Eva-Vibeke Madsen
Runddyssen 285
9230 Svendstrup J.

Jan Bertil Jans
Kildebakkegårds Alle 126.B.1.
2860 Søborg.

Lars Schwander
Amaliegade 28
1256 København K.

Peter M. Jessing
Plantagevej 21
6740 Bramming.

Velkommen!

Møderækken:

17/9 – 15/10 – 19/11

Torsdag den 17. september

Vi begynder aftenen med en overraskelse - foredragsholderen har ENDNU ikke sagt ja til at komme, og emnet er ENDNU ikke valgt. Medlemmerne opfordres til at medtage sommerens fund!

Aftenen afsluttes med endnu lidt "SKROT" - alt sælges uden limitpriser.

Torsdag den 15. oktober

En rigtig NIKON-fan, Lau Jørgensen fra FOTO-C, med 15 års erfaring i dette legendariske kamera, vil fortælle om NIKON-kameraets historie frem til den berømte model F. Der vil blive forevist modeller, tilbehør m.m. Man er velkommen til at medtage egne klenodier for fremvisning og stille spørgsmål til en ekspert. Mødet slutter med et mindre "SKROTSALG" uden limit priser!

Torsdag den 19. november

"Kameraet afslører" - er titlen på Ole Schelde's foredrag om RAF's brug af luftfotografering under Den Anden Verdenskrig. Luftfotografering var ingen ny "opfindelse", - men i adskillige tilfælde afslørede fotografierne - taget af enlige ubevæbnede maskiner - nye tyske, hemmelige våben, som kunne have fået meget alvorlige konsekvenser for krigens gang, var de ikke i tide blevet opdaget af "øjet fra luften".

En serie dias vil ledsage beretningen om nogle af de vigtigste resultater indenfor luftfotograferingen i perioden 1939-1945. Et luftfotograferingsapparat fra en RAF-Spitfire flyvemaskine, anvendt under invasionen i Normandiet 1944 vil blive fremvist. Endnu en klat "SKROT" vil blive afsat uden limitpriser!

Formidlingssalg

Torsdag den 10. december

Årets julemøde begynder klokken 19:00. Aftenens højdepunkt vil være et usædvanligt stort formidlingssalg. Det er lykkedes at fremskaffe adskillige sjældne og fine apparater, som vil komme under hammeren. Kaffe, the og julebag på Selskabets regning. Vel mødt til dette års sidste møde! ●

Loppemarked

Lørdag den 26. september

Efterårets store LOPPEMARKED finder sted i Østerbro Medborgerhus, Århusgade 103, København Ø.

- Kl. 13.00 Medlemmerne kan opstille deres "loppeting".
- 14.00 Døren åbnes ind til herlighederne.
- 16.30 Afslutning og almindelig oprydning.

31/10

31/10

Formidlingsalg

RANDBØLDAL KRO
Dalkildevej 12
7183 Randbøl.

- 9.30: Randbøldal Kro åbner dørene.
10.00: KAJ KEMPEL byder velkommen.
Herefter eftersyn og loppemarked.
12.00: MIDDAG.
Svinekam stegt som vildt m. tilbehør.
Vanilleis med frugter.
Kr. 105. Drikkevarer for egen regning.
13.00: NYT NYT NYT NYT NYT
Udstilling fra DIN samling.
Alle bedes tage et par perler med.
Du må gerne forberede et lille foredrag.
14.00: FORMIDLINGSSALGET STARTER!
I pausen kaffe m. kringle.
(Incl. i prisen)
17.30: Almindelig oprydning.

TILMELDING:

Kaj Kempel, Overager 10, 7120 Vejle.
Telefon: 75 81 45 11.

- eller -

N.-O. Rolighed, Terpetvej 585, 9830 Tårs.
Telefon: 98 96 15 41.

SENEST DEN 18. OKTOBER.

Vel mødt!
Kaj Kempel.

Loppemarked

Spalte-lukkeren

KULTURMINISTERIET har for 1992 endnu engang bevilget kr. 10.000 til vort blad Objektiv.

DANSK, danskere...

Titlen på en bred udstilling i Nikolaj kirke fra 22/2-14/6/92. Fra et utal af museer var lånt det mest "danske", man forestille sig kan - deriblandt seks kolonihavebilleder udlånt af Danmarks Fotomuseum og Arbejdermuseet!

MUSEET for Fotokunst i Brandts Klædefabrik, Odense, åbnede i januar 1987 og kan efter de første fem år se tilbage på 77 gennemførte udstillinger med et samlet besøgstal på op mod en kvart million. Som specialmuseum og foreløbig eneste af sin art i Danmark er det museets opgave at indsamle, bevare og formidle nyere dansk og international kunstnerisk samtidsfotografi. Samlingen rummer i dag over 3.000 billeder. Til formidlingsarbejdet råder museet for tiden over fire udstillingslokaler på ialt 560 kvadratmeter, et arkivrum til opbevaring af samlingen samt et mindre referencebibliotek. Kvartalstidsskriftet KATALOG i meget fin tryk kvalitet kan købes til abonnementspris kr. 275,- pr. årgang.

PREUS FOTOMUSEUM i Horten, Norge, forsøger at komme i en forhandlingsposition med staten med henblik på at gøre museet til en offentlig institution. Et tilbud fra Karljohansvern kulturpark, hvor Borre kommune har lokaler at stille til rådighed overvejes. Forhandlingerne kan blive en hård nød at knække - idet stærke akademiske kræfter arbejder for et selvstændigt museum for fotografi som kunst. Vor erfaring er, at det kulturhistoriske og kunstneriske er en uadskillelig helhed, hvis man vil gøre fotohistorien levende, seværdig og interessant.

Dansk Fotohistorisk Selskab er et eksempel på dette. Forhåbentlig vil det lykkes at skabe enighed om en løsning. Preus Fotomuseum indeholder en blanding af fotoudstyr, fotografier og litteratur, som er enestående i Norden. Dette blads redaktør har været på studieophold til museet, og hjembragte meget fotohistorisk materiale, som vi har kunnet anvende i vort blad - og vil kunne fortsætte med lang tid fremover!

KODAK erhvervede i 1934 et større antal varevogne af mærket Ford Pickup. Den kan som modelbil erhverves hos Samler Børsen, Jacobis Alle 2-4. (33 25 40 22). Prisen er kr. 234,-.

FOREDRAGSHOLDERE søges!

Enhver som måtte have noget på sinde - eller gerne vil vise sine fotografiske klenodier frem ved en af vore mødeaftener bedes kontakte redaktøren på telefon: 42 19 22 99.

ER MAN INTERESSERET i fotografika på frimærker?

Skriv i så fald til: G. Gymnich, von Bassenheim Str.4, 5350 Euskirchen, Tyskland få tilsendt "philatelie" Nr.198/1991 - her står alt om sagen. Medsend DM 1,70 i internationale frimærker.

PENGE-PENGE-PENGE-PENGE-PENGE-PENGE-PENGE-PENGE-PENGE-PENGE

Det medsendte girokort bedes indbetalt så hurtigt som muligt, da vi betaler alle udgifter løbende KONTANT!

COLOR FOTO

Color Foto Frederiksberg
Color Foto Lyngby
Color Foto Espergærde
Color Foto Engrosafdeling

Godthåbsvej 32
Hovedgaden 47
Espergærde Centret
Hovedgaden 12

HERBST & PREUSS FOTO

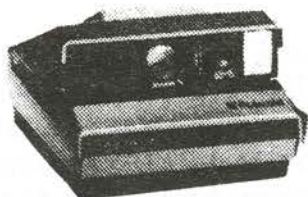

ØSTERBROGADE 64 . 2100 KØBENHAVN Ø . TLF. 31 42 71 17.

KAMERASPECIALISTEN

v/ Ib Holsted Larsen

Frederikssundsvej 136 - 2700 Brønshøj - 31 60 63 17. Giro 552 84 37

Polaroid.

The Total Imaging Company

Polaroid a.s. Blokken 75, 3460 Birkerød , Tlf. 42817500

Platan Foto

FOTO-SLARAFFENLAND

VESTERBROGADE 179

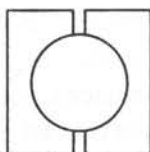
Telefon 31 21 44 76 - Telefax 31 31 14 16

Abent: ma-to 9-17.30, fr 9-19, lø 9-13
50% RABAT PÅ FOTOARBEJDE - POSTORDRE

NJAL FOTO

NJALSGADE 22 - 2300 KBH. S. - 31 54 55 90.

KODAK & H-COLOR

DE FORENEDE FOTOLABORATORIER A/S

DANSK MUSEUMSTJENESTE

Istandsættelse af Ancient Fotografi, Daguerreotypier
og Grafik for Arkiv, Forskning og Udstillinger, m.m.

RØDKÆLKEVEJ 118. DK 2600. Tlf. 42 45 65 85.

Christianshavns

FOTO

artikler TORVEGADE 55

brugt foto
købes -
køb - salg -
bytte

FILM fremkaldes
og kopieres

Apparater fra tiden

FAG-FOTO

Frb. Allé 29

KØB-SALG-BYTT
31 22 44 91

REDAKTION:

Objektiv udsendes i april, sept., og dec.
Gamle numre kan købes.
Henvendelse: **Flemming Berendt.**

Økonomi:

Kontingent: 200,-.
Periode: 1. april - 31. marts.
Girokort udsendes sammen med sept-nr.
Betalingsfrist: 1. november.
Herefter ophører levering af Objektiv.
DFS' gironr.: 1 50 64 47.
Henvendelse: **Niels-Ove Rolighed.**

Adresseændring:

Ca. hvert andet år udsendes en opdateret
medlemsliste.
Indholdsfortegnelse over alle numre af
Objektiv kan rekvireres.
Henvendelse: **Niels-Ove Rolighed.**

Formidlingssalg:

Tilmelding af fotografika senest 1/3 og 1/11.
Medlemsskab af DFS er obligatorisk for at kunne
deltage i køb og salg. Sælger og køber betaler
hver 10% i salær til DFS. Skriftligt bud
fremsendes til formidlingssalgslederen.
Formidlingssalg afholdes på generalforsamlingen i
april og på december mødet.
Derudover loppemarked i april og september.
Henvendelse: **Tune Laug.**

3. torsdag i måneden kl 19.30 i sæsonen:

Møder:

Østerbro Medborgerhus
Århusgade 103
København Ø.
31 38 12 94.

Bestyrelse:

Formand
Niels Resdahl-Jensen
Rygårds Alle 33A
2900 Hellerup
31 62 09 62

Næstformand
Tune Laug
Vanløse Alle 80
2720 Vanløse
31 79 07 15

Redaktør
Flemming Berendt
Teglgårdsvej 308
3050 Humlebæk
42 19 22 99

Kasserer
Niels-Ove Rolighed
Terpetvej 585
9830 Taars
98 96 15 41

Svenn Hugo
Poulsvej 1
4040 Jyllinge
46 73 27 44

Vest for Storebælt
Kaj Kempel
Overager 10
7120 Vejle Øst
75 81 45 11

Æresmedlemmer:

Flemming Anholm
Sigfred Løvstad

MERKUR

FOTO

Firmaets havde valgt deres logo efter den romerske gud Merkur overført fra Grækenland. Han var en ungdommelig gud med vingesko og vingehat. Merkur er gennem tiderne blevet tillagt dyder som; Køb og salg, handelsgud, gud for lykken, og fre-dens beskytter.

Med venlig hilsen
PHOTOGRAFICA

Skindergade 41 · Tlf. 01 - 12 62 52